

120

TANODAI EMLÉK

A

SZÉKESFEHÉRVÁRI FŐTANODA

HÁROM FELSŐ OSZTÁLYÁTÓL.

A

SZEGÉNYEBB TANULOK JAVÁRA.

SZÉKESFEHÉRVÁROTT
RADER ANTAL TULAJDONA

1858.

NYOMATOTT EMICH

Egy rövid percz általam olykor ember
Társaim békés öröméhez adva
Egy jeles tétel s közhasznot arányzó
Tiszta tökélet;

— — — — —

Földerült jó kedv nemesebb örömré
Vonzanak engém

DAYKA.

NYOMATOTT EMICH

Aa 1589

MEGYEI KÖNYVTAR

Székesfehérvár

I. sz.:
251405 R 80

R14

NYOMATOTT EMICH

NYOMATOTT EMICH GUSTÁVNÁL.

FŐTISZTELENDŐ

L Ó S K A Y B E N E

KEDVES TANÁRUNKNAK

HÁLA S TISZTELET JELÉÜL.

Előszó.

Hazánkban most mintegy általános ragálylyá vált az irvágy. Jó középszerű s esékély tehétségek versenyezve bocsájtják közre műveiket, egyik hiúságból, másik anyagi érdekből.

Félve s kétkedve emeltünk tollat, nehogy mi is valamelyikébe ezen osztályoknak látassunk tartozni. Azonban egy hatalmasb intő szózat, még is tette kelte bennünket s ez, azon első gyermekségünk óta lelkünkbe ültetett vágy erőnk szerint segíteni azokat kik segílyt igénylenek.

Nem valami nagy eszme, országos intézet előmozdítása, vagy elemek által károsodtak felsegélésé czélunk bár ez is szent előttünk, de mi helyzetünknel fogva sokkal szükebb s így erőnkhez mértebb kört jelölénk ki magunknak t. i. saját körünket S hol teheti ezt méltóbban egy tanuló?

Vannak többen iparkodó ifjak, kiknek a sors szükebb marokkal nyujtá az anyagi javakat s akadályozá ez által egyszersmind, megszerezni a szellemi haladás eszközeit,

melyek hiányával sokszor a legkitünőbb elemeknek kell visszamaradniok.

Mi, kik helyzetünknel fogva, közvetlenül nem segíthetünk a szükölködőkön közvetve gondoltunk azok javára valamit tehetni és segíteni, csak részben is, szükségekben, hogy így egyszersmind, szellemi tehetségünk csekély gyümölcse, mintegy hálául az intézet iránt, melyben oktatásunkat nyertük, visszahasson azokra, kik ugyanazon intézetben óhajtják nyerni képzettségüket. E cél lebegett előttünk, midőn össze szedve csekély erőinket, közre bocsátottuk e füzetet, melynek jövedelméből szegényebb sorsu tanulószámára iskola könyvek vetetnek.

Kérjük a t. közönséget ne legyen szigoru követeléseiben s legyen a hiányok iránt elnéző, nem ítélve a fejletlencsemete első gyümölcseire a teljesfáról; tekintsen inkább csak célunkra, mely é lépésnél vezérle bennünket.

A közreműködők.

Szabad vidék

Szabad vidék, szabad mező,

Szép falusi élet,

Mérhetetlen messze róna

Dus kalászszal koszoruzva

Üdvözöllek téged!

A te ringó lágy öleden

Megifjul az élet

Virága szebb itt a rétnek

Kedvesebb a madár ének

Még az ég is kékebb! . . ,

Messze síkság . . . , hol a szemnek

Semmi nem vet gátot:

Szabadon a róna fölött

El egész az ég és a föld

Határáig látok . . .

Az alkotó dicsőségét

Hirdeti itt minden . . .

Beszél a csillagok fénye

A haragvó ég dörgése:

„Hatalmas az Isten!”

De ez a hely még is főkép

Azért kedves nékem:

A kik között nevelkedtem

Itt lakik az én, szerettem
Szántóvető népem;

Itt él a mezei élet
Edes örömének;
Hol minden fűszál barátja
S ha szól az ég pacsirtája
Neki zeng az ének . . .

S ha jön az est, a mezőknek
Virágival fekszik;
Álmát őrzik a csillagok,
Reggelenként kis dalosok —
A madarak keltik . . .

S bir e fölött ez a nép egy
Becsés drága kincset:
Tiszta szívet hő kebelben.
Édes népem ez egyetlen,
Kincsed; őrizd is meg!

Kebelednek szentélye egy
Diszes oltár légyen.
Álljon rajt' az Isten képe
S szived minden lángja értte
S a hazáért égjen!

Igy lesz áldás, ég áldása
Majdan a munkádon . . .
Én nemzetem magyar népem,
Édes szántóvető népem
Az Isten megáldjon! . . .

Jánosi Gusztáv.

Kendefi Ilona.

Jön a Tatár; jön a Tatár
Dúló népe árja,
Hadra Magyar! mert éj borúl
Védtelen hazádra.
Véres kardot, véres bárdot
Küld a király széjjel,
Tódul a nép szembe szállni
Halállal, veszélyyel.
Délczeg ménen bátor ifjak,
Hős daliák jönnek;
Honszeretet s harczy vágytól
Dagadozó keblek.

* * *

Öröm ünnep, a hazában,
Győzelem, dicsőség,
A vad ellen rabló tatár
Messze földön fut rég.
Éneket hord szárnyain a
Langy, illatos szellő,
Éneket, mely madár dalnál
Édesebben zengő.
A menny pacsirtái ezek
Szép magyar leányok,

Tavaszk van, a boldogság
Tavasza nyílt rájok,
Zöld koszorú, borostyánnal
Jött a harczból ifja,
A szüz pártát felcserélni
Hajára ezt fonta.
Minden újul, minden örvend
A Magyar hazában,
Mért sír a bús lélekharang
Büszke Koleczvárában?
Miért tódúlt a kín gyöngyök
Fájó csillogása
Szép Kendefi Ilonának
Selyem pillájára?
S mig közel, az árnyas liget
Páros csalogánya
Háladólag zeng hő imát
Szabad templomába,
S mig a kertnek szép virága
Illatárt hint széjjel,
Mig a szende hajnal pírja
Új öröme hi fel,
Tündéerkertnek széprózsáján
Hervadásnak átka
Szép Ilona szüz kebelét
Keserű bú rágja.
A dicsőség örökké zöld
Harczi borostyána,
Nem e földön fonatik fel
Ifja homlokára.

Vérmezőről, győzelemből
 Érkező leventék
 Hírülhozzák hogy kedvesét
 Hantok alá tették.
 Hírül hozzák, s könye ered
 Érte a hű lánynak
 Nincs határa, nincsen enyhe
 Keble fájdalmának.
 Hervad mint a fa levele
 Őszi hideg széllel,
 Le ne hulljon! le ne hulljon!
 Majd a fagyos téellel.

* * *

Csendes alkony borúlt az ég
 Ragyogó boltjára,
 Kis ligetben csendes álom
 A szenvedő lányra.
 Lassan dong az esti bogár,
 Suttog a fa lombja,
 Ilona is tágult szívvél
 Szebb korát álmodja;
 Feltámodott kedves ifja
 Öleli keblére
 Hej! bár soha el ne jőne
 Gyötrő ébredése!
 De a gallyak megzörennek
 Érczes hangú szózat,
 „Kelj fel édes szép Ilonám
 Hallgasd meg egy szómat!“
 Felrezenve álmaiból

Maga körül nézdel
Mintha a hont melyből le hullt
Itten nem lelné fel.
És ősz atyja áll elébe
Komolyarczualattal;
Nagyot akar, megláthatni
Első pillanattal,
„Ha atyádnak jó lánya vagy
Megteszed kérésem,
Én kezedet Gara Lajos
Fiának ígértem;
Feledd el azt a kit régen
Elfedtek a hantok,
Ne legyen a sziv kebledben
Sirig kinzó átok!
Sok a köny, mit emlékére
Eddig is hullattál;
Sok a bú, mit ősz apádnak
Már miatta hoztál.
Szólj mostan! hogy gyermekem vagy
Gyilkosom fogsz lenni,
A szerint van szabadságod
Választani, tenni.“
Le sújtva mint vihar után
Jégtől a kis cserje
Félig élve, félig halva,
A lány ezt felelte.
„Ha parancsod másíthatlan,
Tartozom követni,
De az ifjat kiért égek

Nem fogom feledni,
 És ha egykor az ég adja
 Hogy még visszatérhet,
 Akkor atyám, kedves atyám
 Elrablád ez éltet.

* * *

Zúg a vártemplom harangja,
 Hangját bércz s völgy vissza adja.
 Összegyült a vidék éke
 Esküvőre mint nász népe.
 Agg érsek áll az oltáron,
 Vig vőlegény, bús menyasszony;
 Hogy derülne a leány fel
 Mid őn magát átkozza el!
 Szereted-e szól az érsek —
 Ezt az ifjat lányom, kérdlek?
 Nem felel az többet soha,
 A hű lélek meg van halva.
 Egy lovag jő a templomba
 Messze földről elfáradva;
 Bámúl a nász nép feléje,
 Úgy látszik hogy ismerője.
 Jó lovagom, miért jöttél?
 Mért csatában el nem vesztél?
 Búsan szól a vár harangja,
 Hű kedvesed meg van halva.

Csapó Kálmán.

A részvét jutalmai.

(Elbeszélés.)

1. A gyámatya és a kiseded.

A Maros szomoruan hömpölygeté habjait Erdély kebeléből a Duna felé, és úszkáló lakosait a bérczes haza halottaival táplálta. A kies ország hegylánczait vér nedvesítette, és a hóval fődött csúcsokról hideg szellő zúgott véstjósolva Magyarhon felé, A hirnökök véres karddal száguldoztak hazánk keleti határa felől, és a családnya még nem gondoskodhatott szeretettei megmentéséről, midőn a kegyetlen tatárok már ajtaja előtt villogtatták fegyvereiket.

Bathu Khán állott a kegyetlen hadseregélén, és apró, de gyors lovakon nyargaló durva népe egy parancsára lángba borította a békés falukat, virágzó városokat, és kardra hányta a gyenge kisededet és a kesergő aggastyánt. — Az 1240-ik év elején ömlött e rohanó és mindent magával ragadó áradat Erdély bérceiről hazánk síkjaira. A derülő tavasz nem hozott örömet a szerecsétlen honnak, és a hulló harmat tiszta nedve vércsepekkel vegyülve pihent a letarolt mezőkön.

Midőn a hajnal egy csendes reggelen mosolyogva föltűnt, és a kelő nap fényét honunk térein kiteríté, egy tegnap még népes falú füstölgő romjai tüntek föl a

messzenyülő rónán. Az omladozó falak közt s a vérfoltokkal tarkázott utcán legyilkoltak heverték, és arczukra a hajnali fény mosolyt már nem derített. A reggeli hűs szellő forró hamut hintett a falú környékére. — Egy magányos ifjú lépdelt a halottak között, és vizsgáló szemeit a sárga arczokra függesztette. Hosszas, de, hihetőleg sikertelen keresés után a romok közül kifelé haladott, szemeibe az elkeseredés könnyeket facsart, és ajkai gyásztól remegve ily panaszra fakadtak: „Elszakadtál tőlem szeretett atya, és véreddel Ázsia vad népei oltják kegyetlen szomjokat. Leromboltatott a ház, melyben az elhalt anya gondjait is magadra vállalva boldogítottál engem; békés lakunk dűledékei közé majd eljönnek az erdő ragadozói, és én hasztalan keresem hulládat, hogy elrejthessem kegyetlen karmaik elől. Nem adhatom meg neked a végtiszteletet jó atyám, és mohos sírodra még csak könnyeket sem gördíthetek, ha évek után árvaságomat gyászolni fogom.“ Midőn az atyát vesztett és az atyai hullát sikertelen kereső ifjú így öntené ki panaszát, egy közelgő lovas tünt föl szemei előtt, kiből azonnal megismeré a kegyetlen Bathu Khán valamely hadiszolgáját. Kémelve pislogtak apró, de éles szemei a nap által barnított és kegyetlenséget mutató arczról, és minden mozdulatában kitetszék, hogy titkos és talán rettegett vezérének haragját fölingerlő tényt óhajt végrehajtani. — Végre egy bokor mellett megállapodván egy ruhába burkolt tárgyat helyezett annak tövébe, s miután néhány ágára szalagokat aggatott sietve föl pattant nyergébe, és az előbb alig mászó kóczos paripa, most sebesen verte alatta apró lábaival a

földet. Távozása után az ifjú, ki e jelenet alatt a törté-
 nendők kikémlelése végett egyik ház kormos falai mögé
 vonult vissza, érkezett a cserjéhez, és a kibontott ruha
 közül egy alig két éves gyermek szegezte arczára ég-
 színű szemeit. — Az ifjú keblében a bánat és meglepe-
 tés vegyült, és sorstól szaggatott szívében az elhagyott
 gyermek iránt forró szeretet kezdett gyuladni. Könyörült
 a vadak martalékául kivetett kisdeden, kit az egek ily
 csodálatos uton biztak gondjára, s kit vele együtt a tán
 már elvérzett atyától elszakadás szerencsétlenségével
 ostorozott a sors. Nem sokára távozott a karjaira emelt
 gyermekkel, kit atyja keresett hullája helyett vigaszúl
 nyert. A falú magányos romjai körül halálcsend ural-
 kodott. Midőn a nap ismét alkonyodott a tegnapi vidám
 házsorok közt ma senki sem készült fáradalmaikat pihenni.
 Kik a kormos falak mellett véresen elterültek, már a
 halál hosszú álmában szunyadtak, és sárga arcaik a nap
 halavány fényében úsztak. Nyugat felől egy keselyű ha-
 sította a homályosodó eget, és mint a tatárok ruganyos
 iveri által ellökött nyíl suhant le az alatta elterülő gazdag
 zsákmányra. Az éhes sas fiakat vissza térő anyjok le-
 gyilkolt magyarok, békés polgárok hulláival etette. —
 Midőn a falú dűledékei az éj setétségében már eltűntek,
 a romok közt éjeli madarak csattogtatták szárnyaikat.

2. Két atya szomora.

Midőn a hajnal a lerombolt falura másodszor hin-
 tette el sugarait, a láthatáron egy siető férfiú tűnt föl,
 ki sebes léptekkel közeledett a gyászos hely felé. Miután
 a falú délkeleti részére érkezett, rövid vizsgálódás után

azon cserje mellett állott meg, melyet előttevaló nap a tatár szalagokkal jegyzett ki, és melynek árnyékában az ifjú a kisedet találta. Ruhái sorvadtt tagjairól szakadozva csüngöttek le, de finomságuk által előkelő személyre mutattak. A bokor alatt, melyen még a tatár szalagai fügöttek, jelenleg egy férfit, mint látszék halva, feküdt és öltönyét fagyos vérfoltok tarkázták. Az érkezett idegen arcán, mely fölött a szél fekete fürtöket lebegtetett, a szeretet által gerjesztett kíváncsi vizsgálódás és a kitüzött cél nemsokára bekövetkező óhajtott elérésének eltűnt reménye helyett, a hirtelen érkező bánat és meglepetés volt látható. „Eltűntél szeretett gyermek, mint a csalfa álom örömei, melyek elérése után hasztalan nyújtja ki a fölébredett szerencsétlen karjait. Atyád sikertelen gyászol miattad, te nem érzed gyászát. — — Ezen bokorra függeszté jeleit,“ szólott tovább; s a széltől ingatott szalagokra vizsgálódva szegezte könyező szemeit. „Vagy tán meg csalt? — Ezt nem tette a nemes szivű férfit, kinek szemeiben a részvét könyei nem egyszer csillogtak sorsom miatt.“ — Rövid szünet után ismét panaszt rebegtek a barna férfit ajkai. „A rablók kegyetlen fegyverétől megmentettél kedves fiú, s most — tán a vadak marczangolják gyenge tagjaidat. — Megszabadítottatok engem, oh egek! a dühös rablók kegyetlenségétől, kimentétek az atyai kebelt az átdöfésére élesztett fegyverek közül, s azt engeditek-e, hogy a gyász e kebelt a fegyvereknél kegyetlenebbül szagassá?!” Mig az idegen a magányos vidéknek így panaszolt, a cserje alatti halottnak vélt férfit fölnyitá szemeit, és mint valamely föltámadott sirlakos, oly sápadt

s vissza borzasztó arczczal nézett a körüle elterjedő nyomoruságra. Szemei gyenge fényét a halál kioltani készült. Bágyadt tagjait mozgatni kezdé, és, miután sikertelen törekedék fölegyenesedni, az előkelő idegen segíté őt karjaival ülő helyzetbe. „Mért zavarod föl ember a haldoklót,“ szólotta veszélyes álomból fölriasztott; mért kivánsz a halottak közt tévelyegni? — — Ismét érzem nyomoraimat, és nincs itt, ki egyedül enyhítheti bajaimat! Szeretett gyermekem te nem vagy itt, te nem siethetsz atyád ápolására.

Az idegen kíváncsian veté szemeit a boldogtalanra, és óhajtott közelebből megismerkedni annak szerencsétlen történetével, kit mint panaszából megérté a sors, valamint őt egy szeretett gyermek elvesztésével ostorozott. Remélette egyszersmind, hogy tudósítást vehet saját eltűnt fiáról, kinek, mint a jelek bizonyíták, ugyane bokoralatt kellett kitétetve lennie. Fölszólítván tehát haldokló társát történetének előadására, az megnyitá remegő ajkait:

„Kivánod ismerni a haldokló keserű panaszait, kívánod ismerni szerencsétlenségeit, melyek öntudatára fölriasztottad őt bágyadtság okozta álmából? Én betöltöm kívánatodat, és fölszaggatom miattad végső pillanatomban is a sziv enyhülni kezdő sebeit.

Nézd, ott, hol most azon omladozó romok, hol leült társaim hullái hevernek, ott éltem egykor boldog napjaimat; de a kegyetlen, az irigy, a haldokló iránt is könyörületlen sors elrabolta boldogságomat. — Az ősz atya, ki oly sok jótéteményével gyulusztott keblemben maga iránt szeretetet, már régen a sir hantjai alatt

nyugszik. A szeretett nőt, gondos anyát, a hű feleséget, ki megosztá velem a sors minden csapásait, már egy éve a sir-kereszt jelöli. Ők elmentek, és midőn mi a haza nyomorait érezzük, ők már boldogságban pihennek, és boldogságukat a kegyetlen emberek nem rabolhatják el. Csak egy ifjút hagyott a sors vigaszomra gyászos napjaimban, és én feledni kezdém bajaimat, egyszerű gunyhóm magányával ismét megbarátkoztam; mert a szeretett családtagok hiányát a kedves, a serdülő ifju némileg betöltötte. A szeretett gyermek nincs többé, és ő nem siethet atyja ápolására; mert elválasztják tőlem a rabbilincsek, vagy tán — a halál. Én pedig nem mehetek sanyarú sorsom miatt ápolására.

Most hallád ember a haldokló történetét, be van töltve kíváнатod, engedd tehát, hogy nyugodtan átszenderüljön szereteteihez, engedd, hogy nyugodtan költözzék ki ez életből, hol számára már nincs csak remény is“

Az előkelő idegen részvétellel hallgatta szerencsétlen társa, a szegény sorsú földmives bajait, és szeretettel válaszolt;

„Nem, te nem fogsz még meghalni, kit a sors velem a közös szerencsétlenség által kötött össze, kit velem együtt egy szeretett gyermektől fosztott meg a szerencsétlenség.“ A haldokló földmives némi részvét- és érdekléssel hallgatott e tovább szóló idegenre, ki így sorolta el szerencsétlenségeit:

„Én is boldog voltam egykor Erdély magasztos

bérczei közt, én is élveztem a családikör örömeit, de ved és számtalanokkal éreznem kelle a haza csapásait is.

Erdély bérczei közt nem rég egy büszke vár emelte tornyait az ég felé, mely várban Gerelyi Kálmán, az ősz Gerelyi Mihály egyetlen fia osztotta parancsait. Ha intett, disz öltönyű szolgák és kemény hadfiak erős pánczélba borítva izmos tagjaikat, forogtak mély tisztelettel körüle. — Midőn a tatárok beütésének hire zavarta föl a bérczes haza kebelét, midőn a nagyszámú sereg vad kegyetlenségét kiáltozák a rémült hirnökök, és szavaikat a bércek szomoruan visszhangozták, és midőn Héderváry nádor megveretésének szomorú hire szárnyalta át a dús palotát és az egyszerű gunyhót, a szegénysorsú falút, ekkor Gerelyi Kálmán atyja és szeretett neje fölső Magyarhonban utaztak, és a hírektől indítatva, a rabló csordák gyors elő nyomulása miatt már vissza nem térhetvén erdélyi erősségökbe, hihetőleg még jókor elhagyták a haza veszélyes részeit.

Gerelyi Kálmán és nővére, Amália, ki az utazás kellemeit egyedül a bátya iránti forró szeretet miatt nélkülözé, aggódva fogadták a mindig sűrűsödő szerencsétlen hiveket. Arczaik komorságát néha a kised vidámsága üzé el, kit egy ápoló nő tartott karjain, és szeliden Károl néven szólított, és a kis Károl mosolyogva tekintett megszólítójára. E gyermek, kinek a tavasz most kezdett másodszor virúlni, Gerelyi Kálmán egyetlen sarjadéka volt.

Homályos este volt, a népség nem sokára arról álmodozott mint küzd a falakra törő tatárral, mint sujtja le a kegyetlen vezért, mint veszi jutalmát a

köztiszteletben álló várurától. Csak Gerelyi és nővére virrasztottak még, és a fenyegető veszély, az aggodalom elüzé a pihenés utáni vágyakat. A terem, melyben virasztottak, a vár észak-keleti oldalán fekvő hegyekkel övezett kies völgyre tekintett néhány ablakával. A völgyben derék polgárok falúi voltak elhintve, melyek óriási fáklyákként égtek, és a tüzfény az említett terem ablakain csillogott. Gerelyi a falakra rohant, a kevés, de vitéz nép dárdái fenyegetve emelték fejeiket, a kürtök erősen zúgtak, s a riadást visszhangzó falakhoz éji bogárként elfáradt nyilak csapódtak. — A rablók rövid, de heves harc után a falakra léptek. Az őrcsapat legyilkoltatott, vagy rablánczra fűzetett. Gerelyi, mint félhalott, veszélyes sebeiben összerogyott. Fényesebb öltönye miatt egy rabló szemei előtt nem sokára föltünvén, mint élő fogoly nyujtatott be; a tatár kisdédét, Károlt megszánván ápolásába vevé; Bathu Khan szoros őrizet alatt tartott foglyának kigyógyítására mindent elkövetett, de csak azért, hogy megtartsa őt egy kegyetlen kivégzésre, melylyel állati gyönyörének óhajtott szolgálni, s melyet a szerencsétlen vár-ur elfogott kisdédével vala szenvedendő. — Nővére a vár bevételeivel egy titkos uton eltűnt szemei elől.

Gerelyinek a tábor Magyarhon felé utazása alatt egy tatár vontá magára figyelmét szelid részvéte által. E férfiú barna, s kegyetlenség által jellemzett arcza fölindítá ugyan a foglyokban azon borzalmat, melyet a tatárok pusztá neve is képes volt a magyarban előidézni, de a különösen Gerelyi iránti gyengéd bánás e borzalmat csakhamar rokonszenvvé változtatta. A résztvevő

tatár vigasztalta a fogoly várurat a szabadulás reményével, ápolta őt fájdalmaiban, és gyermekéről mindenkép gondoskodott.

Gerelyi sebei gyógyultak, de a közelgő halál ezer borzalma állott előtte. Látta mint kinozzák majd szemei előtt a kis Károlt, mint nyújtja ez majd gyenge karjait segélyért esdekelve feléje, és ő nem fog segíthetni. „Midőn az előkelő idegen ezeket mondá figyelő társának, arczára egy könny csordult le és beszédét folytatta. „Mindeneszközt fölhasznált az elkeserült atya, hogy legalább gyermekét menthesse meg; de a ravasz tatárok fürge őrizetei minden tervét meghiusíták. — E tájra érkezvén a had egy rabló csorda e falú lerombolására száguldott el a táborból. A hajnalkor visszatérő csapat zsákmányait mutatá be a magyarok kárán örvendő Bathu Khán-nak, ki, hogy örömét méginkább emelhesse, következő napra határozta Gerelyi és gyermeke kivégeztetését. A nap már melegebben tűzött, midőn a kised táborbóli hirtelen eltünése némi mozgalmat okozott. A várurat minden oldalról sűrű őrizet vette körül, s a résztvevő tatár nem közelíthetett feléje. — Az éj nem engedé nyugodni a gyermeke eltünése fölött aggódó atyát — Elérkezett a kegyetlen kivégeztetés napja, közelgett a halál órája, midőn Gerelyi megrémült őrizete zavarodva kezdett gyérülni. Nem sokára megjelent előtte a résztvevő tatár azon öröm hirrel, hogy Béla a tatárookra készül ütni, és rablánczait föloldván intette, hogy a zavarodást fordítsa szabadulására. Értesíti őt, hogy gyermekét már előtte való nap megmentvén egy szalagokkal jegyzett bokor alá helyezte, hol őt oly magányo-

san ily hosszú ideig, csak az atya megmentése végett hagyá el, kihez azonban a gondos őrizet miatt mostanig nem juthatott. A tábor mindig zavartabb lett, és a Gerelyivel beszélő tatár eddig észre nem vett álarczból kezdé kibontani arczát, midőn őt a meglepett várurttól a körülülők tolongó nép elválni kényszeríté, és így megakadályozá tervében. — A kürtök már rivaltak, és a gyermeke után sovargó fogolynak a zavargó örök közt szabad tér nyílt a megszabadulásra, melynek boldog érzetében rohant a falú romjai mellett kijegyzett bokor felé; de kisedét hasztalan keresé. A szeretett gyermek mint az álom örömei eltűnt, és vére most tán az erdők vad virágain piroslik.

Hallottad barátom Gerelyi történetét, és Gerelyi a hajdani hatalmas várur, és most szerencsétlen földön futó történeteiben ismered gyászos szorsomat. Egy hű nővér s egy kedves fiú szakadt el tőlem, és a viszonzlítás reménye nem enyhíti meg bajaimat.“

A Gerelyi karjaira dőlő férfit, ki előkelő társa beszédét érdekelve hallgatta, a gyermekben, kit tegnap ismeretlen ifju vett ápolása alá, azonnal az elveszett kisedre ismert. A tegnapi jelenet indítá őt arra is, hogy a történet megvizsgálása végett e bokorhoz érkezett, és sebeitől bágyadva a már akkor elvitt kised helyére rogyott. — Azonnal közölte ő ápolóval a látottakat, és ennek viharos életegén egy remény-sugarat költött föl. A két gyermekvesztett atyát a közös sors benső barátságba helyezé, és a szerencsétlenség ledönté azon válosz-falakat, melyeket köztök a gazdagság és szegénység, az előkelő és alacsony származás huzott.

3. A sajói ütközet.

Midőn Gerelyi a zavargó tatárok közül kiszabadult, IV. Béla sietett 60,000 emberével, a vért fagyfaló pusztításoknak véget vetni. Bathu Khán rabló csapatjai a Sajón visszavonulván a túl parton gyűltek össze. A magyar tábor a mohi mezőkön várta az eldöntő harczra hívó kürt megharsánását. Néhány napig választá el csak Sajó a harczra szánt magyarokat és a vérszomjas tatár csordát. —

Egy reggel, midőn a hajnal sugara vörös fényt öntött a hadfiak vasöltönyére, a folyón az éj homályánál átgazolt tatárok nyilai kezdetek a magyar tábor előtt hullani. Megharsant a harczrahívó kürt, lobogott a zászló, megvillant a vitéz király szablyája, és 65,000 magyar hős elszántsággal emelte fegyverét a szent haza védelmére. — A nyilak már nem pengettek, a két sereg összezavarodva tolongott. A kardokról vér csepegett, a dárdák recsegve törtek össze, a haldoklók alatt remegett a föld, és fölöttök böszült lovakon vérengző harczosok vágattak. Hullottak a magyar hősök, és tetemeik tatár vérben fürödtek.

E harczban mutattak Ugolin kalocsai és Mátyás esztergami érsékek fényes példát az elkorcsosodni kezdő utódoknak. E harcz mezejét öntözték Rajnárd erdélyi s Györgygyőri püspökök vérökkel, hogy öszszetörvén a tatár rabigát, a haza térein a sűrűen hullámzó vetéseket békében arathassa a földmives, és a pásztor ne rettegjen nyájai elvesztése miatt. E csatában hullott el sok ezer vitéz az utódokért, és ezek mégis an-

nyiszor feledték nemes tetteiket, annyiszor feledték, hogy e hazában ily dicső ősök porai nyugosznak! — De hasztalan állottak az elhullott ezerek helyett újak, hasztalan küzdöttek; mert nem nyerhették el hazájoknak a diadalt, nem boszulhatták meg magokat a hazakebelében pusztító ellenségen. Diadalért küzdöttek, és dicsőségért, mely az elpusztult hazát nem emelte ugyan ki romjaiból, de mely az utódokat oly sokszor buzdította hasonló elszántságra a harcz mezején, mely ezeket annyiszor vezette a feledhetlen példa által diadalra.

Hol a dárdák legsűrűbben feszültek a küzdő magyarok ellen, hol a kadok lehangosabban patogtak, hol a haldoklók nyögése legrémesebb volt, hol a legtömöttebben feküdtek, ott küzdött Gerelyi és a gyámnok ifju, ki a lerombolt falu mellett kített kisedet meglelte. Homlokukat az elvesztett jólét, a szeretett családtagoktól elszakadás, de leginkább a haza kizsákmányoltatása a nemes harag redőivel fődte. Nyomoroktól bágyadt szemeikben harci tűz villogott, és tekintők előtt a vad tatár borzadozva hátrált. E két vitéz nem ismeré egymást ugyan, de mintha boldogságukat egymástól várták volna, együtt küzdöttek a csata minden zavaraiiban, együtt zavarták föl a dühöngők tolongó csapatait, és egymást védték minden veszélyben. De hasztalan rohantak a legyilkolt csapatokról újakra, hasztalan ragadta őket a boszú a veszedelembe. Diadalért fáradó karjok a heves küzdelmet nem bírta tovább. Visszavonuláskor a sors ismét elszakasztá őket, és a szétvert magyarok csoportjai közt eltűntek. — Mi-

dön a visszavertek szívében a csata elvesztéséérti elkeseredés legfőbb fokra hágott, midőn hazájokban földön futókká lettek, akkor sem hagyták el az atyai királyt, ki boldogságukat a harc veszélyei közt keresé. Megmentésének babérait leginkább a Forgács és Rugacs testvérek aratták.

A csata megszűnt. A Sajó már messze hömpölygeté véres habjait. IV. Béla majd Ausztria, majd Horvátország, majd Veglia szigetén keresett menedéket. A magyar, ki előtt egykor Európa rettegett, most nem védheté a koronás főt, és Árpád utódja, kinek hűséget esküdött, kénytelen volt idegenek fegyvereiben keresni ótalmat. — Igy adta át diadalát a magyar számtalanszor ellenségének nem gyávaság, hanem egyenetlenség miatt, és sokszor tapasztalt kárán még csak ritkán okult.

Az ütközet után számtalan ágra szakadt víztömegként áradtak el a tatárok csapatai hazánk minden részére, és nyomaikat pusztaság és vér jelelte. Legvirágzóbb városaink: Vác, Esztergom a sziklás helyre épített vár kivételével a rablók tanyáivá lettek. Az ősvárosok tömlöczeiben, melyek az aljas gonosztévknek voltak szánva, magyarhon legjelesebb polgárai csörgették a rablánczokat, melyet az idegen nemzetünk számára hozott, és az egyenetlenség miatt megengült magyar mindezekért hasztalan gerjedett boszúra. — Hazánk síkjain tarólvá hevert a mező, és a fáradalom csepjeivel öntözött szántó földeken nem hullámzottak gazdag vetések. Nem tértek haza munkájokban szorgalmas földmivesek, és csendes lakok előtt nem karolta őket

családjak. A népes ház-sorok most csak romjaikat mutogatták, és az erdő vadjai ütöttek tanyát az elüzlöttek helyein. — It-ott rabló tatár-csordák száguldottak, zsámány után kémlelő szemeikből a kegyetlenség égett. Merre átvonult egy ily csorda, ott a vidám tájék néma pusztasággá lett, melyben a magányosságot néha a holtak körül szállongó varjak károgó selege szakasztotta félbe. Ha a nap fényt árasztott a földre, és pályáját tiszta ragyogással futotta meg, honunk viharos eget nem deríthette ki. Ha eljött az éj, a gonosz ellenség fölzavarta nyugalmát, mert a kegyetlenség és kincs vágy csak a sírban alszik el. Az üldözött kiszorítva birtokaiból az erdő magányában sem mert álomba szenderülni, mert a sűrű cserjék és lombos tölgyek nem rejthették őt el a vérszópók éles szemei elől. A patakok tiszta habjai vérrel vegyültek, és a fénylő hold és hajnali csillag nem látszottak vörös habjaiban. Ha a hajnal eljött, ha fényét a félföldre elhintette, és a félföldtől mosolyogva üdvözlötetett, honunkban csak a kegyetlen rablók, — a sápadt bujdosók- és a füstögő romokra vetette sugarait. Üldözötetett a honfi és a föld, melyen Árpád küzdött, nem adhatott neki menedéket: a magyar,

„Szerte nézett s nem lelé
Honát a hazában.“

4. A vissza tért.

A Duna jege olvadozott, s a tavasz virágokkal kezdé behinteni a mezőket. A tatárok már kiléptek az

elpusztított ország határai közöl, hol vérszomjukat már nem enyhíthették. Az üldözöttek végre vissza tértek a ledöntött családi lak falaihoz, és a parlag mezőket művelni kezdték. Nyomoroktól sanyart lakosok népesíték meg honunk pusztá téreit, és a magyar föld hasonló volt egy a sirból föltámasztottakkal megnépesített országhoz.

IV. Béla, a hon e második alapítója, már visszatért, és az elhagyottakat atyai kezekkel ápolá. — Egyedül Fehér-vár és Pannon-halma nem érzé a diadalmak ostorait, csak e két helyen dühöngött a kegyetlen vezér eredmény nélkül. Többi városaink kiszákmányolva, ugy állottak, mint Egyptom sivatagain valamely ős város romjai. Ily állapotból emelé ki IV. Béla hazánkat, és hajdani virágzó korát némileg ismét érezteté szeretett népével. — Idegen gyarmatok özönlötték el Magyar- és Erdélyország vidékeit, és a honunk nyomorain könyörülő ég kiirtá kebelökből azon gyűlöletet, melyet a multak emlékezete gerjesztett irántunk. Az utókor öbennek eredeti honfiakat tisztel, és a bevándorlás nyomait csak egyes falukban találja föl. Az idegen ajkú gyarmatok közöl csak itt-ott találta tik még olyan, mely a neki tápot nyújtó föld nemzete nyelvét és szokásait mindeddig hidegen megvetheté, — — A jövő kor tán ezeket is, mint igaz magyarokat ismerendi.

A gyámifju, ki a sajói gyászütközetben Gerelyivel oly vitézül küzdött a tatárok ellen, ez utóbbiak pusztításai alatt azon számos szerencsétlenek közé tartozott, kik nyomorteljes életöket vadonokban bujdosva tengették. A rablók elvonulása után a Duna parton, néhány órányira Budától, egy erdő szélében ütötte föl tanyáját.

A kies parton nem sokára takaros ház állott, melynek fehér falai, az alattok elhőmpölygő folyamban tükröztek vissza. Ha a szél megindúlt, fiatal fák ingatták sűrű lombjaikat a ház körül, és a tájékon dús vetések hajtogatták sárguló kalászaikat feléje. — A derülő hajnal égi sugara gyakran beröppént a ház szük ablakán, és az alvó kisdéd arczára szállot. Megpillantá őt ilyenkor néha gyámatyja és feledni kezdé bajait. Csendes alkonyokon halványodva vett bucsút az égi fény a mezőkön játszó gyermektől, és fájdalomában tiszta könyeket hullatott a szöke hajfürtökre, és az ingó fűszálakon a lemenő nap vörös fényétől harmat-cseppek lángoltak. Fáradtan közelgett ilyenkor a csendes lak felé a munkás gyámatya, ki az egész tájat mosolygóvá tette szorgalma által, de saját életére nem önthetett vidámságot. — Midőn a csillagok fényleni kezdetek az égen, vagy midőn a látkört barna fellegek borították, vándorok tértek be a magányos ifjúhoz, és az egyszerű gunyhó barátságos ölében pihenő társaság enyelgett, vagy utazásairól álmodozott, míg kívül a viharok zúgtak, és a villámok a csaknem Budáig vonuló erdőben néha valamely vén tölgy összehasogatott ágait szórták a földből pusztán kimeredő törzs körül. — Az utasok örömmel emlékeztek a dunaparti kisdéd ház felől, melyben bajjaik részvét és magyaros vendégszeretet által enyhítettek

G e r e l y i a vár bevételenél sebeiben összerogyva vesztette el szemei elől nővérét Amáliát. Ez utóbbi látván tudniillik szeretett bátyja gyanított halálát tatár öltöny és álarcz alatt kívánt a karjaira vett kisdéddel, Károllal menekülni. Nemsokára azonban megtudván,

hogy Gerelyi él, és fogságba vitetett, föl hagyott távozási terveivel. A jó nővér nem érzett elég erőt magában, hogy az alárcz alatti elillanás könnyűségét hasznára fordítsa, és így szeretett bátyját elhagyja. Több napig kíséré a már Magyarhonban is pusztító sereget, és a kisdedet, mint az elfogott várur halálra szánt fiát, megengedett neki Gerelyi fölgyógyulásáig ápolásába venni.

Ily alárcz alatti kalandozás korunkban alig ütne ki szerencsésen. — De oly zavaros időszakban, midőn a tatár tábor szünteleni zsákmány és kegyetlenség vágyánál egyebet nem ismert, ki kutathatta ki, vagy csak ki is óhajtotta kutatni azt, hogy annyi ezer harczos közül melyik alárczos? Amália elrejlését még inkább elősegíté a hadsereg roppant száma, és azon körülmény, hogy Ázsia majd mindenden nemzeteiből szolgáltak egyesek a hatalmas vezér összevegyített rabló csordáiban, melyek tehát oly sok különböző nép jellemét magokon viselték.

Igy látjuk a szelid nővért a vad férfiak kegyetlenségét mutató alakjába rejtve; de a vad külső nem fődhetette el minden tetteibemutatkozó részvétét a foglyok és bátyja szemei előtt, kinek a vigyázó örök miatt magát föl nem fődözheté. — Bátyja és ennek kisdede megmentése után még a sajói csata előtt elillant a tatár táborból, mely neki annyi aggodalmat okozott. Az általa szalagokkal jelölt bokor mellett sem megszabadúlt bátyját, sem a kisdedet nem találván többé, utazó atyjához s Gerelyi Kálmán nejéhez sietett fölső Magyarhonba, honnét mindhárman Német országba költözvén a haza szerencsétlen napjait itt töltötték gyászolva saját és szeren-

csétlen társaik sorsa fölött. A tatárok egyévi pusztítás után távozván, a sors ismét megengedé, hogy a magyar lássa szerencsétlen hazája téreit. Gerelyiek is visszatértek, és Budán, távol a multakra oly élénken emlékeztető erdélyi birtokoktól s a kizsákmányolt vár romjaitól, várták számtalanokkal a kegyetlen sors kedvezőbb fordulatát. Faluról falúra jártak küldötteik, kik az elvesztett gondos férj és a kiseded hollétéről tudakoztak. De hasztalan panaszt a kesergő atya ősznapjai ellen, hasztalan könyezett a szelid feleség férje és gyermekéért, hasztalan gyászolt a hü nővér. Két év tünt el kínos várakozásban, minden keresés következmény nélkül maradt. Az elveszetteknek senki még csak nyomaira sem jutott, és a gyászoló család bánatát többé a remény sem enyhíté,

Az idő, mint a sebes folyam haladott, és a napok, mint a Duna hullámai egymás után fölmerültek és ismét eltűntek. Mióta a tatárok elvonultak, már másodszor hullatták a fák az őszi szélről sárgult leveleiket, a tél már másodszor hintette be a földet hópelyekkel, és a tavasz virágai másodszor fakadoztak. Fényesen kelt a hajnal és afakadó bimbók szirmai közt a harmat tiszta cseppjei ragyogtak. — Ily kellemes hajnalok egyikén pihent a dunaparti gyámnok ifjú, kinek nevével mindedig nem volt alkalmunk megismerkedni, az oltalmába vett gyermekkel a budai ut mellett egy terebélyes tölgy tövében. Arczán, mely a közelgő férfikort mutatá, a fürge gyermek ártatlan enyelgése okozott csak néha rövid vidúlást, Elmejével szüntelen a gyászos multakon függött. Oldala mellett egy erős szekercze hevert; mert védeszköz nél-

kül a tatárok által becsalt és a halottakat kereső vadak az utazást könnyen veszélyessé tették. Midőn az ifjú itt pihent, és lélek erőt mutató arczát Buda fényben úszó tornyai felé fordította, a fölötte emelkedő tölgy durva kérgén egy nyil pattant meg, és az erdő mélyéből kürt harsogott, majd sikoltások hasogatták a meglepett ifju füleit, ki nyughelyéről fölegyenesedvén szekerczével a tán segélyért hívó zaj felé sietett. Néhány lépes után egy rémült hölgyet pillantott meg fényes és előkelő származásra mutató öltönyben, kinek arczára az ijedség halvány színt öntött. A hölgy ijárol ismét egy könnyű nyil suhant el, és sebes röptének egy mormogó medve háta szabott határt. A megsebzett állat szemében a dühösség égett, és otromba tagjait a boszúvágy és vészomj sebes mozgásba hozta. Már ágoskodott a dühös vad, kemény karmokkal fegyverzett lábait már készíté a kegyetlen ölelésre, midőn a segítségre siető ifjú, kinek kezében a nehéz szekercze villogott, a megrémült nő már csak nehezen remélhető szabadulását, a vadnak dühösségét magára fordítva szerencsésen kivivta. — A medve gőzölgő vére szennyezé be a harmatos fűszálakat és homályosodó szemei lezáródtak, A rémüléstől megszabaduló arczára lassanként visszatért a hajnal színe. Homloka körül a keleti gyöngysorok fekete fürtöket fűztek össze. — Midőn mosolygó ajkai hálás szavakra fakadtak, az ifju rég nem élvezett boldogsághoz azon kellemes öntudat vegyült, mely a nemes szívüeknek valamely jótétemény bevégezése után oly sok önmegelegetést nyújt, és melyet az ifju most kétszeresen érzett. A megszabadult hölgy rövid beszéd után az ifjúval Gerelyi

Amáliát ismerteté meg magában, ki tavaszi reggeleken gyakran meglátogató Budáról a kies erdőt. Leszállván ilyenkor néha szelid fekete lováról, szét bocsátá kisérőit, és a vállaira övezett tegezzel élvezé a hajnal kellemeit. Könnyű nyilaival csevegő madarakat ejtett el. E reggelen is magányosan üzte az erdő szárnyasait, midőn egy zsákmány után kóválygó medve megtámadta, s a fenyegető veszélytől alig szabadulhatott volna meg az ifju nélkül, kit a szétküldött cselédség után harsogó kürt segélyre hívott, és kit a zaj komorságából egy rég nem érzett boldogságra riasztott föl. Gerelyi Amália kürtjét ismét ajkaira nyomá, és az erdő visszhangozta a kellemes hangokat. Nemsokára fegyveres szolgák léptek elő, és Amália fekete paripáján teremvén, Buda felé haladott a szabadító ifjúval, kisedét kézen fogva vezette. — Azon örömet, azon vendégszeretet, melylyel az ősz Gerelyi lánya szabadítóját, az egyszerű harczost karolta, leginkább ismerhetik azok, kik a sors által hasonlólag ostoroztatván, egyet szeretteik közül kimene-külni látnak. Szeretetét méginkább növelte a közös szerencsétlenség, mely az előkelő és szegény hazafiak közt kiirtá a gög és alázat válaszfalait.

A hajnal, melyen Gerelyi Amália az ifjú harczos által megmenekült, mind ez utóbbira, mind a Gerelyi családra az öröm hajnala volt. Gyakran ballagott a dunaparti gyámnok a serdülő vidám gyermekkel Buda felé, midőn a főváros palotái hajnali vagy alkonyi fényben úsztak. Buda felé fordította napi munkája közt szemeit, mert onnét egy sugár tűzött szerény lakára, és e sugár fényesebb volt a hajnalnál, és nem

szünt meg fényleni komor éjeleken és zúgó viharok közt. Ha szorgalma után álomba merült, ezen sugár még álmaiban is gyakran megjelent előtte.

E fénysugarat Gerelyi Amália költötte föl borongós egére, fölköltötte, hogy a csalfa remény rövid boldogítását hosszabb szomor kövesse, hogy a szerencsétlen ifju harczost, ki magát a neve után tudakozó Gerelyi családnál Mohary Sándornak nevezé, újabb bajokkal gyötörje. — Hasztalan törekedett ez a fény sugár elérésére, mely őt álmaiban hideg fényével környezé, hasztalan nyujtotta karjait setét éjeleken annak elérésére, midőn álmaiból fölriadt. Távoly volt az tőle, mint a magas égen ragyogó érzéketlen csillagok.

Midőn az egyszerű vendéggel megjelent Gerelyiek fényes palotájában a talált kisedet, könnyek gördültek le néha Gerelyi Kálmán nejének szemeiből. Az elvesztett férj és kised emléke keserűbben hatott ilyenkor a jó anyára, ki ekkor forró szeretettel ölelé a gyám ifju által talált gyermeket, és szőke fürte a hozzá szeretettel simúlónak fürteivel olvadtak össze. Bizodalmasan sorolták elő a Gerelyiek és Mohary egymásnak történeteiket, és az ily történetek oszlatni kezdék a homályt, mely nem engedé, hogy egökre a boldogság föltünjék. Így történt, hogy midőn Amalia egykor történeteit sorolván elő, a szalagokkal kijegyzett cserje alá helyezett kisedet emlité, félre vonta azon fátyolt, melyet a gyámifju által talált gyermeket Károl névvel szólította meg. — Az eddig is szeretett Mohary, kit sors és jótétemények oly közel helyeztek az előkelő családhoz, most még kedvesebb lett. —

Most is gyakran tekintett Buda homályosan látszó palotái felé, melyek fölött képzeletében komor fellegetek látott tornyosodni, melyek homályt vetni készültek minden reményeire. Előbb oly kecsegtető jövődjé most gyászos színbe volt bevonva előtte, és elméjében annak komor alakja volt lefestve. Érezte ő, hogy boldogsága elérésében oly előkelő, még most is oly hatalmas család, mint a Gerelyieké a hiu büszkeséggel mindenkor határt fog neki vetni.

Gerelyi Amalia az erdei találkozás óta több öröm, — több óhajjal várta a hajnal érkezését, mint egyébkor, és a kellemes árnyú fák tavaszi lombjai alatt nem egyszer ment ki a dunaparti házhoz. — Az ifjú harczos arczáról a szenvedések nem törölhették le a férfias bátorság és erő azon vonásait, melyek hazánk fiai iránt már annyi tisztelet- és szeretet gerjesztettek. E jellemvonások örökre bevésték magokat Amalia szivébe is, ki naponként boldogságért sietett a kisdudlak felé; de naponként boldogság nélkül hagyta el annak békés falait, naponként boldogság nélkül tért vissza a lánya jellemváltozása fölött aggodó ősz atyához. — Érzeményei növekedtek és ő aggodó kertészként nézett, mint emelkedik szivében az oly sok szomor és oly kevés öröm fái közt egy új, egy ismeretlen gazdag lombjaival. Rettegve tekintet az új növény fakadozó bimbóira, melyek a jövőben talán keserű gyümölcsöt hoznak. Gyakran eljött ő gondolataival e fa vonzó árnyékába bajait pihenni; de mindig fáradtan, mindig aggodalmasan hagyta el azt. — Végre midőn egy veszélyes örvény fenyegeté már elnyeléssel, kezdé megismerni új érzeményét. Látta mint kell

az ős atya és az egész család haragját maga ellen föl-
izgatnia, mint kell megsértenie büszkeségét, vagy egy
tán elviselhetlen életpályára lépnie. — Most is elment a
sűrű erdők lombjai alá kellemes hajnalokon, elküldé
magától cselédjeit, fölövedzé könnyű tegzét, kezeiben
hordozá ruganyos iját és gyors nyilait; de az éneklő ma-
darkákat már nem üldözte. Vissza vonúlva a világtól,
önmagába szállva jutott el az erdő széleire, hol az ifjú
üdvözölte, és az ártatlan gyermek oly vidáman, oly bi-
zalmasan enyelgett vele.

Mohary és Amália jövőjét a jelen ugy engedé sejt-
tetni, mint valamely forró est a láthatárra tolaikodó föl-
hökkel az éj közelgő viharát. Minden ily vihart jószolt a
két ifju sziv közé. — A kétes jövő hasonló egy bimbó-
hoz, melyet az idő haladása kifejtván, a halandók sze-
me elé állítja, valjon a zöld színű remény mérges vagy
édes virágok szirmait rejtette-e? A két ifju megsebzett
szive aggódva várta a jövők e kifejlését.

Egy viharos éj után Mohary Amáliával az erdő
szélein sétált. A lombos fákon és mezőkön csillogó zápor
cseppekre a hajnal ma tisztább fényt árasztott, mint
egyébkor. Hányszor vidúl így föl a természet viharok
után, midőn az emberek sorsa még nem szünik osto-
rozni, még nem fárad el kegyetlenségében! — A két ifjú
majd egy sudár jegenyét látott kidőlve, majd egy össze-
hasogatott fenyőre, majd egy gyökerestől kitekert tölgyre
akadt. Amáliának gyakran jutott eszébe, midőn a le-
dőntött fákra tekintett, a makacs büszkeség, mely hajt-
hatlanabb, kidönthetlenebb a szilárd tölgyeknél. Ezeket
gondolá ő, a vihar földre sujtja, és magasan tartott fe-

ieiket az alacsony bokrok közé veti, a kevélységet pedig sem a sors csapásai, sem a jótéteményérti hála, sem a legforróbb szeretet le nem győzi. Érezte ő ezt, de nem volt ereje a nyakas ellenséget megtűrni, mely őt a legboldogabb jövőtől fosztotta meg. Kemény harcz támadt gyakran indulatai közt; de minden csnpás csak az ő keblét sebezte.

Midőn az ifjú pár az erdő belseje felé haladott, Moharg kegyetlen sorsa fölött érzékenyülve, így folytatta a beszéd fonalát: „Minden oly vidám, minden feledi már a tatárok pusztításait, a haza újra fölvirágozik; de mi még mindig érezzük a multak csapásait, a mi sorsunk nem változik.

„Bizzuk az égre sorsunkat,“ felelt szeliden Amália, „az megfogja enyhíteni a multak keserű emlékeit, de kell, hogy mi magunk is enyhítsük rokon érzelmeinkkel a fájdalmat, melylyel a sors kölcsönösen megajándékozott. Mély fájdalmaid lehetnek nemes férfi, de hisz, ki az, ki e honban kikerülé a csapást? Temesd el kinaidat, vidámságod kölcsönösen boldogítand bennünket.“

„Igaz, mond Mohary, de ki mindent vesztett, hol van annak vigasztalása? Elfeledéd, hogy a sors üldözöttnek örök éje van? A kölcsönös boldogítás eszméje pedig fölülről indulhat csak meg.“

„A sors egyenlővé teve bennünket, viszonzá Amália, a közel mult csapásai sokat kiegyenlítettek a felső és alsó közti fogalomban.“

„De mind ez csak a külsőre nézve valósúlt, a sziv most is a rang hideg légkörébe temeté érzéseit. Csak a szomorú fűz érintkezik a földdel, a cser gallyai még min-

dig hajthatlanok, habár kiszárad is a feléjük emelkedő csemete lábaiknál,“ mondá keserűen Mohary

Gerelyi Amalia elérte a czélzást, de mit titokban érzett, annak nyílt nevet adni rang büszkesége nem engedé; hisz ő is e kör szülöttje volt. Kebelében a mélyen megsértett büszke önérzet keserű harczra szállott minden ellene szegülő érzeménnyel, és nemsokára diadalmasan állott föl elnyomva a legforróbb szeretetet, és megvető hideg mozdulatokban ismerteté meg 'győzelmét az ifjúval, ki a rettegve várt feleletül kürt harsanást nyert. Amália kürtjébe fujt', és miután szolgálai előjöttek, sebesen nyargalt Buda felé.

Tökélyetesen lesujtva, lelkében összetörve, reményeitől megfosztva az ifju szomorú jövőjét. Most ismeri csak egy előkelő család oly könnyen föllelhető büszkeségét, melynek legkisebb megsértése keserű haragot képes előidézni gyakran épen azokban, kik a haza legméltóbb fiai közé tartoznak. Az ily büszkeség átgázol nyakas önvédelmében a legnemesebb hálán és szereteten, és kiönti keserű epéjét a jótévőkre. — Az ily gög összeütközése valamely nemes érzeménnyel a köznapi emberekben is szomorú hatást okoz, mind az előkelőkre, mind a velök érintkezésbe jövő alsóbb rendűekre nézve, mennyivel szomorúbb lehetett e hatás a különben oly derék Gerelyi család, — különösen Amaliara és az ifjú harczos Moharyra nézve! Ki e nyakas ellenséggel köt ki, arról méltán elmondhatjuk a magyar közmondást: „Nagy fába vágta a fejszét.“ Illy fába vágta fejszójét a szerencsétlen Mohary is, melynek kidöntésére önerejéből, sőt a jövő sorsból is kevés reményt merítke-

tett. — Amália is érzé a gőg keserű szüleményeit. A büszkeség nem volt képes szívében azon boldogságot előidézni, melylyel Mohary viszonyai kecsegtették, de melyekre mindenkor rettegve gondolt, melyek emelésére mindenkor rettegve tekintett.

Sokáig nem jelent meg Amalia az egyszerű háznál, míg végre egy gyönyörű reggel megállván Mohary előtt, az ifjuval együtt Budára ment.

Ily új jótétemény után a makacs kevélység Amalia szívében végharczait küzdötte, és csata vesztesre készült, mely csatavesztés a nemes szivüekre nézve csak diadal lehet. Az ősz Gerelyi látva a nemes ifjút, megfejtve lön előtte leánya változása. Neki jelenleg két ut nyilott meg, melyek egyikén élete hátralévő pályáját megfutnia kellet. Az egyik ut magas szirtekre vezetett, melyek zordon csúcsa körül a méltóság hideg, nem boldogító külfénye csillogott. E pályán a hiú büszkeségnek kellett föláldoznia önmagát, szeretett lányát és a derék ifjat. A másik úton egy kies völgybe jút a halandó, melyen nem pompázhat az undok kevélység csillogó öltönyében; de melyen a nemes kedélyü ember a boldogság kifogyhatlan forrásaira akad, és melyen az érdemesek homloka körül a babér a valódi méltóság koszorújában füződik. E két ut előtt határozatlanúl állott az öreg férfiú, kinek makacs gőgjét Mohary jótéteményeinek emléke mindinkább megtörte. Mig az öreg ily zavart határozatlanságban tekintett az ős család méltóságának megsértére és az ifjú megszomorítására, Gerelyi Amalia addig gyakran pillantott a meszszevaló ország utra, melyen ha megpillantá Buda felé ballagó arccal készült elfoga-

dásra, és szavai a minden vigasztól elforduló ifju kebelébe mélyen hatva, gyakran enyhítették az árvaság által okozott sebeket.

5. A vándorok.

A tavaszt már a forró nyár váltotta föl és a pásztorok hűs erdőkbe terelgették pihegő nyájukat. Midőn egykor e forró nap alkonyodni kezdett, fekete fellegek tolakodtak a nyugoti láthatárra. A Duna habjai a növekedő szélre hangos locsogással verődtek a partokhoz. A közalgó vihar elől partra siető csónakokkal a duzzadó hullámok játszottak. Egy ily csónak kötött ki Mohary szerény laka előtt, és belőle két férfiú lépett a partra. A vendég szerető gazda, ki háza előtt szemlélé a természet fölindulását, barátilag fogadá az idegeneket, kikben azonnal vándorokra ismert, és kiknek arczán a sors hosszas kegyetlenségét nem volt nehéz megismerni. A szélvész erősen dörgölte magát a ház tetejéhez, és a szalma fődélből néha egy-egy csomót vetett a Duna fölhaborodott vizébe, — a fölők a kisdud ház fölött lebegtek, és pillanatra tűz fény csillámlott az egész tájon; egy villám czikázva ásta magát a folyam habjai alá. A zápor erős égdörgés közt szakadt a mezőkre, a csermelyek zavaros habokkal áradtak ki pázsitos partjaikon. Késő éj volt, a fekete felhők megkönnyülve, már keletfelé röpültek, és a hold ezüstös szarvai tiszta fényben ragyogtak. A magányos ház ablakaiból lámpa fény vegyült a csillagzat fénye közé. A vendég szerető házigazda és a vándorok még virrasztottak, és a szük falak

közül a viszonzlás örömei hangosan törtek ki az éj csendébe. —

Gerelyi Kálmán a saji véres harcz után visszatért, egyszerű barátjához, kit keresett gyermeke helyett gyámoltalanul talált. Miután az ég hazánkat megtisztítá a rabló csordáktól, mindketten gyermekeik keresésére indultak, és már két évet sikertelen bujdosásban töltöttek el. — Gerelyiek Budán tartózkodásának hire csak két év után esett a szomorú atyának tudtára, ki gyermeke, Károl megtalálásáról is vett homályos híreket, és örömmel sietett Buda felé barátjával. A közelgő vihar kényszeríté őket, hogy a vendég szeretetéről ismert Moharynál töltsék a fenyegető éjet. — Így ismerte meg Mohary Gerelyinek barátjában atyját, ki tatároktól a falú pusztulása alatt veszélyesen megsebesítetvén a halottak közé rogyott, és Gerelyi által a vég veszélyből menekült ki. — Ezért tört ki a szük falak közül a viszonzlás öröme oly hangosan az éj csendébe. — Gerelyi Kálmán Budán védője lett az ifju nővére is Mohary viszonyainak.

Nemsokára szerencsés összejövetel után az ifju Mohary magányos háza körül fényes társaság ült egy előkelőkre mutató eszközökkel fődött asztal körül. Távolabb vidám szolgák tekintettek az ürült poharak fenekére. Itt-ot bográcok gőzölögtek, és körülök szikrák pattogtak. Az egész gyülekezetre agg tölgyek hajoltak le és a nap égető sugarai ellen kellemes árnyat vetettek. Az említett fényesen fölszerelt asztal körül a boldog Gerelyiek és Moharyakra ismerünk. Vidor beszélgetés után a lakoma vége felé fölállott az ősz Gerelyi Mihály, ki nek arcza derült volt, mint a fölhőtlen ég. Szemeiben

egy örömköny hirdeté, hogy sirva vigad a magyar. Lányára és a mellette ülő ifjú Moharyra szeliden tekintvén szólott: „Gyermekeim nem reménylém, hogy, kiket a sors oly hosszú időre elszakasztott tőlem, újra láthatyam. De az öreg panaszain könnyörülő ég megengedé, hogy keblemhez szoríthassam a jó gyermeket, a szeretett unokát. Gyászoltam, hogy keblemhez szoríthassam a jó gyermeket, a szetett unokát. Gyászoltam, hogy a viszolátás örömeit élvezhessem. — Ki mindnyájunk sorsát oly bölcsen vezérlé, az helyezte lányomat veszélybe, hogy nemes szabadítóját hű örévé tegye, mig a halál föl nem bontja köztök a szent esküt. — Mohary Sándor! legyen nemes szivedben rendületlen a szeretet, mely a hűség ígérétét férfias hangon önté ki ajkaidra. Te pedig lányom a honért küzdő férjednek bajait, fáradalmait enyhítsd, és ne feledd, hogy az kötelezte le jó-téteményeivel az egész Gerelyi családot, de főleg téged, örökös hálára, ne feledd, hogy ennek kötelezted le önmagadat a sirig hűségre. — Ki fölviditá ősz napjaimat mindenható erejével, az áldjon meg benneteket, az áldja meg a hazát és utódainkat!”

Az ősz Gerelyi elnémult, és az összekocczanó serlegek zaja hangos örömríadással vegyült. A cselédség ajkai és az egész erdő viszhangozta az öszekeltek- és hazánkérti áldás kívánatokat.

Igy kívántak őseink számtalanszor szerencsét egymásnak, és áldást a hazának, melynek jótéteményeiről meg nem feledkeztek, és házasságuk jelei nem csak forró kívánatok, hanem a csatában kivivott diadal, vagy a halál, békében ernyedetlen munka voltak. Ha

áldásért zengtek, az érzéketlen föld, mint egykor Orpheus dalára megindult, a mezőkön dús gyümölcs termett, az erdők pedig sűrű lombokkal takarták a fuvolyázó pásztort. Az ég nem engedé meg hiúsulni nemes törekvéseiket, mert még rendületlenül áll a haza, melyet a kül ellenség, az elkorcsosulás annyiszor sikertelen sodort a végveszély örvényébe.

Kuncz Ignác.

Rege az égről.

I.

Tavaszzal, szép virágdús tavaszzal
Sötét felhő ha repül az égen :
A föld népe alig várja, hogy már
El is tűnjék, a mint jött oly szépen.
És ha esőt nem hullatott, midőn
A nap nem volt eltakarva tőle :
„Hála Isten! nem ég le a virág“
Jósolta örömtelve belőle!

Az ártatlan élet szép korában
Minden olyan bájoló szép vala.
Szébb volt minden, sokkal szébb volt akkor. . .
A légnak megvolt rózsás illata.
Nem borongott vészes fergeteg még. . . .
Nem borúlt még akkor a szép égbe. . . .
És e csendes élet bájölében :
A gyöngéd lány, barna szép Föld éle.
Hajfűrtjei : tenger hullámai ; —
Szép szeme a bérczek hűs forrása,
Melyből könnyek áradata ömlött
Néha-néha rózsás szép arcára !
S ez ártatlan élet bájölében

Vígán lejte lepke könnyüséggel! — —
 Játszadozva szép tündérajátékot
 Aranyhaju Nap szerelmesével.
 Fényes hidat vont a légtengerbe :
 Egyik végén lakott a tündérlány,
 S a lánykának Nap állt átellenbe.
 S játszadoztak szép tündérajátékot :
 A hidon játszi Sugárok járva — —
 Felkölték a szép barna tündérkét
 Ha rája jött a tündérek álma.
 S nem nyugodtak a Nap kis küldötti :
 Ingerkedvén, tündér Föld mosolygva
 A szebbeket kebelébe rejtven —
 Többit Lég tengerébe hajtotta.
 S ott a mint a Lég kék palástjában
 Vergődtek a játszi kis Sugárcák, —
 Sok színt váltva, hogy Léget rászedjék :
 Csalárdságukat Föld s Nap mosolygták :
 Így laktak ők hidtól elválasztva,
 Mig a sátort felépitve szép Ég,
 A tündérek Égnek sátorába
 Lakást és játékukat áttették.
 S ott is tündérajátékokat játszva — —
 A szép Ég könyet sirt örömébe :
 Hamat könyeket, olyakat mint gyöngy. . . .
 A szép Földnek hónyakára füzve.
 Vagyha aranyfürtü Nap fürödni
 Menvén, soká nem jött a sátorba : —
 Ezer kristály lámpát gyújta az Ég,
 Mindegyikben fénycsillag ragyogva.

II.

Így élt a szép barna lányka
 Szép tündérajátékot játszva,
 Forró Nap szerelmesével
 Könnyü szívvel, hű kebellem . . .
 De az Éghez közel lakott
 S a sátonál elballagott
 Néha, néha a szöke fő
 A kalandor ifju Felhő!
 S a barna lány, kis tündérke —
 Szöke Felhőt megszerette :
 Szöke Felhő vigasztalta
 S csók esővel látogatva — —
 A kis lányt viszont szerette,
 A szép Föld volt csak szerelme . . .
 Felhő nélkül nem telt kedve
 A lánynak s nem vidult lelke . . .
 S így be vette sátorába ;
 Mert a szép Ég is rá állta !
 Együtt laktak a tündérek ;
 Gyermek is születének ! . . .
 Szép gyermekek . . . szép virágok
 Csökesöböl támadának !
 A szép tündér Föld nevelte
 Táplálójuk volt szerelme — —
 Álomba Szellő ringatta . . .
 S ébredéskor csókolgatva
 Járt, a virág tündérek közt,
 Birva sok hizelgő eszközt.
 Tündérke Föld bájölébe

Szép gyermekit kéjjel véve :
 A Nap boszúját már várva
 Keble kinok lángaknája!
 A Felhő is elkomorúl
 Bújában zápor könye hull . . .
 Bújában sötét lesz keble
 Villámmá lőn kígyötrelme,
 Mely dörögve repeszté meg
 Súlyos áriját bús keblének!
 S ím! a tündér Nap megjött már —
 Felhőből inkább hull köny-ár!! . . .
 A bájos Ég félelmében
 Pirúl, hajnal piros lészen!
 Hiába! már Szellő apja
 A vén Szélvész elárulta :
 Mint játszottak Ég, Föld, Felhő...
 S a Nap mégis szeliden jő?!
 Szeliden jő! s képmutatva
 Tündéreknak csókját adta!
 Csókját adta a szép Égnek :
 S a csillagok eltünének.
 Csókot ad a tündér Földnek :
 S vége a harmat gyöngyöknek!
 Megcsókolva sötét Felhőt :
 Halvány ifjává tévé őt.
 Es azóta mikor Nap kel :
 Így történik minden reggel! . . .
 Haj! de nem elég a Napnak,
 Érzelmei mást forralnak :
 Bucsúzóúl megcsókolta

Eget, Felhőt s tüzes csókja
 Eget, Felhőt felgyújtotta
 Vértoszló bucsuzása!
 S ekkor az Ég véres lánggal
 Bús Éjjé változott által — —
 A Felhő kínlánggal égve :
 Égő könnyü jött szemébe;
 Lesújtja azt a szép Földre
 Virágait elődösve — —
 A Föld ekkor elbúsulva
 Kóborolni ment nagy utra.
 Felhő mindenütt utána :
 S e két tündér most is járja
 A nagy utat, engesztelve
 Nézvén égő Nap szemébe, — —
 Ki most is boszúl, gyakorta
 Égő könyeket okozva !!!

Máder Ferencz.

Tört remények.

(A vasárnapi ujság 19. számához.)

Elhunytatok ti lelkes honfiak!
Letört remény virágok voltatok . . .
S a sír sötét, gyászos kebelébe
Futó csillag gyanánt lehulltatok . . .!

Letört a szép remények bimbaja,
Portestetek korán leroskadott
S a szebb jövő virága bennetek
Még a tavasz ölén elhervadt . . .

Rátok lehelt a sorvadás szele . . .
S a sirba tünt el annyi szép remény;
De köny ragyog, örökre köny ragyog
A honfiaknak bánatos szemén . .

. . . Ragyogtatok a hon derült egén,
Miként dicsőn tündöklő csillagok . . .
Jön egy szellő S ti szép virágaink
Megtörtetek és elhervadtatok . . .

Kioltá a halál a csillagot :
Nagyot lobbant . . . előlünk elveszett . . .
De ott kelet felől ragyogva im. !
Három csillag megint fölélédedt!

S a szép kelet e három fénye ott
Soká soká dicsőn ragyogni fog . . .
Hazánk egén fényben tündöklőtök
Ti honfiak világló csillagok.

S mig él e hon . . . mig érez a kebel,
Ragyogni fog a megtörött remény . . .
Ragyogni fog sirhalmotok fölött . . .
Ragyogni az enyészet éjjelén . . .

Meghalnotok örökre nem lehet :
A hervadás pályátonkon ére . . .
Dicső a cél, dicső a pálya is,
Dicső legyen küzdésetek bére.

Cserna Győző.

„Alhambra rózsája“

Angolból.

Kevéssel Granadának a mórok általi átadatása után, e csinos város a spanyol uralkodók egyik igen kedvelt székvárosa volt, míg az utóbb bekövetkezett földrengések onnét el nem riaszták őket. — A város legszebb házai leromboltatának s az ősi várak talapzatukig elpusztítottak. —

Huzamos idő folyt le ezután, mely alatt Granadát csak néha, néha látogták meg királyai. — A nemesség palotái némák s elzártak lőnek; s Alhambra ezen lenézett dísz, elhagyott romként tünt fel elhanyagolt kertjei közül. — „Infanta“ egykor három bájos, ifjú hercegnő kéjpalotája hasonló részt vőn az általános pusztulásban; aranyzott boltozatjait a pók sűrű hálója borítja el, s Zayda, Zorayda Zorahayda egykori termeiben dénevérek s baglyok fészkeltek. — Ezen gyönyörű vár pusztulása azonban, legnagyobb részben a nép balga babonáságának tulajdonítható; mely azon hirt terjeszté, hogy a várban elhunyt ifjú Zorayda szelleme éjenten, gyakran az előteremben levő forrás mellett ül, vagy a párkányzaton fohászkodva járkál s hogy hangját a völgyben utazók

éjjel tájban gyakorta hallották volna. . Hosszú idő múlva ismét meglátogató a király Granadát. — A véletlen úgy intézte az események menetelét, hogy V Fülöp második házasságában Izabellát vevé nejeül, s így francia herczeg s olasz herczegnő ült a Spanyol trónon. — E fejedelmi pár elfogadására az ős Alhambra lehető gyorsasággal kijavítaték s fölékesíteték. — Az udvar jelenléte új színbe ölté az elhagyatott palotát. — Külről a dob s trombita harsány zaja, a lovak dübörgése, a fegyverek villogása s a bástyákra tüzött zászlók lobogása, visszavarázslá a dicsőséget. — Hasonló élénkség uralga benn is. — Pezsgett az élet, hangzottak a fejedelmi vendégek zajától a termek; sürgött az apródok s szolgák nagy tömege s harsogott a vidám zene. — . . .

A fejedelmi kíséretben vala a többi között a királynő igen kedvelt apródja; neve Ruyz de Alarcon. — Legyen elég, mit róla mondék, s mellőzzük itt jelességeinek fölsorolását; megemlítve azt hogy a királynő kíséretébe való fölvétel egyik fő kelléke volt a kellem, szépség s éles elme. — Ruyz de Alarcon épen tizen nyolcz éves, a királynő iránt engedelmes s tiszteletteljes, — de a szív dolgában kissé dévaj, — s az udvari hölgyek által elkényeztetett ifjú volt, s különösen a nők társaságában korát meghaladó éles tapintattal birt. Egy reggel az Alhambrát körülvevő ligetben sétálgata; szórakozásra a királynő vadászsólymát is elhozá magával. — Séta közben egy a bokrok közül felreppent madárkát akarván elfogatni szabadra bocsátá sólymát. — Magasan repült ez egy ideig a légtelenben, épen fölötte; — de utóbb nem ügyelve a parancsóra messze, messze száguldott el. — Ruyz de Alarcon

szemeivel kíséré a szökevényt, míg az egy félre eső, távol s hegynyilas mellé épült várba le nem szállt. — Ezen vár „a herczegnők palotája“ volt. Ruyz de Alarcon követé a sólymot; a hegynyiláshoz sietett, de azon részről semmiféle bejárást nem vön észre, a mászástól pedig a meredek falak visszariaszták. — Bejárást keresendő a vár előrészéhez került tehát. — Myrtus lombokkal fődött, sűrű sövénynyel bekerített kert vala itten. — Ruyz de Alarcon kinyitá az ajtócskát s virág ágyak s rózsabokrokon át egy más ajtóhoz ért. — De ez elvala zárva. — Mindazonáltal a rajta észrevett kis hasadékon át világosan kivehető a belsőket. — Pompás falakkal márvány oszlopokkal s virágokkal körülültetett forrással diszített terem vala itt. — Közepén aranyzott, hangicsáló madárkát, tartalmazó kalitka függött. Ez alatt selyem gombolyokkal s különféle női munkákkal megrakott széken gyönyörű színezetű kis macskanyugvék, s a székhez szalagokkal felékített pengedű vala támasztva. Ruyz de Alarcon ennyi finom izlést tanúsító s nőjenlétét mutató választékos dísz által ezen félre eső s mint előresejté elhagyatott várban, igen meg lepeték; — miáltal feltűntek emlékében az Alhambrában hallott regék e várról Illedelmesen kopogtata az ajtón. — Gyönyörű női alak nézett ki az ablakon, — honnét most rögtön eltávozott. Ruyz de Alarcon várakozott, remélvén hogy ki fog nyilni az ajtó, azonban hasztalan, mert bennt nem mozdult senki, s csöndes vala minden. — Nem tudá vajjon érzékei hagyták-e el, vagy hogy a bájos alak nem vala más mint e vártündére. — Ismételve s már erősbben kopogtata tehát. Rövid idő múlva gyönyörű ar-

czot láta a kis nyiláson kitekinteni. — Ezen arcz egy bájos ifjú lányka arcza vala. —

Az apród azonnal levevé kalapját s a legudvariasabb módon kérte bebocsátását, hogy a szökevény sólymot a vár belsejében elfoghassa. —

„Nagynéném megtiltá, kinyitnom az ajtót nem lehet, szólala meg a remegő lányka. —

„A királynő legkedvesb sólyma ez, nélküle az udvarhoz vissza nem térhetek.“ —

„Ön tehát az udvari kíséretből való? — —

„Igen bájos kisaszonyka s elveszítném a királynő kegyét, ha e vadászsólyom eltévedne.“

„St. Maria! hisz nagyném épen az udvaroncok el-lensége s erősen meghagyá hogy azok előtt bezárjam az ajtót.“ —

„Kétségtelenül a kalandorok előtt; de hisz én csak ártalmatlan, egyszerű apród vagyok s jövöm szét fog dúlatni, ha ön ezen csekély kérelmemet vissza utasítja.“ —

Az ifjú lányka szívét az apród kérelmei végre csakugyan megindíták, nem akarván oka lenni az apród szerencsétlenségének, azon kívül meg a mint láthatta, Ruyz de Alarcon nem volt azon rettenetes canibálok egyike, kiket anyja oly félelmeteseknek rajzolt le előtte; — tekintete nemes s szerény vala s oly igézőleg csillogtak szemei. — A ravasz apród észrevéve a lányka habozását megket-tőzteté ostromlását oly annyira, hogy a gyöngé kis lányka többé ellen nem állhata; fölkelte tehát s remegő kézzel nyitá ki az ajtó zárját. — Ruyz de Alarcon, ki már előbb

is elbájoltaték a lányka néhány vonási által, — most mintegy elbűvölve állott előtte. — Andalusiai fölöltönye s csinos basquin-ja kecsseit még inkább emelék; éjszin haja a legnagyobb gondossággal vala elrendezve s fürtjei közé illatos rózsa vala tűzve, — mi e tájon általánosan használt fejké volt. — Igaz ugyan, hogy arcza az égető nap sugarai által szinezve valának, mindazonáltal oly diszt rejtének azok el, mely őt kinyilt virágként biborral festé s égő szemeknek fényét még inkább ékíté —

Ru y z de A l a r c o n mindezt csak pillanatig láthatá; mert késedelemre nem lévén sem ideje, sem bátorsága-sólymának felkeresésére indult. — — Nemsokára visszatért kezében tartva a szökevényt! — A lányka a forrás mellett ült s selymét gombolyítá; de zavarában elejté a gombolyagot s ez a kövezetre esett. — Az apród gyorsan oda ugorva fölemelé azt, — s az átvevésre remegve kinyujtott kezecskét forrón megsókolá. — „A v e M a r i a S e n o r ! kiálta fel meglepetve, az ily udvarlásokhoz nem szokott, remegő lányka. —

A szerény apród mentegeté magát fölhozván, hogy ez az udvarnál a legmélyebb tisztelet s hódolat jele. —

Aggodalma, — ha valóban az volt, mit érzett, megszűnt, mind azonáltal zavara s habozása s egyre nevedék, egyre halványabb lön, s szemeit lesütve összekaszálá a legombolyítani kezdett selymet. —

A ravasz apród észrevevé ugyan ezt, de fel nem használhatá erejét; a szók elhaltak ajkain, s minden megkisérlett udvariassága, minden hizelgése ügyetlenül ütött ki- s ő, ki oly nagy sikerrel s merészséggel udva-

„Lám! lám! ily merészséget sólyomban még gondolni is alig lehetett volna.“ — — — — —

Szegény nagy néne főhibája a férfiak iránti kioltatlan gyanú s bizalmatlanság volt. — Nem mintha általok valaha megcsalattott volna; mert szigorú arczkifejezése s visszavonultsága ilyesmit mindig elhárította tőle, hanem szegény kalandort s kéjenczet látva, — véle, hogy ilyenek kell lennie az egész férfi nemnek s ezen elve mellett mindeddig hajadon maradt. —

Mi Jacintát illeti, ő egy a háborúban elesett tiszt árvája volt. — A nevelében töltvén el néhány évet, most egyedül nagynénje fölügyelete alatt s a legnagyobb elvonultságban élt; mint egy sivatagban viruló rózsa; — s Andalusia lakói méltán nevezék *Alhambra rózsa-jának* — mert szépsége, daczára elvonultságának elbűvölé az egész tájat. —

Most mig az udvar Granadában tartózkodék, Fredegonda kettőzteté éberségét s hizelge magának, hogy felvigyázata elég szoros, elég sikeres. — S ámbár néha, néha zavarba hozta őt a vár előtti ligetben pengő lant hangja- s egy egy szerelmes dal, mégis egész erélylyel s komolysággal inté unokáját, hogy ily hasztalanságok előtt zárja el füleit, — minthogy ez azon csalárd mód, mely által az együgyü lánykák legkönnyebben elcsábítatnak. — — — — —

Fülöp ez alatt elhatározá elutazását s csakhamar egész kíséretével elhagyá Granadát. — Fredegonda is feltevé magában megnézni a fényes kíséretet — s a városhoz vezető fasorban sétálgata. — Midőn az utolsó lobogó is eltűnt szemei elől, megkönnyebbülve tért vissza

várába — mert felügyelete s aggodalma már megszűnt. — De ím! legnagyobb meglepetésére a kert sövénye mellé egy deli arabs mén vala kötve — s rémulve látta, hogy unokája előtt a kertben csinos, diszöltönyü ifjú térdel, ki halván a neszt könyvedén átugrá a kert myrtus sövényzetét s lovára vetve magát — azonnal eltűnt szemei elől. — Jacinta pedig a néne szidalmait s kérdéseit megakarva előzni — karjai közé hanyatlék s könyező szemekkel, tördelt hangon szóla :

„Ő elment! örökre elment s én tán soh' sem fogom többé viszont látni.“ —

„Ki ment el? ki volt az ifjú, kit imént lábaid előtt találtam ?

„Királyi apród, s bucsút venni jött el hozzám.“ —

„Királyi apród? gyermek! S mióta vagy te királyi apróddal ily bizalmalmas esmeretségben?“ Kérdé az elbámuló Fredegonda. —

„Azon reggóta midőn ama sólyom várunkba jött, — a királynő vadassólyma vala ez- s ő ezt keresé itten.“

„Ah! együgyü, balga lány!“ szóla Fredegonda; „tudd meg, hogy ezen kalandorok veszedelmesbek a sólymoknál, s jaj azon gondatlan, könnyelmü lánynak kit körmük közé ragadnak.“ — — — —

Harag s boszusággal tölt el „hogy daczára oly szoros fölügyeletének, mégis tanuja volt unokája viszonyának s egyedül avval vigasztalá magát, — hogy unokája sérelmetlenül került ki az apród kezei közül; ezt is azonban nem annyira Ruyz de Alarcon becsülete s éreynességének, mind inkább saját ébersége s Jacinta szemérmes maga viseletének tulajdonítá, miáltal előbbi bizal-

matlanságában s elveiben megmaradt. — Míg ő ezek fölött gondolkodott; Jacinta az apród esküit s fogadásait eleveníté meg emlékében. — Azonban mi a nyugtalanúl elsiető férfi szerelme? Rohanó hegyi zuhatag, mely pillanatig partja virágait öntözgeti habjaival — majd ismét tova siet s elszáradnak a hervadozó virágok. — —

Napok, hetek s holnapok multanak el s Ruyz de Alarcon még nem jöve; gazdagon gyümölcsözének már a kertek granat-almái- s a szőlőtők alig tarthaták fenn a súlyos fürtöket; majd esni kezdett s a hegyi patakok, — túláradtak partjaikon; Sierra Nevada csúcsait hó lepel fődé s Alhambra termeiben a hideg éjszaki szél üzte játkát — s ő még sem jöve. — Elmult már a tél, s eljött a vidám tavasz kivirult a természet s üdítő zephyrek lngedezésének; eltűnt Nevada csúcsairól a hó s kellemes zöld vidítá a szemeket — s az elfelejthetlen apródról még semmi hirt nem lehet hallani. — — —

Jacinta ez idő alatt sokkal mélázóbb s szomorúbb lön. — Előbbeni szórakozó multságait most megveté; selyme kuszáltan hevert a földön, lantja érintetlenül álla; virágait elhanyagolá; a madárka dalai többé őt nem érdeklék s szemei titkos könyökkel valának telve. — Egyedül Alhambra volt képes az ifjú lányka vágyait kielégíteni, mert itt minden hely, minden tárgy figyelmet s regényes ábrándozást gerjeszte. — Szerelmesekre nézve ez valódi éden volt; mily szomorú ily édenben magányosan s tán elis felejtve lenni! — —

„Balgatag gyermek“ így szóla a jó néne, ha unokáját olykor így andalogni látta; „nem mondtam e neked mindig, hogy óvd magadat az ilyen kalandoroktól? —

Mit is várhatsz te szegény tiszt árvája — oly nemes család tagjától? tán szerelmet? S habár igazán szeretne is azon ifjú, vajjon gögös atyja engedné azt, hogy téged ve-
gyen nejeül? — —

Szegény Fredegonda nem gondolá, hogy mily mé-
lyen sebzék ezen szavai a bús szívét; — búja — habár
az elrejténé iparkodék is, — egyre kinosabban sorvasztá
öt. — — —

Egy nyári éjszakán a nagy néne már nyugvék s Ja-
cinta egyedül maradt a teremben; leült tehát azon
helyre, — hol a hűtlennek vélt apródot legelőszőr látta,
hol ez legelőszür csokolá meg oly forrón kezeit s hol tőle
a hűség szent esküit hallá, — Oly édes volt a multak
emléke; szive érzeményei túláradtak s könnyei a kised
forrásba peregtek. — — — De ím! a viz nem sokára
felháborodék, — — szétváltak habjai s belőlök gazdag,
mór fölöltönybe burkolt női alak emelkedék ki. — Ja-
cinta megijedve kirohant a teremből s oda vissza térni
nem mert. — Reggel elbeszélé nagynénjének az éji lát-
ványt; — de ez csak képzelődésnek vagy merő álomlá-
tásnak vélte az egészet. — „Bizonyosan a h á r o m
h e r c z e g n ő-történetéről gondolkodtál“ így szóla a
néne; „s álmodban egyik föltünt előtted.“

„Micsoda történet ez jó néne? nem emlékezem, —
hogyan valaha hallottam volna.“ —

„Zayda, Zorayda s Zorahajda herczegnők ezek, bi-
zonyosan hallottál valamit történetökről is. — Ők atyjok
királya által e várba zárattak; — a két elsőt megsza-
badítá egy keresztény; de az utóbbi meg nem menekül-
hetvén-ezen várban halt el.“ —

„Igen, igen emlékezem már. — Szegény Zorahayda! Sokszor meg sirattam sorsa miatt.“ —

„Méltán sirattad meg, mert Zorahayda jegyese — a te ősöd vala — sokáig búsongott mátkája sorsa miatt; de az idő végre megenyhíté búját s egy spanyol nővel utóbb egybe is kelt — s e házasságból származol te is.“

Jacinta- el vala merülve gondolatiban. — „Ha valóban Zorahayda szellemét láttam, miért félnék? Ez éjjel is elfogok menni a terembe,-tán ismételni fogja látogatását; így szólott önmagában Jacinta s éjjel, midőn minden csendes volt a várban, ismét leült a forrás mellé. — Midőn Alhambra tornyában az óra éjfél ütött, a forrás ismét háborogni kezdett s a tegnapi alak ismét megjelent. — Ifjú s szép nő vala ez; öltönye drága kövekkel vala ékítve s ezüst lant volt kezeiben. — Jacinta megdöbbsent s bátortalan volt; — de a nő szelid panaszolkodó hangja, s szende arcának vonásai csakhamar felbátoríták őt. —

„Halandóság lánya! így szóla a szellem,“ mi keserít? mi bánt? mért hullnak forrásomba könnyeid s mért háborgatják nyugalmam panaszaid s fohászaid?“

„Férfi hűtlensége keserít; magányosságom fölött könnyezek s elhagyatottságom miatt panaszolkodom. — —

„Vigasztald magadat; ím előtted Zorahayda a mór herczegnő áll, ép oly szerencsétlen voltam szerelmemben mint te. — Keresztény lovag bírá szívemet; ígéré, hegy vallása kebelébe s hazájába fog vinni. — Lelkem kész volt az áttérésre; — de erőm nem volt s bátorságra vala szükségem; — — így történt, hogy még habozva vára-koztam, — elkéstem. — E miatt az ördög hatalmába

estem s elátkozva kell bújdosnom e várban míg bilincseimet valaki szét nem törí.“ —

„Fölfoglak menteni átkod alól, szólt remegő hangon Jacinta. — Mutasd meg a módot miképen.“ —

„Jőj közelébb, ne félj! merítsd kezedet a forrásba s vallásod parancsa szerint keresztelj meg, így meg fog szünni a rajtam nehezülő átok, s lelkem valahára nyugalmat fog nyerni.“ —

Jacinta félve közelíte hozzája, kezét a vízbe meríté s megkeresztelé Zorahaydát. — Erre ez kifejezhetlen szende mosolylyal tekinté reá, — letevé Jacinta lábaihoz az ezüst lantot, fehér karjaival átölelé őt s örökre eltünt. —

Bámulat s félelem közt hagyá el a lányka a termet, hogy nyugalomra siessen; de csak későn zárható le szemeit s pihenése igen rövid volt. — Reggel az egész homályos álomként tünt föl emlékében — — míg a teremben a lantot nem pillantá meg, — mely ismét felújítá a látvány emlékét; mert ott feküvék a csinos kis lant a forrás mellett s csillogott a napfényétől. — *F r e d e g o n d á h o z* sietett — s elbeszélé az éji látványt mutatván a lantot, mely tanúja beszéde igazságának. — Ha *Fredegondának* ezentúl még voltak kételyei a látvány valósága iránt, — Jacinta lantjának pengése csakhamar eloszlatá azokat s a jó néne hideg kedélyét szinte felhevíté; — A télt vidám tavaszszá varázslá zenéje. — Ezen sikert csak természet fölötti erő okozhatá s e mellett a lant rendkívüli hatása napról napra feltünőbb lön. — A vár mellett haladó utasok mintegy lebilin-

eselve visszatartóztattak hangja által s a madárkák néma csendben hallgatták bájos dallamát. —

Nem sokára mindenütt hirtelen volt a történetnek. — Granada lakói seregesen tódulának Alhambrába, hogy csak pillanatig is hallják a bűvös zenét — mely „Las Infantas“ körül hangzott. — Sőt a kis zenész sem maradhatott végtére elvonult, magányos várában. — Az ország nagyai s hatalmasbjai vetélkedve iparkodának, neki tetszeni s nála megjelenni; vagy viszont elvívék őt palotáikba, hogy ott vidítsák fel vendégeiket. — A jó néne azonban mindig vele volt — féltvén unokáját a zenéjét elbájolva hallgató szenvedélyes kalandoroktól. — Jacinta hirtelen egyik várostól a másikig terjedett; Malaga Sevilla s Cordova csak róla beszélt. — Egész Andalusia Alhambra gyönyörű zenésznőjét emlegette. — Hisz hogy is ne? a lakosok zenekedvelők voltak, a lantnak bűvereje, a zenésznő! — Alhambra rózsája — szerelem ébresztő vala. —

Ez alatt a spanyol udvarnál nagy változás történt; V-dik Fülöp búskomor s igen bizalmatlankodó lőn. — Gyakran hét számra is ágyban feküdt, — merő képzelt bajokról panaszolkodva. — Máskor ismét a trónról akart lemondani, udvari pompában s fényben gyönyörködő s erélyesen uralkodó nejének legnagyobb boszuságára. —

Bús komorságát egyedül a zene volt képes eloszlatni, e végre a királynő a legjelesb énekeseket s zenészeket iparkodott megszerezni s a híres olasz énekest Farinellit hozatá meg férje kigyógyítására. —

Most is, oly balga képzelődésben szenvedett, mely minden eddigi túlzásait fölülmulá. — Hosszas beteges-

kedés után mely, ugyan csak igénybe vevé Farinelli s az udvari zenészek működését — azt képzelé tudni illik, hogy már megholt. Ez magában véve — mind a királynőre, mind az udvaroncokra nézve csekély baj lett volna, — de ő holtakhoz illő nyugalommal meg nem elégedve elkezde azokat a halotti szertartások végzésére sürgetni s türelmetlenül szidalmazni hanyagságuk s engedetlenségök miatt. — Mit tegyenek már most? Ellenszegülni a király parancsának nem mertek; — engedelmeskedni meg az isteni s emberi törvények nem engedék őket, mert — őt élve eltemetni nem egyéb mint a legkegyetlenebb király gyilkolás. —

Ezen kétes helyzetben- érkezett az udvarhoz a hires Andalusiai zenésznő hire. — Izabella azonnal meghivatá őt St Ildefonso-ra, hol jelenleg az udvar tartózkodék. —

Néhány nap mulva, épen midőn a királynő a vár előrészen levő kéjkeretekbe készült udvari hölgyeivel kirándulni bemutatatik neki a hires zenésznő. — Csinos andalusiai öltöny folyt alá rajta kezében lantja vala s szerényen lesütött szemekkel álla ott — „Alhambra rózsája“ — Szokás szerint vele volt a jó néne — Fredegonda-is, s a kérdezősködő királynőnek unokája származását s a lant történetét körülményesen elbeszélé. — Izabella, ki már Jacinta szépsége s szerénysége által is meglepetett, — most még inkább bámult s a kis zenésznőt még inkább megkedvelé. —

„Ha tehetséged megfelel hirednek „igy szólt hozzája; „s királyod búskomorságát eloszlathatod, — kincsekkel és méltósággal foglalok halmozni.“ S alig várhatva

meg az eredményt- férjéhez sietett. — Jacinta lesütött szemekkel követé őt az udvaroncok s örök nagy tömegén át. — Nemsokára feketére bevont nagy teremhez értek. — A bebocsátott függönyök elzárák a nap dicső fényét, s ezüsttartókba helyezett viasz gyertyák kétes világot árasztának el. — Szomorún, nesz nélkül járkáltak fel alá az udvaroncok s homályosan tüntek fel itt, ott a a feketébe burkolt apródok. — A terem közepén magasb emelvényen, összekucst kezekkel fekvék a király koporsójában. — Körülötte örök álltanak. — A királynő inte Jacintának, hogy kisértse meg erejét. — Halkan s remegve játszek előbb ugyan; de csakhamar felbátorodék s oly bájolón pengeté lantját, hogy a jelenlevők mind elbűvölve álltanak. — Az élő holt király angyalok zenéjének tartá Jacinta lantjának dallamát. — A kis zenésznő dallal kíséré zenéjét, Alhambra ősi dicsőségéről s a mókók vitézségéről énekelt. — Lelkesedése egész hevét e dalba önté, mert Alhambra emlékéhez szerelme vala füzve. — A halottas terem viszhangozá a bájos dalt s a bús komor király megelevenült általa. — Főlemelé előbb fejt, körül nézett; majd leugorva koporsójából kard s paizsot kívánt. — A bűvös lant diadala most teljes lön, mert elüzé a búskomorság s képzelődés daemonját, — s a már már megholt királyt ismét életre hozá. — A terem függönyei fölvonattak s a sötét terem ismét megvilágosítaték a nap dicső fényétől. — Minden szem az ifjú zenésznőn függött, — de ez egyszerre elejté a lantot s a következő percben Ruyz de Alarcon keblén csüngött. — — — — —

Nemsokára ezután fényes mennyegző tartaték

Ildefonsón; a szerencsés házaspár Ruyz de Alarcon s Jacinta volt. —

* * *

Olvasóimnak végre kis felvilágosítást kell adnom Ruyz de Alarcon hosszas elmaradásáról. — Ennek oka atyjának büszkesége volt, — ki nem gondolva meg azt, hogy a gyermeke s Jacinta közötti viszony, mily szoros s benső — mindedig ellene szegült az egybekelésnek. — Azonban most a királynő kegye, — melylyel Jacintát elárasztá s néhány barátságos szava megtöré büszkeségét s ellenkezését. — Azon kívül Jacinta lantja, oly büverővel birt, mely a legdaczosb szívet, a legszilárdabb akaratot is megtöré. — — — S mi történt ezen lanttal? Egy ideig mint családi ereklye őrizteték, de utóbb Fari-nelli elvivé azt magával, mint bizton fel lehető tenni — merő irigységből. — Ennek halála után más kezébe került; ez nem ismerve büverejét — leolvasztá az ezüstöt, hurjait pedig egy régi cremonai hegedüre voná fel; — azonban azok még most is birtak némi büverővel — s jelenleg Paganini kezében bájолják Európát. — —

Washington Irving után
Dvelly Rudolf.

Veszprémi Emlék.

Szép Balatonvidék bájos tündérei,
Mióta először láttalak titeket,
Mit eddig nem tudék, tanúltam szeretni
S szent ereklye képen őrzöm emlékteket.

Megzendült bús lelkem andalgó danája,
Feledteté a mult vérző fájdalmait;
Boldogabb időknek ábrándos honába
Nyitá fel éltemnek új remény bimbait.

Nem hasonlítalak a játszi szellőhöz,
Nyiló rózsabimbó, arany napsugárhoz,
A hasadó hajnal szép harmat gyöngyihöz,
Sem az égnek fénytől rezgő csillagához :

Csak homályos árnyék minden kép hozzátok
A gazdag természet virágdús ölébe,
Ti vagytok a legjobb s legszebb Magyar lányok,
S lehet-e az égnek dicsőbb szüleménye!?

Csapó Kálmán.

Béldi Zsuzsánna.

Hadadi vár szép urnője
Hős Béldi Pál lánya
Ott áll téres teremének
Magas ablakába'.

Ablakában sok szép virág
Liliom és rózsza,
Ablakának virágait
Öntözgeti sorba . . .

Majd merengve céltalanul
Néz a messzeségbe :
Tán egy édes-fájó emlék
Csal könnyet szemébe . . .

Könytől nedves rózsza arca
— Virág a virághoz —
S virágai jaj be szépen
Illenek egymáshoz ! . .

Riad a várnép : „A falak
Alatt már az ellen;
Vonszolja az ostrom ágyut
A vár fala ellen“ . . .

Ábrándjából a szép nő is
 Felrezen a zajra :
 „Páncélt gyorsan derekamra . . .
 Kardot oldalamba“ ! . .

És felül a harci ménre.
 Vágtat a mén véle . . .
 Nem! Röpíti könnyü terhét
 A vár közepére,

A vár piac közepére
 Vitézi elébe ;
 Vitézinek mindegyike
 M e g h a l n i kész érte . . .

Hisz a nőnek csak is erre
 Van szüksége épen :
 Hej mert ma itt benn a várban
 Nagy harci tűz lészen !

Hah ! . . dörögnek már az ágyuk .
 Megrendül a bástya . . .
 „Fel vitézim, hű vitézim,
 Fel a vár fokára !“

És rohannak, a vitézek
 Fel a vár falára ;
 Kiki oda hol a veszélyt
 Legnagyobbknak látja . . .

A szép urnő önnön maga
 Mutat példát erre . . .

Jó kurucok örömmel is
Küzdenek mellette . . .

Sok hű kuruc, jó vitéz is
Van megrakva sebbel,
Sok szép harcfi homloka van
Beboritva vérrel . . .

Csak hadd legyen az a homlok
Beboritva vérrel;
Majd lemossa róla urnőnk
Harmat kis kezével . . .

S azt a sebet majd beköti,
Bekötözi szépen :
Csak valahogy ottafalon
Rövidség ne legyen! . .

A mi fogna ily sziveken
Volna-e oly fegyver? . .
Lehetne-e meg nem védni
A várt ily sereggel? . .

S lesz a harcból diadalmi
Ünnep fenn a várba! . .
Künn az ellen kapitánya
Dúl-fúl haragjába . . .

* * *

A szép hajnal piros hajnal
Alig hasadt másnap,

A laboncok kapitánya
Felkéri a várat.

„Parancsnoka, szép urnője
A hadadi várnak
Hős vezérünk azt izeni :
Add fel ezt a várat.!

A további szeregy is csak
Mind hasztalan lenne . . .
Nem is való harci fegyver
A te kis kezedbe.“

„Valljon e kard itt kezemben
Játékszere vagymi ?
Gondom leszen jó uradnak
Tettleg megmutatni !

De hogy e várt én feladjam
Mind hasztalan hajtja :
Mig egy hős lesz, mig egy kar lesz
Mely a kardot birja !“

S újra dördül künn az ágyu,
Ujra reng a bástya . . .
De nem küzdnék jó kurucok
A tetején állva.

„Ki a várból az ellenre“
Rivalnak a hősek,
„Vagy meghalni vagy elüzni
A vár alól őket !“

És megnyílik a várkapu,
 Csikorog a sarka . . .
 Kuruc sereg, vitéz sereg
 Megy, nyomul ki rajta.

Kuruc sereg mintha volna
 Sötét terhes felhő;
 Kebelében bús haragos
 Villámokat rejtő . . .

Terhes felhő . . . hű kurucok
 Kardja a villám a . . .
 Az a villám le csap ma a
 Labancok hadára!

Az ellenek táborát már
 Elérte a várhad . . .
 Iszonyatos az a csata
 A mely itt most támad! . .

Sujtol a kar . . . pendül a kard . . .
 A mint össze csapnak
 Sok a labanc, vitézsége
 Nagyobb a kurucnak.

Ott harcol az amazon is
 Kardja piros vértől . . .
 Még pirosabb rózsá arca
 Ütközet hevétől . . .

S mintha az ég maga is a
 Kuruc mellett vína :

Nem sokára fut az ellen
A csatát nem birva.

Fut az ellen, vele együtt
Gyáva kapitánya . . .
Utána a szép amazon
Hős Béldi Zsuzsánna . . .

Vágtat vágtat a labancok
Gyáva kapitánya . . .
Repül repül a szép urnő
Mindenütt nyomába . . .

Repül a ló repül vele
Mintha szárnya volna,
A labancok kapitányát
El is érné nyomba . . .

„Ha elér is de legalább
Ne érjen el élve . . .“
S a kapitány gyáván golyót
Röpit ön fejébe.

Lehanyatlik . . . urtalanul
Száguld paripája . . .
Diadallal repül a nő
Megmentett várába.

A kelő nap fénysugára
Rászáll homlokára . . .
Az a sugár aranysugár,
Diadal sugára . . .

Az a zászló ott az ormon
Ugy lobog eléje . . .
Mintha az a komor vár is
Mosolygna feléje . . .

S nem sokára újra ott áll
Vára ablakába :
Gyenge virág; kissé előbb
Harcok daliája!..

Jánosi Gusztáv

A két gyöngy.

(Történeti beszély.)

Madrid egyházaiban szent ünnep egyesíté a lakosokat.

Az emberek arczán édes öröm tükröződék; a lég kellemes volt, megtelve a tavaszi virágok illatától; az égen vékony fellegek úsztak, melyeken át spanyolhon napjának égő sugárai megtörve ragyogtak.

A Prado-n kevesen voltak. — Ezen a spanyol költők által elhiresedett séta hely, roppant park volt, melynek ligetei közt a Buen-Retiroi palota állt. Az óriási szilfák s platánok megárnyazák a lombos berkeket, s a szél illatosan repkedett azok felett. Külsejére nézve a Buen-Retiroi palota pompásnak nem mondható. — Szabálytalanság uralkodott mind az épületen, mind a kerten, melynek körítő falai felül gesztenyefák sűrű koronája nyúlt ki.

V. Károly fenyüzése s II Fülöp zord szokásai voltak túlnyomók az udvartartásban, mely az ott lakók gyönyöreit szabályozá, mely barátaitat kijelelé; s kétségkívül a zárdai élet nem volt oly egyhangú, mint ez a fény s fásasztó szertartásokkal teljes. Kétségkívül a daróczruha, a Carmelitanő fekete leple nem követelt szigorúbb és korlátozottabb rendtartást mint a gyémántok s indiai gyöngyökkel diszített korona.

Régi szokás szerint a m a d r i d i püspök, s a S a n - I s i d o r a i káptalan keresztjáró napokban eljött a B u e n - R e t i r o i kertbe, a föld terményeit megáldandó. Azonban a kedvezés, követni a papságot a palotába, nagyon nehezen volt megnyerhető, mert annak ajtaja csak a s p a n y o l g r a n d o k előtt nyilt meg. Kilencz óra után készült a szent menet a palotába bemenni. Megnyiltak a kapúk, az őrség fegyvert ragadott, s a kis kápolna harangjai megcsendültek.

Egy lovag, ki a szent menetet megelőzte, a P r a d o n leült, kíváncsi lévén, mi történik B u e n - R e t i r o b a n. Körülbelül harmincz éves volt; magas termetű, nemes magatartású. Aranyszegélyű köpenye félig elfödé selyem dolmányát, melynek balrészén a K a l a t r a v a r e n d keresztje volt hímezve; nagy szélű kalap árnyazá nemes, szigorú vonásait. Ámbár spanyolhon vallási rendjeleinek egyikét viselé mellén, finom fehér arcz színéről, s szőke hajzatábról föl leheté ismerni, hogy nem spanyol.

Midőn a szentmenet megérkezék, az idegen lovag, miként a többiek, térdre borúlt, a főpap áldását várando; s követve a spanyol lovagok példáját, kik engedelmet nyertek a palotabai menetelre, a nélkül, hogy tudná, mit feleljen, mit tegyen, ha feltartóztatják, bement . . . Rögton két hellebardos ör utána megy, . . de ő már benn volt, s eltűnt a nép közöt.

* * *

Egy órával későbbén a palotában minden nyugodni látszott. —

Kívül a Prado fasoraiban madarak énekeltek, s a csendet csak ez és az illatos szellő susogása zavará néha.

Egy rózsalugos alatt kellemes női hangok, majd gyermeki kiáltások hallatszanak, újra ismételve. Ez árnyas lombzatok enyhe alatt virágoktól környezve, több nő ült. Az általok képzett kör közepén egy négy-öt éves gyermek állt; közel hozzá ifjú nő térdelt.

A szegény kis fiúnak oly szomorú arcza volt; halvány színe, sápadt ajkai élénken festék hosszas szenvedését . . .

Kissé távol hozzájuk elrejtve a babér sűrű indáitól, tizenhat éves lányka olvasott. Szőke hajfürtjeire fekete bársony kalap borúlt; fehér selyem ruhájára kedves szabású violaszínű köpeny folyt alá.

A kis fiú Spanyolhon királya II. Károly; ezen ifjú leányka nővére, austriai Margit hercegnő, Leopold császár menyasszonya.

— Dona Seraphina, szólott egyik a nők közül, jöjjen kissé közelebb, ő felsége, úgy látszik, a nap által háborítatik.

— A szent szüzre kérem, ne beszéljen ily hangosan, Dona Catalina! válaszolt a megszólított.

E perczben a kis fiú erősen kezdett kiáltozni. —

Az udvarhölgyek mind hozzá szaladtak, s az orvos, ki soha nem távozott szinte oda sietett.

— Semmi baj, szólott ez, megtapintva üterét a kis fiúnak, ki halvány lőn; semmi baj; egyet kell még négy órakor felségednek sétálnia a nagy fasorban.

A nők fölemelkedének; s az algondnoknő kezeibe vevé a gyermeket, — Seraphina s egy másik ud-

varhölgy mennyezetet tartának, mely alatt vitték a kis gyermeket, ki korlátlanul akarván menni, szünetlen nyugtalankodék. —

A nevelőnő a hercegnőhöz szaladt.

— Asszonyom, szólt, ő királyi felsége sétálni megy a nagy fasorba; — ez a legutóbbi szigorú rendelet Antonio de la Muleta orvostól.

A hercegnő mosolygó ajkaira tévé úját, s a nevelőnőt közelebb voná magához.

Mindketten elrejtöztek a babér lugosban, s a leveleken át néztek az eltávozó csoport után.

A hercegnő fölemelkedék, megkerülte a lugast, s így szólt a nevelőnőhöz: „Itt senki sincs, leülhetünk a gyepre.“

A két hölgyet illatos lég repkedte körül.

A hercegnő egy rózsát szakított, s búsán mondá:

— Ritta! jobban szeretem hajamban e rózsát, mint a koronát, mely rám vár.

— Óh! asszonyom, szólt a nő, egy királyi korona! . . .

— Igen, folytatá a hercegnő, jobb szeretném ezen ártatlan virágot hajamban . . .

Ez alatt a nevelőnő rózsát szakíta, hajába tűzé, majd tovahajítja, s fejét a gyermeki kaczerkodás bájos mozdulatával rázta meg.

Margit hercegnő szomorún mosolygott . . .

— Szép Ritta! kinek adandod jobbodat?

— Higyje meg felséged, azt még nem tudom, s nem is gondolkodtam róla. Én oly boldognak érzem magamat férj nélkül . . .

— Igen, boldog vagy Ritta, boldogabb, mint én, rebegé, s fejét a nevelőnő vállára hajtá le; mozdulatlanúl maradvá mindketten, mint a kertet diszítő márvány szobrok.

Gyengéd barátság egyesíté a két ifjú leányka szívét; kiknek egyike trónon született, másika Spanyolhon legnemesebb családjához tartozék.

Dona Christina de Sandoval, királyi udvarhölgy, a királyság legrégibb családai egyikének egyedüli örököse, magas, szép leány volt, fekete szemekkel, spanyol arczszinnel; — mindig mosoly ült ajkain, nem ismeré a könnyeket, mert örömeknek élt. —

Austriai Margit négy évvel ifjabb, komoly arczu, s merengő volt, a szépség gyönyörű vonásaival. —

A hercegnő pár perczig könyes szemekkel merenge talán szebb honban, míg Ritta szemei a gesztenyefák énekes madárkáin függtek.

Egyszerre megragadja a hercegnő kezeit, s rémülve kiált:

— Asszonyom, óh istenem! asszonyom!

— Mi bajod Ritta? szólta Margit, a félelem bizonyos nemével ugorva föl

— Egy férfiú van itt . . . felelt reszketve, itt van . . . itt . . . a gesztenyefa alatt . . .

— Ne félj Ritta, ne félj . . . s a gesztenyefa felé tekintett, hol egy lovag állt, tőlök tiz lépésre . . .

A hercegnő inté a nevelőnőt, ki segítséget kiálta. A lovag lassan közeledék, hevesen dobogott szive a Calatrava-rend keresztje alatt.

Térdre borúlt a hercegnő előtt, s nem tudott szólni.

— Blomberg, szól a felizgatott kedélyű hercegnő, miként jött ön ide; miért jött ön ide? — Ez éltébe kerülhetne!

— Tudom asszonyom, felelt szomorún

A közelítő lépések zaja hallgatni inté a lovagot. A hercegnő neki nyujtá egyik kezét, melyet ő forró csókkal illetett; a másikkal pedig egy berekre mutatott . . .

Pár percz múlva a gondnoknő állt a hercegi hölgy előtt, s rémülve szól:

— Isten bocsásson meg e nagy szórakozásért! Ó felsége egyedül sétált.

— A szerencsétlenség nem nagy

— De az udvartartás, asszonyom, meg van sértve. . . . Nekünk soha sem kell ő felségét elhagynunk.

Azután kis szemeit a nevelőnőre fordítá, ki eddig szótlánul állt.

Dona Christina igen halvány! Felséged is zavartnak látszik! — Mi előbb kiáltásokat véltünk hallani.

— Ritta gyermekeskedett, szól hidegen a hercegnő; — megijedt egy méhtől, mely hevesen jöven, haja közé bonyolúlt.

A nevelőnő megrázta szép haját, s elkezde nevetni: óh igen? megijedtem, s balgául kiálték!

— Felséged most be fog menni, szól a gondnoknő Margithoz, a király már szobájában van. —

Már ott van? „szól a hercegnő, nyugtalanul pillantva körül . . .

Nem sokára e jelenet után Margit hercegnőt szobájában találjuk.

E nagy s költséges szoba inkább kápolnához hasonlított, mint menhelyhez, hol egy ifju leányka szokja alunni álmait, nyugodni fáradalmaikat. Az arany keretbe foglalt vásznakat Murillo s Velasquez remekművei ékesítik. Vörös bársony mennyezet fedé az emelvényen álló ágyat; előtte ima- s kar-szék, a talajon több vánkos látható *)

A hercegnő ágyán nyugvék; Ritta vánkosán állva a hölgy arczán nyugtatá szemeit; távolabb kétnő szendergett. A hercegnő sirni kezdett; magához voná a nevelő nőt, ágyaszélére ülteté, s lassan szól hozzá:

— Ritta én nem megyek el Német-honba, én nem akarok oda menni.

Ritta kinyitá nagy fekete szemeit, s oly búsan emelé az égre azokat.

— Én nem megyek el, folytatá; én a Huelgas kolostorba akarok menni; Spanyolhon több hercegnője halt el ott...

A nevelőnő azon jó lelkek egyike volt, kik részt vesznek más szenvedéseiben, s maguk szárítják a könnyüket más arczáról. —

Ő is elkezde sírni, s csókokkal árasztá el a hercegnő kezeit.

— Istenem minő dolog ez; még felséged betegséget kap nagy felindulásában, szólót bánatos szomorúsággal.

*) Spanyolhonban az udvartartás igényei kívánták, hogy a királyi hercegnőnél széken senki se üljön, hanem a földön.

— Felsőged nagyon megijedt azon reggeli lovag látásakor, folytatá.

A hercegnő fölemelkedék, kezeit égre emelte, s tört hangon rebegé :

— Istenem! ő még a kertben van! Veszélyben forog élte. Meg kell szabadítani. De hogyan?

— Jaj! én nem tudom, szólt Ritta. Minden ajtónál testőrök vannak.

— Kedves Rittám! az ember megcsalja a legébe-rebb őrt, s ki tud szökni a legszúkebb börtönből. Az állam foglyai megszökhettek nem régiben a Segovie toronyból?

— A palota ajtai jobban vagynak őrizve, mint a rab börtöne, szólt Ritta. A könyvekben, melyeket olvasék, számtalan lovag van fölhozva, kik megszöktek. Óh de azok nem voltak bekerítve magas falakkal, nagy kerttel. Nekik voltak selyem lábtóik, s köteleik . . . ,

— Ritta! szakítá félbe a hercegnő, arannyal, sok arannyal megvesztegethet néhány őrt. — — Vagy Blomberg levette egyenruháját észrevétlenül is ki-menekülhet a kertből! — — —

— Blomberg! . . . szólt a nevelőnő, mintha emlékében hason nevű férfiúra lelt volna . . .

— Nincs itt valaki, kire őt bizni lehetne, folytatá rettegve a hercegnő. Nem ismersz valakit Ritta?

— Talán, jó leend Perico, egy néger, ki felsőged szobáiban szolgál . . . ?

— Jól van; ezt meg kell nyerni; — meg fogod esküdtetni, hogy a titkot kebelébe zárja. Ő majdoda

adandja Blomberg ruhájaért ön magáét, s még ez este ki fog szabadúlni a kertből

Itt megszűnt a társalgás e két hölgy között . . .

Margit keblét titkos fájdalmak emészték . . .

Mint dulta szívét a sejtés . . . az aggódás . . .

Majd látá megszabadúlni lovagját; s óh! e gondolat édes álmakat teremte eléje, . . . édes álmakat, melyekben a boldogság fényes napja aranyoz minden tárgyat . . .

Majd látá a nemes lovagot a kertben szenvedni . . . s e szenvedés meggondolása duló fájdalmakat költe szive mélyén; mert valónak hitte az álmakat, melyeket a gyötrött lélek kínaiból összeszótt.

S ha merengéseiből fölébredett, szempilláin könnyezge . . . öröm könny volt e ez, vagy a bánaté . . . Édes volt e vagy fájdalmas a kép, mely előtte lengett . . . ?

Ott mereng most is a szép hercegnő szobájában. . . i

Fejét a nevelőnő vállain nyugtatá; . . . lelke a kert lovag körül repesett . . .

A nevelőnő is érzé a hercegi hölgy szenvedéstelt óráinak kínait; s most mégis oly boldogúl szállongott lelke egy szebb, örömteljesebb határ felé. Ott dobogott a két szív; . . . oly közel egymáshoz . . .

Az egyik a szenvedéstől, a másik az örömtől vert oly sebesen . . .

— Ritta, szólt a hercegnő, fel ébredve ábrándai-
ból, Ritta! Én óriási veszély fellegetlátok felém közelgeni . . . Hallom távoli moraját a kebelében rejlő mennyköveknek; látom vakító fényét a cikázó vil-

lámoknak... Óh e mennykövek szétdulják boldogságom paradicsomát; megsemmisítik annak minden virágát, s én magam maradok megsebzett kebellemmel, boldogság, vigasz nélkül.... De hogy Blomberg mentve legyen, Spanyolhonban maradandok... Óh istenem, ha én királynő lennék, ha az lennék, gazdag lenne jutalma azoknak, kik a sebzett kebelre gyógyirt csepegtetének.. Pedig nem vágyom azon magas rangra..

— A király oly gyenge, és szenvedő... hátha...

— Fivérem, szegény gyermek... Nyujtsa hosszúra élted fonalát az ég... Pedig ő hamar meg fog halni... Hamar kihúny keblének szendergő lángja....

E pillanatban a kertben közelgő léptek zaja volt hallható... .

A hercegnő elhalványult; megragadá Ritta karját. Mindketten elhallgattak...

A zaj növekedett.

— Mi ez? kérdé a nevelő, kitekintve a függönyön.

— Don Juan herceg, mondá egy nő halk hangon. — A király nőhöz megy.

— Hogyan? A kerten át?... kérdé rémulve a hercegnő...

— Neki szokása a nagy karzaton át bejöni... viszonzza az előbbi hölgy.

— Mily kín... szólt a hercegnő... ha őt meglátták...! El kell határozni magunkat! Mit fogsz cselekedni Ritta? — — Én a nagy terembe megyek, s gondolkodom, mi módon lehetne Pericoval beszélni....

Nagy összeget kell neki adnunk . . . Csak fizess Ritta kénye kedve szerint, mennyit csak fizethetsz.

— Igen asszonyom; de megyek pénzt keresni . . . Ritta félre ment, ruhája zsebébe nyult, s reszketve mondá:

— Asszonyom, itt egy maravedis *) sincs; hacsak felséged pénztárában nem találunk.

— Mit beszélsz? Hát költségeim pénztára? Miből szoktam fizetni ékszereimet, ruháimat?

— A kulcs gondnoknőknél van . . .

A hercegnő búsan hajtá le fejét . . .

Spanyol királyi hercegnő, s nincs pénze . . . E gondolat sértőleg járta át kebelét, s tört hangon szólt:

— A fejedelmi hatalom közt tartós szegénység, örökös másoktól függés . . . S ezzel két gyöngyöt, melyek fejdíszét ékesíték, lebontá a belső küzdelem látható jeleivel, s oda odá Rittának: Keresd föl Pericot, mondd neki, hogy én, a királyi hercegnő fizetek ily dúsan.

— A szent szüzre! Gazdag ékszerek . . . E gyöngyök megbecsülhetlenek, asszonyom . . .

Hirteleni zaj hallgatni inté a nevelőnőt; az ablakok megnyiltak, a nap forró sugárai égetően nyúltak be a szobába, s megaranyozák a hercegnő halvány arcát . .

Pár percz múlva a gondnoknő egyhangú szavai hallatszanak: „Négy óra, felséged öltözködni fog a királynőhöz átmenendő.“

Ritta átátvevé a gyöngyöket . . .

*) Spanyol pénz nem, valamivel több két fillérenél.

A hercegnő leült ágyára, haja rendetlenül hullott nyaka körül . . .

Később szürke selyem öltözéket, s e fekete köpenyt adtak a reá. Gazdag hajzata ikócsagtollal ékesített kalap alá foglaltaték; nyakát becses ereklye, drága kövekkel kirakott láncz övezé. . .

Midőn az udvarhölgyek elvégzék a piperézést, a gondnoknő még egyszer végigtekinte a hercegnő öltözetén, s rémülve kiálta :

— Felsőged fejdisz nélkül van! . . . ez szörnyűség . . .!

— Opálék szereimet teendem föl,

— Hisz felsőged ma reggel gyöngyeit viselé . . .

— Most félrettem azokat.

— Keresse meg Dona Seraphina — — szolt a gondnoknő egy udvarhölgyhöz; ki azokat a pipereasztalon s ágyon keresni kezdé.

— Elég legyen! szolt fölingerülve a hercegnő. . . Gyermekek vagyok, hogy engem a leggyermekiesebb módon igazgatni akarnak? — — Nincs nekem megengedve, hogy válaszszak kettő közt? Egy szót sem . . . hallgasson gondnoknő . . .

Ritta odavivé az opálékszereket, melyeket maga illesztett föl a hercegnő.

— Megengedem, szolt nyájasan a hercegnő Rittához, hogy a királynőhöz kövess. Meg fogsz várni a nagy teremben . . .

Az ajtók megnyiltak; a hercegnő kíséretével kiment; Ritta pedig a néger háta megé bújva, őt halkhangon szólítá meg: Egy óra mulva a nagy teremben légy, rendelni valóm van veled, egyedül veled . . .

* * *

Délutáni öt óra lehetett . . .

A palota csendét semmi sem zavará; . . . csak a testőrök tereméből hallatszék néha csekély lárma . . .

A királynő szobájában volt.

A terem magán hordá a nagyszerűséget, mely Spanyolhon uralkodóit körülvenni szoká. A gyönyörűen aranyozott falakon óriási festvények ragadák magukra a figyelmet; s a talaj mozaikszerű kirakata bámulásra indított. A királynő asztala mellett ült, s szórakozva játszott egy darab papírral; — — arcát, melyen halvány-ság terült el, komor vonások jelelék; vállaira fekete fűrtök omlottak alá.

Asztala mellett magas férfiú állt, kit mindenki félt, rettegett; s e férfiú Austriai Don Juan volt.

Alíg volt az udvarnál férfiú, kit nem gyűlölt nem sértegetett volna; s mind ezen gyűlölet az irigység, féltékenységből származott.

Különösen volt a királynőnek egy tanácsnoka, Nitardho, kit nagyravágyónak nevezett a világ, mert még a királynő ügyeibe is avatkozott. Ez volt azon pont, hová minden gyűlöletét irányzá . . . Most is Nitardho a beszéd tárgya, ki ellen Don Juan hatályosan nyilatkozik.

Don Juan régen várta az alkalmat, a királynővel egyedül lehetni, s ime most fölhasználva azt, Nitardho elüzetését kérte . . .

— Vigyázzon felséged, szólt élénken, ön elvesztendi tekintélyét, ha a kormányban állandón megtüri az idegeneket. A dicső emlékü V. Károlynak egy hibája

volt, hogy idegeneket tartott udvarában. Spanyolhonban csak spanyol kell. A jó Nitardho tanácsnok térjen vissza néhány nap mulva Némethonba, és eltávozása kibékíti lecsendesíti az udvart, hol csak ellenei vagynak.

— Ellenei? — — szólt a királynő, én csak egyet ismernek, s ez egy ön, Don Juan . .

— Én nem vagyok érdekhajhászó. Ha teszek valamit, ott nem érdeket tekintek, hanem mindig mások, különösen Spanyolhon, az udvar, s felséged jólétét; ez előttem a szent cél, melyre törekedni soha meg nem szüntem, s melyre most is törekedem; ez azonban Nitardho atya elmozdításával lesz elérhető.

— De más nem látja szükségesnek tanácsnokom elmozdítását . . . egyedül ön véli szükségesnek?

— Én nem magam kívánom; — ott van Loyola, Castrillo, Peneranda, Oropeza, mind a tanács nagyjai; ezek is a tanácsnok elmozdítását kérik; ők számüzik. — — —

— Számüzik, szélt a királynő, számüzik? S én vagyok az, én Spanyol királynő, kinek igymernek beszélni? Jól van; majd Castilia tanácsa megtesz mindent egész a durvaságig, a forrongásig.

— Ne engedje az isten! Olyan az ő tisztelete felséged iránt, hogy ha felséd megtüri, a tanácsurak lemondanak hivatalaikról, s ott hagyják Nitardho atyát egyedül a kormány élén . .

A királynő fölingerült e szavakra, összegyűrte a kezében levő papírt, s rövid hallgatás után szigorú hangon szólt:

— Jól van, ha akarják, hogy válaszszak tanács-

nokom, s Castilia tanácsa közt, s ha látom hogy erőszakkal akarják tőlem azon férfit elküldeni, kire folytonosan nagy szükségem van, lemondok uralkodói címéről s visszavonulandok Némethonba.

— Felsőged rosszúl gondolta meg e tervet; viszonzá Don Juan; lecsendesítve a királynő fenyegetései által, ön feledi, hogy Spanyolhon uralkodónői, nem szoknak Némethonba kimenni Spanyolországból. Ha nekik az udvari élet nem tetszik, van számukra egy menhely, a las Descalsas reales zárda azon célból alapítatott, hogy őket befogadja . . .

A királynő fölemelkedék; s a halvány arczon a harag pirja égett: . . .

— Gondolkodni fogok. A tanács tudandja rövid idő alatt véleményemet, s ön is herczeg! Most pedig távozzék . . .

Don Juan azonban a helyett, hogy a királynő ingerült szavaira távozott volna, tiszteletre mutató hangon szólt:

— Felsőged akarata engem mindig hódolva találland . . . Én a tanács nevében szóltam; engem nem izgatott semmi érdek Nitardho tanácsnok ellen; jóllehet tudom mind azt, mit ő tett, hogy a herczegnő házasságát félbe szakítsa.

— Ez aljas rágalom . . . Nitardho minden nap sürgetett, hogy teljesítsem a császárnak tett ígéretet.

Alig végzé a királynő Margit herczegnő lépett a terembe . . .

Arczán meglátszék a belső szenvedések le nem tö-

rölhető bélyege, a halványság, az arczvonások rendetlensége, a szemek bágyadtsága.

Don Juan eléje ment, s üdvözlő szavakkal fogadá. A királynő, jóllehet Don Juan szavai s viselete által felingerült, kegyteljes mosolylyal inte feléje . .

Nem tölte még Margit többet negyedóránál a királynő teremében, midőn egy testőr zilált hajjal, s arczán az ijedtség legmegrázóbb jeleivel berohant, a királynőhöz fordult s fuldokló hangon rebegé, hogy a király iszonyú görcsök által lépeték meg, Velez marquisnő karjai közt.

E hirre mindhárman lesújtva állottak.

— Istenem, szólt a királynő, te engem kísértesz! De akaratom legyen meg.

— Isten ója Spanyolhont! Fog az számunkra uralkodót adni, szólt Don Juan a herczegnőhöz . . . S ha az ég akarata ifju királyunkat elvenni tőlünk, Castilia tanácsa, s a spanyol főrend megmutatná felségednek, mi az élet feláldozása az állam javáért . . .

— A fő nemesség szólt a herczegnő igen hű, igen lovagias . . . Óh de a Castiliai tanács. Az ő követelései igazságtalanok a királyi felségre; s ön valóban nagyon bátor, sőt mondhatni nagyon vakmerő volt, magát a tanács tolmácsává tenni . . . Ne is feleljen, Don Juan! Gondolja meg, ki előtt beszél, s lehet idő, emlékezzék meg, midőn nekem kell engedelmeskednie

Don Juan földre szegezé szemeit, s arczát élénk pir futá át. Gondolá, hogy Margit nagyon is fönn fenye-

geti, s büszkén meghajtván magát, eltávozott a király terme felé

Az éj lebegteté barna szárnyát a Buen-retiroi palota agg falai fölött . . .

A nap sugárai rég kihaltak a hegyek ormai mögött, s a szelid tavaszi nappalt homályos éj váltá fel, melynek setétét a hold sugárai, s a csillagezrek világátták meg.

Oly szép volt minden . . . A palota kertében a ropant gesztenyefák gallyai susogtak; a kert felett meglobbant néha egy csillag, sebesen szaladva az égen. Majd a szél csörrenté meg a cserjék lombzatát.

A palotában nem volt meg a szokott csend Óráról órára hallatszának dobogások, majd heves szóváltás. , majd jajveszéklés.

Tizenkettőt kongott a palota órája. Oly rémesen kapta el a hangot a megújuló szél. A király ekkor haldokolt

A gyászos esemény megrendíté az udvari egyéneket; gyötré őket a gyászos kimenetel, mely nemcsak Spanyolhon egére hozza föl a setét fellegeket, hanem egész Európát fölzavarja. Margit hercegnő szobájába ment nyugodni. De azért óráról órára küldött szolgákat, a király állapotát tudakozandó.

Ott ült a hercegnő imaszéke előtt, összetett kezekkel; fejét a mellette térdelő nevelő nő vállain nyugasztva.

Kissé távolabb két udvarhölgy beszélt halk hangon. Viaszgyertyák terjesztének világot a teremben, s

lobogó lángjaiknál fölelevenedni látszának a falon mozgó alakok.

— A kinyitott ablakon a kert illatos levegője jött a szobába.

Künn csend uralkodott.

Csak néha, ha a szél fölemelkedett, volt hallható a lombok susogása, s a távoli források zajos mormolása. . .

A két hölgyet, kik beszélgetve tölték az éjet, valami megijeszté . . .

— Mi ez? ki megy itt? kiálta az egyik . . .

— Senki sem, szólt a nevelőnő az erkélyre lépve. A hercegnő arcát halványság borítá el.

— Mért vagy oly balga, Seraphina, szólt boszorkodva.

— Bátorodjék felséged, szólt az egyik hölgymosolyogva, ha valamely kísértet van itt, majd elüzi Don Juan; im most megy a királyhoz.

Ekkor a fáklyák világa, s a léptek zaja a hercegnőig hatottak.

Ritta fölemelkedék, s elhagyá az erkélyt.

— Oly hideg vann künn; megfáztam, s az eső is kezd esni, . . .

— Zárd be az ablakokat Ritta, szólt Margit.

* * *

II K á r o l y több napon át élet és halál közt lebegett; s midőn végre hosszas szenvedés után felüdülni látszott, oly gyenge, oly levert lőn, minő soha nem volt.

Alig pillantá meg az élet rózsás hajnalát; alig látá

az örömvirágokat, már is megvérzék kezét a rózsatövissek, s a virágok illata elkábítá őt.

Szegény gyermek! Szegény király . . .

Biborban, magastrónon születél; .. oda van az élet öröme, oda van a boldogság . . . A bibor, a korona, a trón nem ad neked örömet, nem ad neked boldogságot.

Szegény gyermek . . .

Oly halvány arcza, oly epedő szemei voltak; s a gyermeki arczon nem öröm, nem vidámság honolt, hanem a szenvedés bélyege volt minden vonásban . .

S míg körülé boldogság virult, kebelében az öröm minden szikrája kihamvadt . . .

Ott látni őt most szobájában , . .

Körülé udvarhölgyek állnak, vigyázva minden mozdulatára . . .

De hagyjuk a szánalmat gerjesztő arczot, s pillant-suk meg a királynőt, udvari személyzetétől környezve . .

A palota nagy erkélyén ült a királynő, érdekes társaságtól környezve.

A hercegnő anyja jobbjánál foglalt helyet; körülé szép hölgykoszorú képződött. — Közel hozzá ült Nitardho tanácsnok, s Don Juan, kinek szemei szünetlen Sandoval hercegnő vonásain pihentek . . .

Élénk társalgas folyt az erkélyen . . .

Don Juan fölkelt, s Castrillo grófhhoz közeledve mosolyogva szólt hozzá :

— Isten tudja, minő ujságokat beszél a jó tanácsnok Nitardho ő felségének, a királynőnek.

. . . . Én is tudok egyet, nem valami nagyszerű, de megjárja, mint ujság , . .

— Talán valamely portugall esemény?

— Óh nem! Előre is, a hős nem én vagyok benne.

— Csak megbizott, vagy beavatott? szolt mosolyogva a gróf.

— Sem egyik, sem másik. De halljuk . . .

Tegnap, midőn a Prado fasoraiban Don José de Malladés s más nemesekkel sétáltam, egy embert láték lassan lépdelve a kertben . . Köpenye a Salamanca-i tanulók szokása szerint vállaira föl volt vetve. Felismerém őt azonnal egy kard vágásról, melylyel megbélyegzén egykor . . . Egy néger volt, legrémületesb külsővel. Hozzám jött, lábaimhoz borúlt, s megvallá mit keres a kertben, hogy merészelt oda menni. Háló szobámba vezetém, s föltevém magamban, hogy másnap kikérdezem. Ő nagyon szenvedni látszott, leküldém tehát a palota egyik alsó teremébe. Másnap le megyek őt keresendő, s ime nincs ott, megszökött . . . Tegnap azonban föltaláltam, a nyomorult úgy tőn, mintha nem ismerne, s kérdéseimre hallgatással felelt. — Kifosztatám őt, zsebeiben egy fillér sem volt, hanem két roppant értékű gyöngy, melyeket, mint kivallatám vele, egy nemes hölgy adott neki, hogy becsületét megmentse.

— Nem tetszik különösnek ön előtt e kaland?

— Valóban igen különös szolt a gróf . . .

— Különben ha nem elég különös, oka nem én vagyok, mert tényező nem voltam benne, szolt Don Juan, egy pillanatot vetve Margit herczegnő felé.

Don Juan feléje ment, s megszólítá, mit azonban Margit nem értett.

— Mit akar ön velem herczeg ur?

— Mondd Margit „fivérem“; hisz én austriai Don Juan vagyok . . .

— Tehát fivérem, lassabban beszéljen; hallgatnak bennünket . . .

— Bizik ön bennem Margit? szól Juan . . .

Margit helyeslőleg inte fejével . . .

— A néger mindent kivallott, folytatá a herceg, oly súlyos titkot birt, melynek terhe alatt egy ember nem élhet. Egyedül nekem vallá meg, a titok pedig vele együtt elmúlt . . .

— Meghalt? . . .

— Igen, mondá a herceg hidegen . . . A gyöngyököt visszakupandja ön. De nekem tudnom kell, ki azon ember, ki a kertbe menni merész volt, s miként ment oda?

— Hogyan ment be? én nem tudom. A néger nem mondotta önnek?

— A néger ott hagyta azon egyént, szól Juan, rápillantva Margit rendkívül halvány arczára.

— Ő még most is ott van, Istenem! . . . szól hangosan Margit . . .

— Lassabban Margit, a királynő meghallja.

— Fivérem! mit kér tőlem, hogy azután én is kérhesek öntől valamit, s bizhassam önben — Don Juan Nitardhora emelé szemeit.

— Átengedem önnek, szól Margit. De esküdjék meg, hogy mire kérem, megteendi.

— Esküszöm becsületemre, lovagiasságomra.

— Ez éjen a kertbe menend, s fölkeresendi Blomberget . . . Nem nagy teher mi önre nehezül,

azért tegye meg . . . De már a királynő termeibe távozik, menjünk . . . Isten önnel Don Juan, holnap elvárom . . .

— Isten önnel Margit, bizzék bennem . . .

— — — — —
Éji két óra volt . . .

A herczegnő éji szobájában ült.

Az ablakok ki valának nyitva, s mig azon a hold fénye ragyogott be, belül gyertyák hintérek világot a terebben.

Margit felkelt vánkosáról, s félve a néma éjben, fölkelte Rittát.

— Nem nyitnád ki az erkélyre nyiló ajtót?

— Igen szivesen, szólt Ritta, éji köpenyt kerítve nyaka körül . . . Hagyjon fel felséged gyötrődéseivel . . . Egy kis bátorság . . . majd el lesz éjjel minden rendezve.

Ritta kinyitá az erkély ajtaját.

Az ősfák roppant árnyai elboríták a palotát. Meszsziről a fülemüle méla bús dala hangzott; belevegyülve a források zajába.

— Istenem! élve találta e őt Don Juan, szólt Margit, égre emelve bánatos szemeit. E perczben a fák lombjai gyenge szellő fuvallatára rezegni kezdettek . . . A nevelőnő kiment az erkélyre, s mozgó alakokat vön észre, elfödve az éj homályával.

— Ez Don Juan, szólt, ez Don Juan, megismerem nagy kalapjáról . . . másik lovag is van vele . . . bizonyosan Malladés . . . Istenem valakit hoznak . . .!

A herczegnő kitekinte az ablakon, s látá a két lovagot valamiért földre hajolni, — Ez Blomberg, kiálta

Margit reszkető hangon . . . Égre emelte szemeit . . . Mozdulatlan testet látott, melyet Mallades köpenybe burkol, s hallja Don Juan gúnyos szavait : Vanna koly súlyos titkok, melyek terhe alatt egy ember nem élhet . . .

— Ez Blomberg, ismétlé, meghalva . . . Ők segítik, fölemelik . . . Ah! . . .

Fojtott hangon kiálta Margit, s ájúlva hanyatlott le

Lenna kert távában hullámsirban nyugodott Blomberg.

* * *

Két hóval később Austriai Margit hercegnő örökre elhagyá Spanyolhont . .

A hajók, melyek szállíták, üdvkiáltások, s ágyuszó mellett haladtak ki Barcelona kikötőjén.

Felállt a királyi jelvényekkel ékesített hidra, s elfogadâ udvari népe bucsuzását . . .

Végre Sandoval hercegnő, a hű Ritta, borúlt lábaihoz . . Arcza könyekkel volt borítva :

— Asszonyom, szólt zokogva, s Margit kezeit csókolva, így volt elvégezve . . boldog legyen Némethonban . .

— Ne sirj Ritta, mondá az új uralkodónő szomorú mosolylyal, ott ifjan hallok meg . . .

Francziából

Cserna Győző.

Mohácsnál.

Mohács! Mohács fáj a lélek
A hányszor rád gondol,
Önkénytelen is egy sóhajt
Csalsz ki a vándorból! . ,

Hogy ne sóhajtna a vándor
Sírján a nemzetnek; —
Hol a kisvirág erében
Vérgyöngyök kerengnek ?!

Hol a szellő méla hangon
Búdalt énekelve —
S csókot hintve a porokra
Fölhat az egekbe ?!

Elestek a hon virági — —
Kínos érzetükkel,
A szellő ezt elrabolva
Szomorún repült fel!

Felrepült a szép egekbe
Harmat könyet venni;
Harmat könnyel száll le estve
Sírni s keseregni!

Sír a szellő s utána a
 Bokrok egész serge —
 Sírjatok csak! Alattatok
 Hős van eltemetve! . . .

Kis csalogány be szomorú
 Éneked; ti lombok
 Hősök szivén gyökerezve
 Búra tanítjátok?

Kis csalogány lombok alatt
 Bús éneket hallok! . . .
 Énekelj csak! honfiakat
 Takarnak a hantok!

Honfiakat takar a föld . . .
 Lombsátorod árnya :
 A szívdúló honfi búnak
 Sötét rengő szárnya.

Sírj csak szellő s te bokor, hogy
 Könyzapor eredjen!
 Dalolj búdalt csalogány, hogy
 A sziv megrepedjen!

Üljétek e gyászünnepet,
 Mig él e szép nemzet —
 Lelkét dallal emeljétek,
 Hogyha búbán szenved!

Máder Ferencz.

Epigrammok.

1.

Hogy, Bekesőr, leereszkedik, azt ki se merje tagadni :

Aljas hízelgő : porba ereszti magát.

2.

Hogy nagy költő vagy a világ már tudja bizonynyal :

Annyi hazugságot senki se költe talán.

Máder Ferencz.

A ki másnak vermet ás maga esik bele.

Népies elbeszélés.

Az irástudó emberek Csaló-közben az ő négy vonásból kikanyarított számjegyeikkel történetünk idejében sem többet, sem kevesebbet nem irtak le, mint épen ezer hatszáz hetvenkettőt és kinek tollában maradt még tenta, utána rajzoló augustus hónap nevét; — mert be-tüikről megjegyzendő, hogy azok nem voltak kisebbek, mint a melyek közül háromnak leírására az íróeszközök kétszeri megmártása szükségelték. —

Ma a hónapnak épen kilenczedike van; gyönyörű, szelid csillagokkal s kegyes holddal ragyogó, fényes szombat estve. — Úgy meg csillognak, oly szépen mosolyognak azok a kis mennyei tüzek, mintha fényes szemek láttára soha semmi gonoszság sem követtetett volna el; mintha az emberek roszaságát még nem látták volna. Ki tudja, talán nem is ok nélkül világolnak oly tisztán szép Csalóköz fölött? hisz vallástalanság nem hívja ott boszúra az eget; nem homályosítja be a vidéket lakó; becsstelen jelleme és nem rontja meg az átlátszó levegőt a sok haszontalan beszéd.

A beteges színű holdvilág bádjadt sugarai Guthor környékét öntik el homályos világossággal, csendesen rezegvén a hosszan nyuló erdő fáinak harmatos levelein s a nagy Duna lassú morgással hömpölygő árjain, melyeknek egyhangú danáját csak a meleg nyáriéjt élvezni kívánó halak felugrása s visszaessének locsanásai zavarják meg kevés időre; azonban legnyájasabban mulat a falu girbegörbe kútgémei — tetői — s kéményein, melyekből már megszűnt felfelé csavarogni a vendéghívó füstfelleg, jeléül, hogy a vacsora idő már rég elhaladott.

Daczára e későségnak az utczákon élénk zsidongás, seprő suhogás és perczegés, lassú, mélézó dal s néha hangos nevetés hallatszik, melyek közé olykor hatályos intések, pirongatás és rendelés szavai keverednek, küldetve a még mindig világosan tartott konyha küszöbén álló anyák áhítatos torkából, következményül mentegetőzést, vagy a seprő járásának másfelé fordultát vonván maguk után. —

Ilyféle sürgés forgás e vidéken szombat estve igen szokásos; ekkor tisztogatják el házok környékét, hogy a következő, nyugalomra rendelt vasárnapot őrizkedve minden munka véghezvitelétől, igaz vallásossággal megülhessék, az időt mise hallgatás — biblia olvasás- és nyugalomra használván fel.

Kimennek a hajadonok fegyverökkel, a maguk által kötött seprővel az utczára, anyáik örködése alatt, kik, mint mondám azon helyet választják a tekintetők nyelvök s kézeik által képviselt hatalom rakhelyéül, melyen állva elmondhatják, a szinte künn álló birónét kivéve, „sem a szobában nem vagyok, sem künn nem va-

gyok, hát hol vagyok? — mert biróné asszonyom — Csontos Károlyné asszonyomnak könnyen megfelelhetnénk evvel: „künn is, benn is, meg a küszöbön is van egyszerre;“ oly hatalmas termettel áldá meg a bőkezű természet. — Szélességével úgy betölté az ajtót, mintha annak ragaszait csak épen most rakták volna termete körül keretképen, még pedig mennyire lehet szorosán. — Roszúl érezte magát: mert még csak össze sem vezett ma senkivel is, s nem pörölhette ki magát kedvére; — nézegetett is mindenfelé, hogy kivel húzhatna újat; de senki sem tett olyat, miért biróné asszonyom beleköthetett volna. — „Te, Roza — kiált egy piros pozsgás, az utcán sepergető, nem görög szépségű, de kellemes arcú csinos leányhoz, — oly hatalmas hangon, minőnek harsonán keresztüli kifujása bármely cseh trombitásnak is becsületére válnék — hallod-e te Roza?“ —

„Hallom édes anyám, hallom, megis hallgatom;“ felelé az, fel sem tekintve zavartalanul tovább folytatott munkájából. „No ha hallod, hát ne seperj tovább azon a félen, mert nem akarom, ha minden seprő emelés után aranyat találsz is, hogy annak a rongyos Gevénének a háza előtt kotonozz, a lusta tisztogassa a maga szemétét, még utójára rá fogná, hogy kedveskedni akarsz annak a vörös hajú fiának; — hanem hiszen csak próbáljon még mászkálni az ablak alatt, tudom hogy . . .

Tovább nem foroghatott a biróné megeresztett nyelvének kereke; azt már nem mondhatta el, hogy leönti, vagy mit csinál neki, mert az utóbbi szavakra a szomszéd ház pitvarából mint az orsó kiperdült egy asszonyi állat, a birónénak épen ellentéte, s miután csi-

pőre tette volna kezét, ugyan csak elkezdett handabandázni megsértett becsületeért. —

„Micsoda, rongyos vagyok? melyik szemével látta biróné asszonyom? — van nekem mibe öltözöm, nem kértem még ruhát kegyelmedtől! — azután még kegyelmed-beszél? hisz ha nem volna bíró az a becsületes ura, már rég a szeméten találták volna meg! — Kár lesz olyan nagyon felfújni magát, mert bizony lesz ember, tudom, a ki leszállítja arról a magas buborkafáról! — Meg azután kisebb helyen is megférhet ám a nyelvével, ha nem hívják, nem kell a szomszédban kanalazni vele. —

Miért hazudta biróné asszonyom, hogy az én Sándoromnak vörös a haja; jobb volna, nézné meg a maga fejét, majd látna azon akkora borzas petrenczét, mekkorával az ördög nagy anyja sem dicsekedhetik. — Akkor keresse más szemében a szálkát, ha a magáéból már kihuzta a gerendát; tudja! — Örülhetne biróné asszonyom leányostúl együtt ha Sándorom reájuk vetné szeméit, de biz az akár annyiszor lássa kegyelmeteket, mint a háta közepét; — egy cseppet sem törődik vele; magam is kitekerném a nyakát, ha tudnám, hogy ily ember szóló pletyka asszony leányára tátja a száját;“ S utána veté még bizonyolásképen nagy megelekedéssel: „úgy van.“ — Mindezt egyhuzamban mondta el, s még lélekzetet venni sem állt meg, nehogy a másik mondkát kezdhessen, mí előtt ő bevégezte volna a magáét. — Ezután a biróné vette fel a szót; kezdvén pocskolásait azon, hogy szemére vetette Gevénének nem csalóközi eredetét, s egyúttal tanácslá neki, hogy menjen el az ő tót hazájába zabot hegyezni. Most ő beszélt, mig bele

nem fáradt; majd ismét Gevéné váltá fel, eleinte megadván neki a biróné asszonyom czímet, mely később kend-dé, s utójára, mintha soha másképp nem lett volna, te-vé törpült, kisértetve a lehető legyönyörűsebb jelző s értelmező szóktól, melyek viszonzásában biróné asszonyom sem maradt hátra csak egy nyommal is; — hatalmas tüdeje s nyelve volt; győzte a szuszt szóval, mint Gevénéen kívül senki más. — Miután emberül helyben hagyták egymást szóval, meggondolták, hogy elég lesz már a jóból egyszerre ennyi is, dülva fülva befordultak, mondogatván: „hiszen csak el ne mentél volna, majd lett volna meleged;“ pedig annyira kifáradtak a nagy viadalban, hogy ha tovább kutatják, ki a győztes? elakad fejökben a gondolat nyelvökön a szó s csak farkas szemet tudnak nézni egymással.

Biróné asszonyom még fújt mérgében, s boszút állandó a sérelmekért, férje elé vitte ezen szörnyűséges ügyet, helyezvén életpárjában nagy bizalmat és reménységet. — Tekintélyes egyéniség is volt az öreg ur!

Testi terjedelemre nézve ha nem haladta is felül kedves élet párját, de nem is engedett neki egy vonalnyt sem. Hizott volta miatt úgy látszék, mintha feje minden nyak nélkül volna vállai közé ragasztva, s arca duzzadtsága azon gondolatra vezeté az embert, hogy az öreg dudát készül fújni; tagjait ha elterjeszté, a tanácsban két akkora helyet foglalt el, mint a legtermetesebb esküdt. — Ehhez fordúlt ő, biróné néném asszony, keserű panaszsa mondván el neki az egész dologbani ártatlanságát; értésére adá, hogy az a Luczifer forma Gevéné kipöndörödik a házából s őt minden ok nélkül

szemtől szemben össze mocskolja; megbeszélé neki, hogy becses személyét rémítő hústoronynak merte nevezni, melynek tetején a forgó szél hatalmas széna boglyát hordott össze; tudatá vele, hogy az a csúf sárkány koszorújok bekötését ígerte s kijelenté, hogy le akarja őket szállítani bíróságukról. — Hatásra számítva ily módon csinált tervét a szunyogból biróné asszonyom, s különösen kettős súlyt fektetett a siralmason kimondott többes számú „bíróságunk“ra, s úgy megnyújtotta mindenik szótagát, mintha Sz. Iván énekét akarta volna elénekelni, kezdvén a zengést „bíróságunk“-kal. — A bibliából olvasó öreg mindezen erős okokra s szivlágylító panaszokra rettenetes nyugalommal csak ezt felelte kérdés alakban: „Hát miért kezdte vele?“ S avval szorgalmasan tovább betűzött mutató úja segítségével. —

„Hát nem mondtam meg neked te — — óh te — itt azután sírva fakadt az előbb oly kemény szivű biróné, nem tudván kifejezni szavakkal a nyugodt vérű öreg úr csattanósan piros arcú fejére szállandó érzelmeit, s csak az első fájdalmak csillapúttával folytathatá tovább: „hogy én ártatlan voltam e dologban, mint a ma született gyermek?“ —

Az oda sem vigyázó öreg csak azt felelé rá, hogy „ühüm.“ „No ha ühüm, hát mért mondtál előbb oly dörét, mi úgy meg szúrta a szivemet, mint az öregkés?“ faggatózék az asszony, boszankodván férje halgatagsága s érzéketlensége fölött.

„Csak ;“ hangzék a rövid válasz öregünk őszbe csavarodott bajsza alól. — Picziny egytagú szót mondott az öreg, de mely mégis elégséges volt arra, hogy a

csillapodó méreg újra felkeveregjen s néném asszonyt egészen elborítsa, ki is felhagyott az érzékenykedéssel, elővette katonás modorát és sebeket kezdett osztani nyelvének éles szablyájával, ejtvén pirult arczczal a következő szavakat: „Te hívségtelen ember te! hát azért vagyok én hívséges feleséged, hogy rajtam minden ringyrongy ember nyelvét hagyod kopni, hogy engemet a te falunk fölötti méltó hatalmaddal ne védelmezz? — Istenem, Istenem! milyen ember ez! többre becsüli az enni valót, mint tulajdon háznépét. Uhh — kiálta fel kitörő haraggal, te baromfi temető, te rétes pusztító, te élő pajta, te bor malom, te! —“

„Nem szokás a bort örölni kincsem;“ szolt komoly nyugodtsággal az öreg, épen midőn felesége meg akarta neki ígérni, hogy nem vásik a foga majd ezután bennök; — a hibás beszédet megjavítván egyet fordított könyve lapjai közt, hogy szakadatlanúl tovább olvassa a már könyv nélkül is tudott cikkeket s a béketürés hasznos voltát bizonyító fejezeteket.

Az asszony látta, hogy öregét bár mely panasz, biztatás, sőt fenyegetés sem képes megindítani, olyképen intézé tehát szavait, hogy azok ne az öreg úr fejére, hanem szívére törekedjenek hatni, s valamely érzelmet költsenek benne. „Birónak való vagy is te! kezde jól irányzott s az öreg úr hiúságát sértő beszédét, — tudod hogy ilyféle elnézések által mindig fogy az auctoritásod, (az öreg ijedt szemekkel nézhetette szókra szépen gömbölyödött hasára) s nem gondolsz vele. — Paczkázni hagysz magadon, azt tesznek veled, mit akarnak; tudatlan eszednek jó minden, csakhogy ne kell-

jen fejedet törnöd, s maradjon időd henyélésre. Ilyen bíró vagy? az ám! hamu pipőke, nem pedig kormányzója a falúnak, melynek ügyein annyit sem tudsz segíteni, mint a bírói székbe ültetett fatuskó! —

A hatás meg volt; nagy mérgesen csapta be az öreg könyvet maga előtt bíró uram, és felálltában minden ize remegett nagy haragja miatt. —

„Hallgass asszony! ne üsd az orrod oda, mihez nem értesz. Eredj a konyhába, végezd ott a dolgot, ne keress itt körülém okot, hogy belém köss. Hisz úgy is tudom csak azért zajogsz a fülembé, mert megmondtam, hogy leányom nem lesz annak a hányaveti Guthor Miklósnak a felesége; — de nem is lesz, diktom faktom!” — szólt egyet dobbantva lábaival. —

„De bizony lesz „erősíté az asszony szinte megkönnyebbülve, hogy az ellenkezőt mondhatja, s azután bizonykolásképen, mintha csak magának mondaná, de úgy, hogy az öreg is hallja, még egyszer elmondá: „lesz bizony“ —

„Egy szónak száz a vége“ mérgelődék az öreg, mérgében még a közmondást is megfordítván, diktom, faktom, a mit mondtam megmondtam.“ A asszonyt szinte furdalta a szó, hogy mondja „nem igaz“ s tagadja el, hogy az öreg csakugyan megmondta, mit megmondott; de nem maradt ideje, mert bíróuram, ily közbe szólásoknak elejét veendő, szakadatlanul folytatta:

„Nem bánom, ha Noe apánk irta is nemes levelét a bárkában, még sem veszi le leányom pártáját! Majd bizony! még utóbb szemére hányná nem nemes származását, s kegyelemnek tartatná vele, hogy el vette, —

Ott van Geve Sándor, hozzá illő, elég becsületes legény az is. —

De erre már az anya kezdé el a „no bizonyt,“ azonban az öreg kérlelhetlen volt; elcsitítá őt hathatós dörögő szavával.

„Boszorkány pille nyomja meg a gyermekét, ne védelmezd, ne beszélj, úgy sem tudod megszerettetni velem; ne fitymálja az én származásomat senki fia, ha még anynyi megyegyülésen volt is; mert én is olyan Lehel maradt-ka vagyok, mint bármelyik nemes;“ veté utána büszkén s valamivel nyugodtabb hangon; avval megmarkolta dolmánya elő végét, egyet rántott rajta lefelé, jeléül, hogy meg van magával elégedve, mit csak igen kétes kimenetelű s nehéz tartalmú ügyek jól végzésekor szokott mutatni.

Nagyot nyugodott az öreg, mintha Nagy Sándor csatáit nyerte volna meg; miközben szemére is nehezedék az álom, lekiváncozott róla — az egész napon át viselt feszes ruha; levetközött s lefeküdt. Rövid idő múlva bekövetkezett alvásának tanújele vagy is inkább tanúzaja a tornyosan rakott párnák birodalmából harsogott ki, ide s tova hintázva az ágygyal át ellenes asztalon lobogó mécses lángját, melynek világánál az anya s leánya ünnepi ruháit keresé elő a tulipános láda mély fenekéről, készülvén a holnapi napra. — Kiszedték rendre a szoknyákat, selyem kendőket, fehér kézkendőket, fodros fejkötőt, s más szükséges ruhadarabokat, melyeket biróné asszonyom oly ünnepi köténnyel fődött be, mely terjedelménél fogva bár mely cigány vajdát, mint köpönyeg, bizvást szolgálhatott volna. —

Ezzel koronázva az esti munkát, lefekvének. —

Felvirradt a reggel, vasárnap reggele. — Tisztán, melegen sütött az aranyhajú nap; hő sugarai mindent kiédesgettek rejtek helyéből s odujából, csak a csalóközi embert nem birták kivetkőztetni két galléros borítékából, az őseitől reája maradott kék köpönyegből; magára kanyarította azt örege, apraja s úgy bele húzódtott, hogy habár az izzadságtól csupa viz lőn is mindene, csak a kerek bagósüveg látszott ki, mely torzonborz bajusz közt szuszogó orr fölött tartotta állomását, alig hagyván előpislogni pár fényes sötét szemet. —

Sürgött a nép Guthor utczáin s a harmadik harangszó elkondúltával megtelék a templom igazságot szomjazó hívőkkel. A két oldalon álló rövid padok egyik felén a férfiak terjeszték el köpenyeiket, a másikon pedig élemedett nénék készíték szíveiket és kendőiket az érzékeny hallandókhoz; kik valának öltözve hónuk alatt megkötött rengeteg nagyságú haragoskék köténnyel borított szoknyákba, panyókás mentékbe, s fejökre alkalmazott nagy kendőkbe, melyek felkötésekor úgy intézkedtek, hogy, a férfiakhoz hasonlóan, csak szemök és orruk élvezhesse akadálytalanúl az Isten szabad levegőjét. —

Biró uram is jelen van szeretett oldalbordájával együtt, kivel a tegnapi harag után ma reggel békült ki. — Ugyan is valamely gonosztevő szunyog a világosság elől futván vagy inkább repülvén, az öreg úr orrának tágas birodalmában vett menedékhelyet; minek következtében ő házalapot rendítő tüszéntést hallatott.

„Adja Isten egészségére, édes uram!“ kívánójót a megszelidült asszony

Az öreg majd hogy ki nem ugrott bőréből, hogy nőjének szavát vehette; de nagyobb bizonyosság okáért, mert magának sem hitt, így kérdezősködött: „Igazán?“

„Igazán hát édes uram.“ nyájaskodék az asszony.

„Köszönöm kincsem! hát hogy aludtál, mit álmodtál? kérdezősködék egyszermind egész szivességgel.—

Azután oly édesen elbeszélgettek, oly örömmel mondták el álmaikat, mint a kis gyermekek; majd ki nem fogyott a máskor oly hallgatag öreg a jó szóból, míg míg végre a harmadik csendítés őket is templomba hitta, hol biróné asszonyom volt legboldogabb, mert ő imádkozott legnagyobb könyvből, s a szent mise alatt zengő énekeket ő tudta legtovább nyújtani. —

Biró uram pedig ült nyugodtan, mozdulatlanul, kezzeit auctoritás-án tartá öszetéve, melyet közönséges embernél hasznak neveznek, s vizsga szemmel nézte a padok előtt álló ifjuságot, valljon nem tesz-e valami galibát. — Ezek azonban vigyázva szokták hallgatni a misét és szent beszédet, mi onnét is megtetszik, mert Jézus nevének említésekor igaz régi szokás szerint mindannyi térdet fejet hajtott, vallásosan susogván az imáandó isteni személy nevét: „Jézus.“ —

Kezdődött a mise; felhangzott az Istent dicsérő ének. Majd meg fellépett a lelkész a szószékre, ki nem a Kaifás-féle felkiáltásokkal győzött hallgatói fölött, hanem beszédei egyszerű igazságával, mely minden rokon keblet tudott érdekelni. —

A nénikék előhúzkodták már kendőiket, mert nem

akarták, hogy folyandó könyeik érdemetlen helyet áztassanak; s mármár a múlt beszéd emléke által indítva kezdték törölgetni szemeiket, midőn a várt fájdalmas hang helyett ég zengéshez hasonló dörgő szózat üté meg füleiket. — Néztek szemre főre, nem tudták elgondolni, mi lelte a jó papot, de az csak egyre dörgött. Szerencse, hogy a kendők felkötésekor az állat is felszorították a tisztos matronák, mert most néhányé aligha le nem esnék véghetlen vagy bámulásnak miatta. — Csak várták, hogy mi sült ki ebből? mi az oka tisztelendő urok e szokatlan felhevülésének? mig végre csakugyan meg is tudták. — Nem volt az sem több, sem kevesebb, mint hogy tisztelendő úram nagy hazafi volt, a hont pedig baj emészté, szüleménye Bethlen uram ő nagysága lázadásának. —

„Buzgó magyarok, Lehel hős ivadékai!“ volt a beszéd két első mondata, melyre, büszkeségtől sarkalva, bíró uram is nyújtózkodott egyet, megasra emelvén hosszú üstökű fejét s előre feszítvén mellét, jóllehet azt minden erőlködése daczára sem bírta párhuzamos vonalba állítani kegyesen dudorgó auctoritásával, mely neki, mint birónak legnagyobb vala; — „veszély fenyegeti hatszáz évóta birt földünket, kedves hazánkat; — hangzának tovább a szavak a szószékről, — megvédésére erős kezek szükségeltetnek, hasonlóképen nem gyenge szív; annak okáért kiki vegyen magához bármely nemű fegyvert és úgy igyekezzék, hogy haszon nélkül le ne tegye kezei közül. —

Lerajzoló továbbá a nagy vérontást, melylyel a védetlen falvak lakói le öldöztetnek; a városok s falvak

helyén támadandó hamurakásokat! az özvegyek s árvák ajkairól kelendő jajveszéklést, a bekövetkezendő éhség kínait oly élénken, oly híven, hogy az egész gyülekezet megrendült. —

Biró uram, ki már a vérontástól is szörnyen megszeppent, az éhség hallására ijedten kapá hátra fejét, mely mozdulat folytán koponyáját a mögötte ülő s fejét szomorún előre csüggesztő Geve orrával nem a legbarátságosabb érintkezésbe hozta, mert nem látszék, hogy Geve valami nagy örömmel bajlódott volna a kiömlő piros nedvvel, S a barátját megkérteni zavarodottan fordult vissza, de — szerencsétlenségek szerencsétlensége — hatalmas mozdulata által két mellette ülő kupaknácsbeli férfiút úgy meg lökött, hogy az egyik menten kifordult a templom közepre, míg a másik két kézzel a kövezeten, két lábbal a padozaton egyensúlyozta magát, savanyú arczczal állván a legnevetségesebb tótágást, míg könnyörületességéből egy ifjú elfojtott nevetéssel előbbi jogaiba vissza nem helyezte. —

Képzeltetlen zavarba jött biró uram illetén dolgok történte fölött. Szégyenében szeretett volna tűvé válni, mely kívánat lelke nagy elhatározására mutat, legalább úgy nem látta volna senki a botrány okozóját, míg ily hatalmas tetem az egész község figyelmét magára vonta annál inkább, mert az öreg ez eset fölötti csodálkozását megszorodott fejének vállai közti ide s továbbillegetésével is fejezte ki. — A nénikék pedig annak rendje s módja szerint, az egész dolgot roszt jelnek tartották ily rémhirekkel teljes időben, és siettek észrevételeiket egymással tudatni.

Azonközben tisztelendő uram egyet csóvált a fején s fejtegette tovább tárgyát, míg a vég elközelgett, mely hatalmas felhívást tartalmazott magában, ajálva a községnek az elszánt védelemrei készenlétet. —

Midőn szétmentek, volt miről beszélniök a fáradpengő nyelveknek. A tatár járást sem előzte meg nagyobb zaj, mint mely ezen hírre kerekedett a falú jámbor lakói között. —

De a már is rettegőknek volt okuk az elképedésre; midőn hallák a tudósítást, hogy egy csoport fegyveres morva közeleg ellenséges szándékkal Gúthor felé, s addig megkimél minden helységet, míg ezt el nem pusztította. Törték az eszüket, hogy miért agyarkodik a jó szomszéd épen csak Gúthorra oly nagyon, de nem találják kulcsát, bár mint erőlködtek is. —

* * *

Két nappal a morvák jötte előtt, tiszta külsejű nemesi ház jó birtokról tanúskodó butorzatú szobájában, özvegyen maradt Gúthor Demeterné tanakodik fiával, a szép, de elbizottság jellegét viselő barna arcú Miklóssal, bizton beszélvén gúthori curiája tanútlan falai között. —

„Soha se aggódjál, édes fiam, azon, — szól biztatólag az anya, — hagy Csontos Károl hozzád nem adja leányát; csak kissé rátartós a féle biró; hidd el inkább örül, ha olyan ember, kíván vője lenni, kinek négyszáz harminczhatodfél éves nemessége s nem megvetendő birtoka van; azután meg ha ellenkezik is valami keveset,

nem tesz semmit! majd rábeszéli a felesége, ki szeretné menyasszonyoddá tenni Rózáját.“

„Pedig épen csak azért ellenzi a házasságot a biró, mert gazdagabb vagyok nála, és 1237-ben nemességet kaptak elődeim. Ezen kívül még haragszik is rám Cson-tos Károl, pedig oly csekély okért, hogy más fel sem venné az egészet!“

„Miért?“ kérdé egész szivességgel az anya. —

„Mondom, csekélység az egész, szót sem érdemel;“ kerekíté a feneket Miklós. — Most nem rég biró uram házához rendesen eljárt egy béna sanyarú koldús; olyan volt szegény, mint az ágról szakadt és ének szóval ri-mánykodta ki az alamizsnát. — Biróné asszonyom ren-de-sen tele mérte a poharát liszttel, sóval, egyszersmind da-rab kenyeret is nyomván markába, hogy ha éneklés után lecsukja száját, legalább ne kopjék hiában a foga. Egy-szer már megsokaltam oláh duda nyikorgásaihoz hasonló kornyikálásait, elszidtam a ház elejéről s megigértem neki, hogyha még egyszer mér háborgatni azokkal a fü-letlen farkatlan énekekkel, úgy összeszorogatom a mu-zsikáló részét, hogy egyetlen hang sem jó ki többé azon. Biró uram pedig csak annyira állott tőlünk, hogy minden szó a fülébe mehetett. E hitványság fölött megboszon-kodván tudtomra adá, hogy a barátság köztünk meg-szakadt, mert először is parancsolni akartam az ő háza udvarán; másodszer pedig kitapasztalta, az ő mondása szerint, rosz szivűségemet s mint olyannal szóba sem ki-ván velem állni többé. — Látja hát, anyám asszony, hogy egy sehonnai koldusért, kinek élete batkát sem ért, mert már Ábrahám kebelében vigadozik, — gúnyo-

odék az aljas lelkü, — hogy egy Lázárért neheheztel rám a bíró,“ s gúnyosan mosolygott az anya ábrázatára, melyről az vélte, hogy az ok kicsiny volta fölötti bámulatot fejezi ki, pedig épen ellenkezőleg volt. Gúthornét Miklós szivtelensége lepte meg; elkezdé pirongatni a fiút s bíró uram haragját jogosnak nevezé; egyszersmind intette őt, hogy elkövetett hibáját tenné jóvá. —

Az anyja iránt is goromba Miklós azzal felelt, hogy kapta kalapját s ott hagyva szülőjét a faképnél kiment mérgesen csapva be maga után az ajtót. — „Nem kell nekem senki tanítása morgott kimentében, haragosan hunyorgatván szemével. — Azután gondolkodásra adta fejét.

„Megkísértem — mormogá — szeret-e biróné Rozikája, vagy nem; ha szive idegen tőlem, megteszem, mit fogadtam — s erősen ütögette öklével a levegőt. —

„Ha már épen nem akar hajolni a bíró, egy cseppet sem sajnálom! Úgy is itt a tájon botorkálnak a morvák, kihajtatom az egész falu népét. Az sem kár, ha valamelyik morva más világra küldi azt a kenderhajú Geve gyereket; mert nem nagy titok, hogy a bíró őt akarja vőjévé tenni; ereszze azután fejét busulásnak az a hájdarab bíró! — ha nem akar valamit szép szerével elfogadni, keserülje meg a boldogabb végét! Várj, bíró, majd oda adnád még örömet is leányodat! fenyegetődzék öklével a levegőt vagdalva. — Azután ellézengett a kertbe; ott megtámasztott testével egy görbe almafát s meredt szemekkel bámúlt át a szomszéd cserje kerítésén, vizsgálván, ha nem vesz-e észre valakit.

Nem sokáig kellett tátogatnia, mert megpillantá

jőni a legvirítóbb életet, Rozikát, ki vigan dalolva lejtett a fű környékezte úton s le nem tiporta még a legkisebb virágot sem; hisz mind szépségre, mind szerénységre rokonai voltak. — Épen szeretett rózsabokrát tisztogatás öntözgeté, mígön háta megett hangot hall :

„Jó reggelt tubám!“

A leányka meglepetten nézett hátra s kérdőleg tekintett a kényesen feszelő Miklóásra. —

„Tán megis ijedtél, bazsarózsám? kérdezkedék a legény idétlen nyájassággal — ne félj — folytatá — nem vagyok én rossz ember.“

„No, ha nem rossz, miért nem marad a kerítésen túl? miért tipródik virágaimon? beszélé Rozika. —

„Ej, ej csak ne zsörtölödjél, galambom, majd inkább megengesztellek egy csókkal;“ szemtelenkedék a legény.

A lány megakart köszönni az ajánlott szivességet, még pedig oly formán, hogy a keze ügyében levő kannát érintkezésbe hozza a legény fejével, melyben ily szépséges gondolatok teremnek; de e tényt jobb időre halasztván csak ennyit mondott: „Hogy is ne!“

Szó szót adott; a legény mindig jobban sürgette a csókot, a lány pedig kissé engedékenyebb kezdett lenni.

„Hiszen megcsókolnám én magát szivesen, de hát ha meglát valaki!“ szólta a lány egészen nekipirúlva. —

„Dehogy lát, egyetlen rubintom, dehogy lát,“ biztató amaz, s közeledni kezdett a szép hajadonhoz. —

„Hát tartsa közelebb az arcát!“ szólta örömmel, kannáját letéve, a leány. — A legény, menyire lehetett,

előre tolt a képes felét s karjait szinte ölelésre terjeszté, midőn hangos csattanásra eszmél fel s legnagyobb keserűségére azon veszi észre magát, hogy ő az a szerencsétlen flótás, kit jelenleg két tenyér irgalmatlanul felképelt, kíséretében iij szavaknak: „ne csók, te naplopó, te gyönyörűséges mákvirák; — böven kikapta Miklós a maga részét; kettőnek is elég lett volna elvinni, — mert mellékesen mondva — Rozikát jó értelmes két kézzel áldotta meg az Isten. —

A kudarczot vallott nemes szégyen — s dühtől indítatva még azon éjjel lóra ült, felkereste a Duna mellett tanyázó morva csoportot, és vezéröknek értésére adá, hogy jó konczt tudna nekik mutatni, melyet könnyü szerrel magáévá tehetne egtét y felalatt, hogy t. i. anyja háza minden rablástól menten maradjon, melyet mind helyzeti, — mind alakilag elég világosan lerajzolt a vezér szemei előtt.

Tetszék az ajánlat az araszos orrú morvának, s mint a féle bethlenpárti ember nagy esküvések közt igéré, hogy a királyhoz híven maradt csalóközietek majd meg tanítja. — Talpra állítá csordáját s megindítá az aljas Gútho rMiklós által kimutatott úton még hajnalban Gúthor felé; a kalauzt pedig haza bocsátá, igérvén neki, hogy a ház épen marad, s még e mellé aranyat zsák számra. —

Bár mint iparkodtak úgy haladni, mint a kigyó, mégis értésére esett közeledésök biró uramnak, ki is közlé a dolgot lelkész urammal, s attól javaslatúl vette, hogy a tanácsot össze kell hívni. —

Elő állott a kisbiró, ki is parancsúl vevé, hogy a

kupaktanácshoz tartozó esküdteket, tizedeseket és bakterokat röktön egybegyűjtse, szépen hangzó előterjesztés által. —

Meg is indult legnagyobb siettséggel a szál ember, természetes okoknál fogva el nem feledvén hóna alá venni a mogyoró tekintélyesített képviselőjét, mely noha nem vetélkedhetett az öreg biróéval, mégis tudott oly méltóságosan nyújtózkodni a posztó dolmány feszes újja alatt, hogy a merészség kicsapongó lángjait képes volt bárkiben meglohasztani. —

Összegyűlt az érdemdús előjáróság, letelepedett a hosszú asztal köré, s a szomorúság felhői által nyomott fejeket alig győzte egyenes állásra támogatni két hatalmas ököllel is; csak úgy recsegett a gyarló, szentpéterszeges négy lábú alkotmány a búbánat ennyi megcsontosult s meghusosult terhe alatt. — Nagy hallgatás múltával meg kezdtek szólamlani a nyelvek, s félórai lassú vitatkozás, bizonykolás után elhatározzák és kimondák egy szív, egy lélekkel s egyenlő nagy keservvel, hogy szörnyűséges nagy veszedelem környékezi a falut; evvel végeztek. Most az volt a kérdések legsúlyosabbika: mint lehetne azt eltávolítani? — A vélemények ide is, oda is tántorogtak, mint a kancsó fenekét gyakran kémlő ember, és sehol sem állapodtak meg, mint annak lábai. — Egyik javalá, hogy le kell vágni az ellent egy lábíg, ha ide jó; de a másik e szörnyű kegyetlenséget épen nem helyeselheté. mert, mint mondja, hátha még ember halál is történnék! — A harmadik szívesen bele egyeznék, ha a morvának nem volna golyóra töltve a fegyvere; de ő, úgymond, nem szokott ólom evéshez;

némelyik ki akart költözni, a másik maradni kívánt, mindenik mást és mást óhajtott. —

„Halljunk már egyszer okos szót — beszéle az eddig hallgatva ülő mély gondolatokba merült bíró, — ime én kívánok kegyelmeteknek szólani. — Tudják kegyelmetek, hogy mit én megmondok, meg van mondva. Bármennyit hányom vetem is tehát elmémet és akármilyenüképen fontolom meg a dolgot, csak azt hozom ki belőle, hogy mi nem vagyunk fegyverben gyakorlott emberek, minek következtében jó sikerrel nem is hadakozhatunk a morvák ellen; hanem hogy másképen kell megtartanunk a falu épséget, azt bölcsen beláttam. Annak okáért is ajánlkozom, kinek, mint előjárónak, különben is kötelessége a fáradozásokban elsőnek lennie, hogy magam mellé véve néhány községbeli embert, követségbe megyek a morvához, és ajándokokkal távozásra kérem fel. — Dictom, factom, kinek tetszik tanácsom, tetszik; kinek nem tetszik bagoly rugja meg! mondjon okosabbat! hadd halljuk!“ s ismét megrántotta dolmányá végét, csakhogy most kétszer; bajuszát is megsodorta, egyszer balra, s felhívása után elégedett tekintettel méregette végig társait, kik jobb gondolatra nem jöven, megelégedtek az öreg úr tudományának eme szakba öntött nyilatkozatával s már már elakarák fogadni, midőn felegyenesedék tisztességben öszült lelkészök, szólásra készülvén. Eddig űlt s a sok okoskodást egyetlen szótaggal sem istápolta; engedé: hadd beszéljék ki magukat a jó öregek; — ha belefáradtak, könnyebben lehet az eszökhöz férni. —

„Nem jól beszélt, bíró uram — mondá szilárd han-

gon, mire Csontos Károl csak meresztette a szemét, nem hihetvén, hogy szavainál bölcsebbet ember mondhasson, se hogy sem helyeselhetem gondolatát. Ugyan bíró uram hol jár az elméje? megakarja magát egy morva előtt alázní? illik ez?“ —

Bíró uramban felkelt az önérzet e kis beszédre, s elmormolá magában: „teringettét! a bizony nem illik!“ de hogy még is mentse előbbi hibáját, erős, hanem már alázatos hangon kezdett védőleg beszélni:

„Hiszen édes tisztelendő uram, korán se úgy vegye ám a dolgot, hanem hát tudja no — izé — akadozott az öreg, s hogy még is benn ne süljön, nagy mérgeesen, mintha a harag vett volna erőt rajta, felkiáltott: „dejszen a bűne hagyja el a morváját, csak addig ne egyék, míg én megalázom magamat előtte, tudom éhhez vész el! Majd bizony! — sietett mondókáját mielőbb bevégezni, — én akkor édes tisztelendő uram olyan izés forma egyezkedést értettem, hogy, hát, no“ — evvel azután be volt koronázva minden. —

„Egyezkedést? — kérdé élénken a honszerető pap — hát tán még mi kérleljük azokat, kik igazságtalan háborúskodással rontanak nyakunkra! annyira elvessük magunkat?“ —

A bíró izzadott a páczban; — vörös volt, mint a forrázott rák; — főzte a taplót a mondás fölött, mely e szoros kelepceből kiszabadítsa, s így mentetegeté magát: „hiszen édes tisztelendő uram én azt értettem az egyezkedés alatt, hogy majd elmegyek ahhoz a morva vezérhez, kit a sarkantyús förmeteg rugdaljon össze, s meg mondom neki, hogy a mi falunk felé ne jőjjön, hanem

menjen vissza oda, honnét jött, Morvaországba kukoricza letykót kotyvasztani!“ s maga is örült morva mocskoló bátorságának. —

„Szükségtelen ott biró uram járkálása; — ha honn marad, több hasznot tesz. — Most pedig elmondom, mit jónak látok. — Somorján vannak katonák, de mással elfoglalva, kik közül az én kértemre csak egyet sem küldenek. Irott levelemmel tehát egy jó lovas legény vágtagon Félre, Radonay András plebános urhoz; ő nagy tekintetű férfiú, eszközölhet számunkra védelmet.

Avval leült, egy szelet papírra megirt mindent, kérvén Radonay Andrást a lehető leggyorsabb eljárásra. A levél Geve Péter uram könyökig érő zsebébe vándorolt, mint ki leghamarabb tova szállithatja azt, lévén neki legjobb lova s lóra termet fia. —

„Azonban, ki tudja, tán előbb megérkezik a morva, mint várnók; tehát védelemre készen kell leenünk.“ —

„Én, a hogy látják kegyelmetek, a vezérkedésre alkalmatlan vagyok, s így minden teher biró uramra nehezedik, kinek kötelessége lesz a vágó s lövő fegyverekkel felkészült népet az ellenség ellen vezetni és azt vissza kergetni;“ koppasztá a meg sem fogott maradott tisztelendő uram.

„Engedelmeből plebános urnak, nem értek a kardforgatás mesterségéhez, sem a puska sütögetés tudományához; no, meg nem is vágyódom vezéri méltóságra.“ mentegetőzék a megszeppent biró. —

„Hát miért előljáró Csontos Károly uram?“ kérdé szigorú hangon a pap. —

„Azért, tudniilik, hogy hátúl járjak ilyen háború

időben ösztönözsem a netalántán csüggedőket s előre un-
szoljam az elmaradni kívánókat, mokogá az öreg —
mert ha ember nem vigyáz rájok, fele is megszökik a
csata elől;“ — takaródzék más becsületével a kinjában
fészkelődő biró. —

„Hü, hát ilyen a Lehel maradéka, saját honát s a
közügyet sem akarja védeni, na ez szép;“ gúnyolódék a
lelki pásztor. —

„Jaj édes lelkiatyám, csak addig járnék ám hátúl,
míg a morvához nem érnénk, akkor azután elől, még pe-
dig legeslegelől sarabolnám azt a csunya nemzetséget;
javítgatá magát nagy tüzesen Csontos Károly, pedig csak
úgy rázta a hideg, ha arra a fényes varra gondolt, mely
az emberen vért szokott eresztetni. —

Mutatott bátorságát tettel is be akarta bizonyítani,
s érthetlen szavak morgása közt, melyekben bizonyosan
bagolylyal rugdaltatta a morvát, megkapta a fogason
függő kardzsínórt, s nyakába veté; (megjegyzendő, hogy
a biró háza volt a tanácsház is). —

De azon pillanatban éktelen kaczagás fojtá el a lega-
lább látszólag fellelkesült biró bátorsága lobogó lángjait.
— Zavarodottan tekintte szét s botránkozással tapaszt-
alta, hogy a szalagon kard helyett nagy mázas korsó fi-
tyeg inába. A nevetés szüntével fájdalmas, a mult ven-
dégeskedések emléke által keltett hangon sóhajták el :
„hej! de jobb kedvünk volna akkor is, ha biró uram
ilyen fegyverrel a pincze felé vezetne bennünket.“

Még a tréfa sem szelídíté meg a mérgelődő öreget;
— kitölté boszuját a szerencsétlén korsón, mert abból

nem ivott többet senki; — ezer darabban separték ki a szobából.

Hogyan változott a kard ivóeszközzé? mogmondjuk.

Biróné asszonyom apró baromfiai igen megszemjartak s fülsértő éles rikitozással könyörögtek vizért oly nyelven, melyet csak a gazdasszony ért meg. — De a sudárfa leszakadt a kútgémről s a hosszú kardkötöt kivéve, semmi merítésre alkalmas eszköz nem találtaték a ház környékén. Erre csatoltatott tehát a balvégzetü égett agyag. Megsem gondolta az anya Rozikájával együtt, hogy hamarjában szükség legyen reá, mi okból további használat végett le sem oldá azt, hanem hagyá függeni a kötötlen kard mellett, mi által biró uramnak duzzogást, a jámbor öblösnek pedig halált okozott. —

Eloszlottak a tanácsbeli férfiak, hogy a határozatot közhirré tegyék s keressenek valamely az ellenség fejéhez s hátához mérendő kézbeli szert, a szoba négy sarkának egyikéből.

Geve uramnak első dolga volt szeretett fiát sebesen futó lóra ragasztani és utnak indítani Fél felé, sietésre a készítő ok s a levél tartalmának elmondása által buzdítván őt. — El is vágatott ez a mint csak lova tüdeje birta, Félre, tisztelendő Radonay András ur udvarába. Épen akkor indult ki Gúthor Miklós is a faluból, midőn a nép gyülekezni kezdett, különféle fegyvereivel az ellenállásra készülvén. — Feszesen ült paripájára csatolt magyar nyergében s büszkén esörömpölteté oldalán jó aczélú szablyáját. —

A megsarkantyúzott állat gyorsan repíté gazdáját az uton, egy ideig Sándor nyomában, majd egy mellék

utra térve a delelő morva csoport tanyája felé. Jó lova alig látszott körmeivel érinteni a földet s hogy nem repül csak a patkók alól néha kivillanó szikrákból lehetett észre venni.

Sebes haladásával hamar céljához jutott.

A kitüzött helyet elérvén az elázott fejü s csak alig pilácsoló vezér szine elé vezettette magát: — azt értesíté, hogy a lakosok készüléteket tesznek, s Félre követet küldtenek, s ajánlá egyszersmind a visszajövő legény elfogatását, ne hogy jó hirhozással falubelieibe új erőt öntsön s kedélyeiket feltüzelje, mert akkor nehéz lesz elbánni evvel a csalóközi néppel, mely különben sem igen hagy az orra alatt kotonozni, s a sietséget, ne hogy a segély megérkezte után támadja meg a falut, mert akkor egy lábíg elvész serege.

„Mit? a nyomorultak még fegyvert mernek ragadni szörnyü hatalmam ellen?“ ordítá tele torokkal a vezető s egyuttal megkisérté, dühe méginkább kifejezésére ülőhelyéből felugrani; — azonban elázott feje azt parancsolá, hogy: nem. — Nyugton maradt hát s csak kezeivel hadonászott a rettenetes ítélet kimondása alatt, melynek értelmében az egész falu kardra hanyatik a legöregebbtől kezdve a legfiatalabbikig; — Gúthor Miklóst pedig tömte arannyal, ezüsttel — ígéletben.

„Nem kell nekem sem arany, sem ezüst; — van miből megélnem; — de ha már épen kedveskedni akarsz: az elfogott követet minden kihalgatás nélkül veressed agyon; meg elégszem evvel is,“ alkudozott a gaz lélek, ki csupa gyanúból, mert Róza s Sándor között még semmi viszony sem volt, embertársa életét kívánta

eloltani. — A jó kedvű morva megigérte neki ezt, a legczifrább esküvésekkel esküdözvén. —

Azután utra indult a pityókos vezérű sereg s bölcs hadi tudományyal kikerült minden falvat, hogy észrevétlenül csúszhassék a kitüzött helyig. —

Sándor szinte ki indult Fél falujából s derekasan elügetett, hogy minél hamarabb tudathassa falával az elég vigasztaló választ. — Füttyörészve haladt Guthor felé s kedélyesen hintázta magát lova hátán; midőn az ut mellől öt fegyveres katonát látott kiugrani, kik előtt Gúthor Miklós ficzkádoztatta paripáját s kivont kardjával ő reá mutatva, így szólt a morvákhöz (mert ezek voltak azok, kiket a vezér a követségbe járó Geve Sándor elfogására rendelt): „ez az“ s rá kiáltott egyszerűsmind: „add meg magad, ha kedves életed!“

Sándor tekintgetett jobbra balra, előre, hátra, nem tudván, hogy mi történik s főleg Gúthor Miklós szavaiban ütközött meg. Csak akkor jött észre, midőn négy puska csőt látott maga fele irányoztatni.

Lehajolt büszkén álló lova nyakára, mely egészen elfödé felső testét; — csak arczát s szeméit feszíté előre, nézván a helyet, hova lesujtson az oldalról kézbe kapott s most a levegőben pergő nehéz csákánynyal. — Paripáját megszorítá térdeivel s megereszté a kantárt; — a jó vérű magyarló horkolva robogott Sándor támadói közé. — A négy fegyver eldőrdült; — egynek magva felsérté a tüzes ifju arczát. — Nagy erővel hullott most alá a csákány s ütése hasított fejjel döntött el egy jámbor vérű morva támadót, míg a többi védelemállásba helyezvén magát, hatalmasan megszurdalta az ártatlan

levegőt, irányozván döfő fegyverei végét a csákányt suhogtató ifju felé; — egyedül Gúthor Miklós, ki Geve Sándort menthetetlenül elveszettnek vélé, ugratott elő támadásra s fegyverét fenvillogtatva rá kiáltott: „meg halsz ma paraszt, ha száz lelked van is! nem jársz többet, tudom, a biróné leánya után.“

Sándornak fejében, Miklóst morvák társaságában látván, világosan kezdett előtűnni minden: az árulás s az árulás oka. Gyűlöletesen végig nézte az elvetemült ifjút, mintha szemeivel kivánta volna átszurni, azután középen kapta el csákánya nyelét s szeges végét szúrásra irányozta, melyhez midőn Gúthor hozzá ütött, hogy magát védelmezze, a baltás végű nyél úgy rázuhant szabadon maradott homlokára, hogy szédülése következtében csak alig tudott megmaradni nyergében. — Mielőtt Miklós magához tért — s a támadók újra előrohanhattak volna, Sándor tova iramlott s messzehagyván üldözőit, sebes vágatva közeledett Gúthor falu felé. — A Gúthorhoz tartozó erdő mellett haladott épen, midőn abból biró uram, Csontos Károly uram hangját hallotta kidörögni mintegy husz lépésnyi távolságról.

„Akárki vagy tüstöntüvül állj meg, vagy levágom a nyakadat! Hadd lássam barát, vagy ispiöny vagy-e?“ s szavai után kidöcögött a fedező két cserfa megől, fenyegető állásba téve a messzeségben egy széles kardot.

„Hát nem ismer biró uram?“ kérdezősködék feleletképen a lovát megállító legény.

„Vagy te vagy az fiam Sándor? — hát mégcsak most kerültél vissza? hol késlekedtél oly sokáig? — s be sem várva a feleletet folytatá: „jőjj ide mellém, te se

vond ki magadat a köz teher alól; — mit van mást tennünk? mint bevárjuk a talán jövő ellenséget s megküszködünk vele, de azt a „megküszködünk“ szót olyan arccal mondta ki, mintha vadalmába harapott volna.

Sándor a biztatásra leszállott lováról, melyet az erdőben egy fához kötött s oda állott biró uramnak szélteben, hosszában egyenlő kiterjedésű testi részei mellé.

„Nem csak talán jönnek azok, biró uram, hanem bizonyosan — kezdé a feleletet Sándor miután lovát jó módban hagyta volna — azért késlekedtem, mert feltartóztattak engem is támadásukkal; hanem azért, hála Isten! épségben kiszabadultam közölkök, mint láthatja kegyelmed.“

„Mit beszélsz?“ — kérdé meglepetve az öreg — megtámadtak?“

„Meg bizony; hanem bezzeg beadtam egynek! olyant tapintottam a fejelágyára — dicsekvék emelt hangon a legény — hogy mindjárt a földbe harapott. — Hanem gondolja biró uram — kezdé figyelmeztetését Sándor a tárgyhoz térve — ki vezette őket!?“

„Ki?“ kérdé kíváncsian az ujságvágyó öreg.

„Hát a“

„Itt a morva!“ hangzék e három szó s Csontos Károl feledve a kérdezősködést s a felelet bevárását, testéhez nem illő gyorsasággal ugrott az ő két cserfája mögé, honnét ijedve nézegetett a feltűnt sebesen közelgő s már lőtávolságra ért morvacsapat felé s csak miután kissé magához jött, tudott rendeléseket osztani, melyek értelmében be kellett várniok csendesen az ellent, míg irá-

nyukba jő egészen, s úgy biztosabban támadhatják meg azt; Sándornak pedig, mielőti kimondhatta volna Gúthor Miklós nevét, oda kiálta: „szaladj öcsém! szaladj! a tulsó félre kis birónkhoz; ne kiméld a lovad lábát, fuss, nyargalj! mert elveszünk.“ —

Szivesen veté magát lovára Sándor, de alig ugratott néhányat, az előcsapatot képző öt morva azon jó hiszemben, hogy lóról csak vezért lehet lelőni, ráfogta fegyverét s eldörrentette. A füst oszoltával ló s lovag halomban heverték; — a gazda azonban talpra ugrott rögtön s tova sietett gyalog; — csak a ló lövetett le.

Alig tűnt el Sándor, Gúthor Miklós jelent meg biró uram háta mögött dolmány nélkül, bőújjú fehér ingben s illendően köszöntve a birót a harczra felajánlá karját, Biró uram elcsodálkozott, de nem haragudott a váratlan vendég érkezése miatt. —

„De rét ingben vagy öcsém,“ szolt biró uram csodálkozva, miután a köszöntést s ajánlatot elfogadta volna. —

„Szoros ott a dolmány, biró uram, hol az ember mindig csak ütni akar,“ szolt enyelegve s hamisan hunyoritva a gaz. Ott is maradt biró uram közelében, még pedig úgy, hogy hol biró uram volt elől, hol meg Miklós hátul.

Az alatt a gúthori emberek fele összegyűlt, s szembe állott a közeledőkkel vitézül lövődözvén rájuk néhány puskából, melylyel mindazonáltal nem sok kárt okoztak; többet tettek, mikor ütlegre került a dolog. — Csak a vezérül választott biró nem mert a tülekedők közé keveredni; meredten állott, mint bálvány, egyedül a nagy

pallos remegett kezében. De hogy még is valamit tenni láttassék, mélyen homlokára húzta süvegét, s nagy mérgeesen nézett néhány viaskodó morvára, jóllehet avval mitsem segített a dolgok állásán. —

Midőn legkeservesebben óbégatna lelke a vérszomjas emberek gonoszságai felett, elébe ugrik egy vézna dongáju kardos ellenség s teljes erővel vág a félelmében bölcselkedő biróhoz; — — de roszul talált; — a lapjára fordult fegyver öre günknek csak vállát üté meg. Ezt csak elszívelte volna ártatlanságáért is; de a horpadt mellü morva telhetetlen volt; még egyszer vágásra készült, hogy megdöntse a félős öreget. — Nem kellett több! — A mint látta Csontos Károl, hogy a szomszéd lóvá akarja tenni, mit előbb elhibázott, felkapta amúgy két marokra a kezében levő fegyvert, s avval ugy elfezte a tolakodót, mintha fogadásból mestervágást vitt volna rajta véghez. — A műtét alatt pedig pusztító mérget ily szavakkal fejezé ki: „nyúltam én hozzád, bántottalak téged, te pöködelem, bestia, te? — hanem megállj, a szél hordjon el, megállj, ezt nem viszed el szárazon;“ nem is vitte, meg sem is állt, hanem jobbra balra szépen kétfelé esett biró uram nagy gyönyörüségére. —

Öregünk e siker által vérszemet kapott. Buzdítás nélkül is a harczolók közé keveredett s ha meglátott egy támadót, már messziről kurjongatá neki: ide te csúf bestia, ide no;“ mikor aztán kiütötte a szemét, vagy lekasabolta az orrát, szükségképen utána tette duzzogó arczczal: „meg mondtam, hogy ne nyúlj hozzám; most ne neked, tedd el!“ S nem szünő haraggal egyre másra

okozá a kárt a tolakodó szomszédok kezei — lábai —
— orrai — s füleiben. —

Minden fülfogyasztó vitézség daczára is győzni kezdett a túlnyomó szám. Biró uram emberei egyremásra hátrább nyomattak, egyedül az öreg nem tett lépést visszafelé; megvetette a lábát előre, hátra a fűben s oly sebesen vagdalkozott köröskörül, mint viharos időben a szélmalom vitorlái. — Egy ütése sem esett hiában. Ordítottak az első morvák, de azért csak tolták őket a hátul jövők. Nem mentek semmire; mindenikből kivette az öreg a vámot. Épen egy akaratlanul jövő vékony inu ellenhez készült vágni, midőn két vállát erős kezek ragadták meg, s az öreget, ki ilyféle támadásokra nem volt elkészülve, leránták, szélteben hosszában megmérteván háttával a dörögő földet.

Most jött még csak észre s szörnyűködött el Csonotos Károl, főleg midőn tapasztalá, hogy jó sűrűen kopogtatják ám vastag papírral s vászonnal bélelt báránybőr kalpagját azok a csillogó kardok, melyek ellen fekvő helyében is hadanázott az övével, noha kevés eredménnyel.

De ez egyetlen védő társa sem maradt vele sokáig, a lerántó kéz kicsavarta markából azt is, s biró uram tehetetlenül feküdt, mint a tüzre aprítandó fadarab.

Keserves szemekkel nézett szét az öreg kémlelvén, hogy eddig nyomában álló Gúthor Miklós jön-e már segítségére? eltávolítja-e az agyarkodó morvákat, kik már rostélyossá készültek aprítani Csonotos Károl uram hosszú életre alkotott testét? vagy tán épen ő is visszavonult a visszavonulókkal?

Nem vonult vissza; elő jött, el is távolította az

agyarkodó morvát — még pedig csupán egy intéssel, de csak azért, hogy bíró uram hangosan dobogó szíve reményét az előbbi félelemnél nagyobb rettegéssel semmisítse meg szavai által.

„Végre kezeim közt vagy parasztbíró — kiáltott ez fenyegető hangon — nem éled túl e napot! — Te megvetted összeszáradt velőddel nemességemet s birtokomat egy pór gyerekért; te fölfortyantál ellenem, mert annak az Istentaszította koldúsnak fülhasogató énekeit nem akartam hallani s elhatározád leányodat nekem adni; — hanem bezzeg iszod is cselekedeted levét, megissza rajtad kívül a sógorság, komaság s jó barátok is, mert én vezettem rátok a morvát; — sanyarogjatok! — ha én nem birhatom leányodat, azé sem lesz, kit óhajtanál neki, mert Geve a te sorsodra jut kisbírótok embereivel együtt, kik a hely távolsága miatt csak későn fognak segítség-
lekre jönni. De mielőtt a másvilágra száltinkóztatnám lelkedet, megvigasztallak még egy kicsinyt itt a földön; — szólt gunyolólag s kárörvendve az aljas érzésű Gúthor Miklós —, tudd meg tehát: Rózád életben marad s a morva vezér fáradságának díja lesz! — most jámbor bíró Isten hírével megindúlhatsz a mennyország kapui felé, a világon semmi kereseted!“ s gúnyos hahota közt emelé magasra a széles kardot, élével bíró uram fejét leszелendő. —

E pillanatban gyenge villanás látszék s erős koppanás hallatszék. — Gúthor Miklós elhalaványult s megtántorodott; — szablyája nem volt többé csapásra emelve, a földön hevert az kiesve kezéből, melynek csontjait Geve Sándor csákánya zuzta össze.

Még előbb, midőn biróuram emberei hátra kezdtek nyomatni, megújult csatazaj hangzék fel a falu felőli oldalon; — az üző morvák megálltak, mintha feltartóztatták volna őket; — Gúthor látta s hallotta mindezt, de figyelembe sem vette Csontos Károl veszte fölötti kárörömében, kit épen akkor rántott le talpáról s fenyegetett szavaival.

A zajt pedig Geve Sándor által segítségre hívott kisbíró emberei okozák, kik a gyalog érettek futó Sándorral épen szemközt találkoztak. Ezek visszafordították szaladni kezdő társaikat, s döntő erővel támadták meg a győzelemtől már felhevült morvacsapatot, vezettetvén a mindig előljáró Sándor által, ki a hirre, hogy biróuramat látták elesni, kétszeres erővel pergette kikerülhetetlen fegyverét, csakhogy minél előbb áttörhesse magát biróuram, Csontos Károl uramig.

Hatalmas viaskodásának látszott is jó eredménye, mert körüle mindig volt akkora szabad tér, mekkorát kinyújtott csákányával maga mellett s előtt körülsuhogtattott, s az utána jövőknek nem is maradt más dolguk, mint csak agyabafőbe verni az ő utjából kitérteket. — Feltartóztathatlanul nyomult ő előre. Hasztalanul hozta dárdáját a morva: összezúzott az a hatalmas csapások alatt; hiában lödözték fegyveröket a vészként rohanó ifjúra: golyóik csak Sándort nem sértették.

Tört véres utján végre eljutott Miklósig, kihez, mint láttuk elég érthetően köszöntött be épen akkor, midőn az megmenthetlennek hitt bíró uram nyakára emelé a gyilkos fegyvert. —

„A leány nem lesz morvái! — a bíró élni fog

— kiáltott haragtól piros arczczal Sándor, hallván az orvúl gyilkolni akarónak végső szavait — hanem, aljas! árulásodért te veszted el gazúl töltött életedet;“ egyszersmind másodszori, de ölö csapásra emelte csákányát, hogy elveszítse a testet, melyben már úgyszemmisíté a lelket, füstbe osztatván annak minden tervét szavaival s tetteivel, midőn egy lövészi tehetségében bízó morva rá emelé puskáját, az áruló férfit, kire, mint megvolt határozva, födetlenül lobogó fehér ingéről ismert, a bizonyos haláltól megmentendő.

Nagy feladat volt itt jól löni, mert Miklós állt a puskás felé s pedig úgy, hogy az előtte vágásra készülő Sándornak csak a jobb oldala látszott el a morváig, ki mind ennek daczára is megkisértette a szerencsét fegyverével tüzet adatván. — — Golyója hibázott; — Sándor oldala helyett Miklós hátába furódott a balrészen, be egész a szívéig; — lerogyott a gonosz, mielőtt Geve vágása szétoszthatta volna agyát s hörgés közt kiadta lelkét.

Sivalkodva rohantak most az ifjura s néhány mellette levő férfiúra a rablók, s ügyekeztek leszurni őket a védelem daczára is; — mindenek fölött pedig a lábára állított biróhoz kívántak férközni, de erős karral védelmezte őt Sándor, vissza visszariasztva az előnyomulokat jó eredménynyel hulló csákány ütéseivel, melyekért aztán ő is kapott cserében néhány nem megvetendő véres ütletet; — azonban ő csüggedetlenül harczolt s társai is szorgalmasan tisztíták a helyet életelő fegyvereikkel, minek következtében nem sokára

szabad helyen álltak, melyen csak itt, ott támolygott egyegy elkésett morva, menekedni sietvén.

Még csak két ember küzdött egymással; egyik az ellenek orrban gazdag vezére, másik egy közönséges gúthori férfiú volt, ki csak apródonként tudott lefaragni néhány latot a morva arczából s az arcz középből kiálló terjedelmes husdarabból.

„Hogy kinezhatja kegyelmed Tanyi Dániel annyira ezt a jámbort? — szólamlék még a földről felhuzkodott s már szinte harcztot kívánó bíró — ehol ni! csak ilyen formán kell avval bánni,“ mely kimondott szavai után egy elkésett morva azon vette magát észre, hogy Csontos Károl uram csupán egy suhintással le emelte széles fejét vékony nyakáról. — Az engedelmes csalóközi ember kétszer sem kínáltata magát, hanem a mutatott példa szerint egyszerre elüté a szesztergő vezér gombját, minek látására katonái mint a pászortalan nyáj, szerte futottak, elhányva mindazt, mi nehezitheté haladásukat.

Épen azt nézte mindegyik gúthori ember, hogy a lóhalálban szaladó morvák közül melyiket vegye üldözőbe, midőn szemök gyorsan közeledő uj morva se-reget látott feljűk tartani, — E második csapat száma nagy volt; fegyverzete jó. A kifáradt s megfogyott magyar öregek belátván a dolgok állását, nem sok kedvet éreztek azokat bevárni s ifjaikat meg nem szüntek a maguk türtöztetésére serkenteni, kik csak nagy nehezen álltak reá a visszavonulásra, miután elégtételképen jól megfenyegették szoritott ökleikkel a közeledő morvát.

A visszavonulók közt sietett Csontos Károl uram

is; kényelmes járáshoz szokott testét annyira megerőlteté, hogy homlokáról babszem nagyságú veríték cseppek hullottak alá, miközben egyre ógott, mógott s fejét csóváltatta. — Utoljára nem tarthatta már a szót s a mellette gyalogoló Sándorral kezdett beszélgetést.

„Ejnye, ejnye — vala szörnyű sóhajtások közt kibocsátott első két szava biróuramnak — ki hitte volna, hogy Gúthor Miklós ilyen nagy zavargást tesz vala közöttünk?“ — s hozzá tévé még a neheztelés hangján: azután épen csak engem akart megölni a gonosz csont.“

„Majd nem hagyta volna biró uram magához férközni őt, csak mondhattam volna el a csata előtt, mit elkezdtem,“ válaszolt az ellenség elől rossz kedvvel hátráló Sándor.

„Hogy hogy? — talán bizony...?“ találgatá a dolgot öregünk, nagyobb fontosság kedvéért ki sem mondva az utóbb gondoltakat s csak felhuzott szemöldeivel fejteté, hogy azok nagy jelentőségűek.

„Ugy van — szólt az őt megértő legény — ő, Guthor Miklós volt az engem megtámadók vezére is.“

„Ejh ebingü fia! hát azért is nem lőtt affelé az a morva fajzat, mert ispionya volt; — azért jött hát dolmány nélkül, hogy köztünk rá ismerjenek ellenségeink, és sértetlenül hagyják! mert ő engem megakart ölni. — Hanem megverte az Isten érdeme szerint; — kiktől legtöbbet várt, azoknak egyike lőtte le. — Mit csinál most majd a becsületes jó anyja, ha ezeket meghallja? — szegény talán megis hal búbanatában; — már előre sajnálom a jámbor asszonyt,“ azután elnémult s szó nélkül, fejcsóválva haladott be társaival az elrémült faluba.

Radonay András féli plebános a Gúthorról küldött levél vétele után haladék nélkül irt Somorjára. —

Megirt ő is mindent, miről a gúthori plebános tudósította s a helység oltalmazására néhány katonát kért, kiknek vezérlésére egész bátorsággal s önbizalommal ajánlá fel magát. — Levele végén az ügy sürgősségét említve, kérelmét megegyszer ismétlé, melyek után magát az urak szíves gratiájába ajánlva maradott, Radonay András féli lelkész.

Az iratot hü ember repítette Somorjára, honnét csak azon, nem legvigasztalóbb izenettel tért meg, hogy holnapután előtt nem küldhetnek katonát semmi esetben sem. —

E fölött gondolkodva lépegette szobája hosszát tisztelendő Radonay András uram fel is, alá is, s épen arról aggódott, hogy nem lesz-é már későn a holnapután? midőn kopogtatást hall ajtaján s azon a kikiáltott engedelem adás után barátját, a gúthori lelkészt látta belépni, Csontos Károl uram terjedelmes testétől követtetve.

„Ah, hát a levél mellé követség is jön — örvendett Radonay András uram — vagy tán épen a levél hiteleségének bizonyítványai? — summás két bizonyítvány, mondhatom!“ nevetgéle a jó pap, miután barátja kezét szívesen megszorongatta — s ugyan így bíró uram személyét megtisztelte volna.

„Igaz, hogy bizonyítványok vagyunk, de minek erősítésére!“ szólt rosztat sejtető bánatos hangon a gúthori lelkész. —

„Minek?“ kérdé Radonay, kinek torkán e hang ugy

elakasztotta a nevetgélést, mintha csak a gégejét metszették volna meg. —

„Hát annak — kezdé feleletét a gúthori lelkész — hogy kihajtott bennünket a morva; — épen ma délután kellett futva futnunk a faluból, ha nem akartuk, hogy kardra hányassék szegény fejünk, mert az első győzedelmes csata után akkora ellenséges sereg közeledett felénk, hogy, számukat és fegyverzetök mivoltát tekintve, Isten kísértés lett volna velök szembe szállani. Bevonultak tehát a lakók falujokba, hol egy rendelés szerint — — —“

„Az én rendelésem szerint“ javítá papját biróuram nyugodtan vizsgálván szemeivel a szoba falait. —

„ — — hol biróuram rendelése szerint utra készülten várták őket asszonyaik,“ igazítá helyre előbbi beszédét tisztelendő uram.

„Az bizony bölcs rendelés volt“ fejezé ki meglegegedését Radonay András. —

„Az bizony,“ mormolá meglegedett szívvel Csontos Károl s kedélyesen simogatta végig szeretett haját.

Azután a tisztelendő ur beszélte el a hátralevőket, „most a faluból ki ide, ki oda vonult jó ismerőseikhez; — én néhány családdal, mint látod Félre jöttem.“ —

„Igy hát én elkéstem!“ sóhajtott fel Radonoy András lelkész úr, de mégis utána mondá a bizalom hangján: „hanem hiszen majd segítünk a dolgon,“ mely ígértet a két öregnek nagyobb vigasztalására szolgált, mint az épen betálalt vacsora, jóllehet abban is egész örömmel tették a kárt, mennyire válságos helyzetök megengedé.

Estebédjük ideje alatt a csata részletes elmondásával mulatták magukat; — bíró uram híven elbeszélte, hogy hány morvának vágta le egészen, hánynak pedig csak félig a fülét s csodálkozást indított előterjesztésével, melyben Gúthor Miklós árulását s rosz szándokát hozta világosságra.

A falatozás végeztével a gúthori lelkész a plebá-niaházban maradt hálásra, Csontos Károl pedig saját szállására totyogott el, hol a puhára vetett ágyba úgy behuzta magát, hogy késő reggelig még csak az orrát sem dugta ki belőle; — szükséges is volt teste egy napi tö-rödöttségének eloszlatására a hosszú nyugalom, mit jóizü alvásával megis bizonyított.

Harmadnapra megérkezett Somorjából az ígért se-gély; t. i. huszonöt rendes katona. — Radonay András uram papi öltönye fölé hatalmas, rézcifrázatu kardot kötve, élökre állt, s a jó morva atyafiakhoz, kik legke-vésbbé sem várták megérkezését, beköszöntött oly hat-hatósan, hogy a vendégeskedők közül néhány az üd-vözlés viszonzásául a földre nyújtózkodott, még pedig úgy, hogy onnét azután többé fel sem kelt. — Radonay András uram oly vitézül eljárta e foglalkozásban, hogy még naplemente előtt ki volt tisztítva a falu minden dorbézoló rablótól; — figyelő fejjel, de gyors lábbal fu-tott oda ő hatalmasságuknak csupán fele, honnét az előbbi napokban oly kövér reménynyel s jó kedvvel indultak ki, még honn is emlegetve a komor papot, ki szóval egy szót sem szólt ugyan, de különféle tagmoz-

dulattal, melytől majd egyik, majd a másiknak billent le a feje, mégis eléggé megértette velök, hogy az ő kívánsága nem más, mint a morva urak gúthorbóli elta-
karodása; engedelmeskedtek is szóvalan beszédének, még pedig maguk sem tudták hogyan? —

* * *

Elcsendesedett a harcok vihara Csalóközben s csak a távol megyékben vívott csaták híre jutott el odáig. — A falvak lakói békében éltek s nem rettegtek, midőn fejeiket nyugalomra hajtották.

Gúthoron is minden a régi rend szerint kezdett folyni; — biróuram ismét a szokott móddal hallatá bölcs szavait a kupaktanácsban; — a Radonay András győzelme után visszatért nép öt napon át megint szorgalmasan munkálkodott, hogy a hatodikat nyugton Istenének szentelhesse; — tisztelendő plebános uram pedig egyre másra síkatta, ríkatta az érzékeny szívü né-
némasszonyokat lélekhez szóló szent beszedeivel úgy, mint az előtt. — Szóval: semmi sem változott, csupán egy, valaha rendes tény maradt el: a perpatvarkodás Geve Péterné s biróné asszonyom között. Kiálltak most is a pitvarba; — nézegettek, separtettek, de egymást nem mocskolák le többé, mert mióta Csontos Károlné meghallotta, hogy biró uramnak nagy szeretetet igénylő testét Geve Sándor mentette meg az ő véghetetlen örö-
mére, a fiut s anyját békés, jó szemekkel kezdette nézni, a kibékülést mindazonáltal később időre halasztván. —

Épen egyszerre állott ki valamelyik estén a két szomszédasszony a pitvarba, s szorgalmasan vizsgálá az eget, de csak úgy, hogy a másiknak minden mozdulatát szemmel tarthassa, nehogy a talán hozzá ejtendő szavakat felelet nélkül találja hagyni.

Már csak nagy nehezen állhatta a szót bíróné asszonyom, kinek szivét lágyítani kezdé a szépséges menynek gyönyörűségos boltozata s Geve Sándor nagy lelkűségének emléke, ki saját élete veszélyeztetésével menté meg öregét. —

Sándor érdemeit Csontos Károlné asszonyom előtt még a helyzet is nagyobbítá, mert, érezvén a jó néne az est szépségein keletkezett örömet keblében, elgondolá, hogy ha a legényt valamely ármányos morva megölte volna, az most ezen sem édeleghetne gyönyörködő szivvel. — Több ily apróságok meggondolása annyira vitte őt, hogy eltökélé megbékülni Gevével; — annakokáért felsőhajtott olyanképen, hogy azt szomszédnéja megszólításnak is vehette, meg nem is. Ha azután nyer rá feleletet; jó; ha pedig a nélkül marad majd elhitei magával, hogy ő bizony merő csodálkozásból sohajtott fel s legkisebb gondolattal sem kívánta szavát venni a szomszéd asszonynak.

„Hej! de szép csillagos tiszta idő van ma,“ hangzék bíróné asszonyom ajkáról.

„Csak azután eső ne jöjjön ebben a takarodási időben“ érteté szavait Gevé né ép olyan oldalgó modorban, csak alig hangoztatván meg az „azután“ szót, nehogy egyenes feleletével valamely módon ő találja megkezdeni a párbeszédet.

De biróné asszonyom, ki minden betűre vigyázott, megértette azon szavacskát, melyet Gevéné félig meddig elakart titkolni. Láttá ebből, hogy az örömmel békülni ki vele; — félre tett tehát minden előzményt s kerülgetést, elkezdte szidni a morvákat, kik annyi kárt tettek házában; hogy csak Isten a megmondhatója. — A békülésnek örvendő Gevéné sem beszélt máskép, előterjesztése közben szivesen használván e mondást: „lássa biróné asszonyom.“ Miután a morvákról egészen lehúzták volna a becsületet, előhozakodtak baromfiaikról: tyuk-, lud-, csirke-, kakas- s kappanról; tej-, vaj-, s tojásról, mint a gazdasághoz tartozókról, míg utoljára családjukra tértek át.

„Szegény fiam — s megtörölgeté köténye sarkával Gevéné az ő könyekbe lábadt két szemét — biróuram kiszabadításakor mellére kapott sebet még most is fájlalja; — hát még előbb! alig győztem burogatni.“

„Fájlalja szegény? — kérdé részvéttel Csontos Károlné — no majd megnézem édes szomszédasszony, talán tudok neki valamit tanácsolni;“ ajánlá tovább orvosi tudományát.

Gevéné bevezette őt szobájába, hogy megmutassa neki Sándorát; de azt nem találta benn.

„Hol az a gyerek?“ kérdé ülő férjét Gevéné, miután látta, hogy az nem található a szobában.

„Hát nincs itt benn;“ volt az értelmes és igen világos magyarázat. —

„Hiszen azt látjuk; — de teveled ma megint nem lehet beszélni; — jöjjön biróné asszonyom keressük fel mi,“ így szólt az anya s mindaketten megindultak.

A kutatott Geve Sándor már régen kiment a ház-
végén és elsem is mozdult onnét csak egy lépéssel is,
mert a szomszédban biróné asszonyom Rozikáját látá
egyet, mást tenni, venni. — Noha mindennap volt al-
kalma őt látni, mégis úgy megnézte arczát, mintha csak
ekkor látta volna először szépnek; a mint pedig reá ve-
tette ragyogó szemeit a leány, illedelmes hangon oda
köszönt neki: „jó estet szép hugom!“

„Adjon Isten magának is!“ viszonzá élénken Roza
„Hát mit művelsz hugocskám?“ ragadá meg a be-
szélgetési alkalmat Sándor.

„A mint látja : még hátra levő mai teendőimet vég-
zem el“ lőn a sürgő, forgó leányka válasza.

„Aztán sok van még hátra?“ kérdezkedik szívesen
a legény.

„Bizony még vizet is kellene meríteni ebből a nehéz
vedrű kútból, meg abba a csúnya setét kertbe is elkel-
lene mennem, hogy a hátulsó ajtót becsukjam,“ kezdé
előszámlálni dolgait Rozika.

„No, hiszen a setét kerttől ne félj, majd becsukom
én annak az ajtaját; a nehéz veder felett se aggódjál,
tudok én avval vizet meríteni,“ ajánlá szolgálatát nagy
biztatással Sándor.

„Minek fárasztaná magát érettem is, — szólt ma-
gát kicsinylőleg a leány, de oly hangon, melyből megért-
hette a legény, hogy nem kell nagy ellentállást leküz-
denie, ha azokat megcselekszi, — ugy is már mennyit
vitt véghez édes atyámért.“

„Jaj ha tudnád kis hugom, hogy miért cselekedtem

akkor, meg miért cselekszem most oly szívesen, majd nem csodálkoznál," szolt a kertbe menő legény.

Mig Sándor az ajtót zárogatta, mondata felett biróné asszonyom leánya szakadatlanul törte a fejét, de sehogy sem akarta azt megérteni.

Megkérdezte a visszajövő legényt: „hát miért cselekedett és cselekszik oly szívesen?“

„Elgondolhatod te azt, Rozika hugom, ha szép verőfényes nappal bele nézesz a kut tiszta vizébe“ s édesdeden mosolygott beszéde után Sándor.

Nagyot pirult a leány, azután nem is felelt, meg nem is kérdezősködött többet, hanem szépen tovább folytatta munkáját, fel sem tekintve a legényre.

„Hát ne mondjam meg nyilvánságosan?“ faggatódzék a legény.

Rozika egy szóval sem biztatta Sándort, nem is tiltott neki semmit, csak szégyenlős arczát sütötte leebb.

„Már csak megmondom — szolt jó kedvvel a legény —, hát azért édes szép hugom, mert én téged jobban szeretlek, mint a galamb a buzaszemet;“ erre a szóra azután maga is elkomolyodott.

Felvetette Rozika e szókra ékes szemeit s a mint meglátta Sándor arczának határozott kifejezését, két szép könyvet törölt ki azokból. Rágondolt anyja ellenzésére s rá gondolt saját szívére, mely Geve Sándorért vert. Azután nagy buslakodással csak annyit mondott: „hasztalanul szeret engem jó Sándor.“

„Hasztalanul? — kérdé döbbenve a legény — miért?“

„Mert ebbe édes anyám soha sem adja megegyezését,“ felelt könyezve a lányka. —

„Dehogy nem adom! dehogy nem adom én kedves szülöttem! édes jó engedelmes leányom! hogy ne adnám, mikor ti annyira szeretitek egymást! miért választanám el én nyomorult teremtés azt, mit Isten plántált össze? ég föld előtt egymáséi lehettek“ szolt az elérzékenyült Csontos Károlné, ki Gevénevel együtt Sándort keresve, az egész párbeszédnek tanuja lett.

A legény örömeben szerette volna összevissza csókolni Rozáját, de az egyet kocczantott jegyese terjengő tiz körmére s a házba szaladt, hogy most meg örömeben sirhassa ki magát kedvére, mint a szemeit dörgölő Geve Péterné asszonynéne ott a jelenet színhelyén.

Ez egész történetet, mint nagy örömhirt, rögtön tudatták mindkét ház családfőjével, kiknek szinte nem csekély gyönyört okozott hallása; — bíró uramnak örömeben még a lelke is nevetett, hogy most az egyszer csakugyan az ő akaratja diadalmaskodott kedves, édes feleségéé fölött, miért megis orrolt egy kevésse biróné asszonyom, de csak hamar békülésre ösztönzé magát e gondolattal: „ha akartam volna, nem lennének egymáséi“ és igazsága volt, mert bírouram akaratát kénye kedve szerint hajthatta, merre neki tetszett, kivevén ha szemére vetette, hogy méltatlanul birja hivatalát Gúthor felett.

— Sándor s Róza jegybenjárását tudatták nem sokára az egész faluval is templomi háromszoros hirdetés által.

* * *

„Dicsérjük az atya Istent, a ki minket teremtett; dicsérjük a fiú Istent, a ki minket megváltott; dicsérjük szent-lélek Istent, a ki minket megszentelt.“

„Tiszteljük e háznak urát, s a három Isten áldását kívánjuk reája.“

„Mi híjuk kegyelmedet becsületes Geve Sándor, Csontos Károl gúthori bíró becsületes hajadon leányának Rozának jegyese személyében, az általok holnap leteendő esküvőre és szerény lakodalomba, hol egypár pohár borral, tisztos vacsorával, illedelmes magyar tánczczal kiki mulathatja magát.“

„Kérjük azért kegyelmedet szivesen, becses jelenlétével tisztelje meg lakodalmas társaságunkat.“

Igy beszélt egymással felváltva egy reggelen Radonay András uram szobájában két bokkrétákkal s kirívó színű kendőkkel felczifrázott gúthori vőfél, az utban kiszáradt torokaikat tisztelendő uram által nyújtott öblös kancsó vérével locsolgatván meg, hogy annál hathatóssabban tudják kérni őt a megjelenésre, mit meg is ígért, erősítvén, hogy semmi esetre ki nem maradand.

El is ment ígéretéhez híven a jövő napon; jelen volt az esküvőn is, melyben csak az örömannyák s a menyasszony könyeztenek, az előbbieik csupa szokásból, az utóbbi pedig ki tudja miért?

A szertartás végeztével vendégeskedni kezdett az egész falu válogatott embereiből összehítt lakodalmas nép, a két víg kedvű lelkészszel együtt.

Szembetűnőleg kezdték fogyasztani a felrakott jó magyaros étkeket, nem vetvén meg a czifra kulcsosokat

és kalácsot sem, de mindenek felett pusztították a borféle folyadékokat.

Volt sok tréfa, nevetgélés; ártatlan csufolása annak kire ráfogták, hogy idő előtt szaladott meg a csatából; — jól mulattak, jól érezték magukat.

Az evés végeztével, miután a kántor, mint aféle híres toroku ember tisztelendő plebános uraimat illendőképen felköszöntötte volna, kívánván nekik a hosszú életet, vagy ha azt meg nem nyerhetik: a mennyei szent koronát, felugráltak ülő helyeikből s a folyvást zenélő cigányok hegedűhúrjai hangjánál, úgy megdobogatták a földet lábaikkal, mintha abba búbánatukat akarták volna betemetni jó keményen, nehogy valaha ismét előbujjék.

A tánczot bíró uram s Geve uram kezdték meg, mindenik saját életpárjával. Csak a mártogatóst tudták még eljárni nagy csendességgel és lassúsággal.

Bármint erőlködött is bíró uram, csak nem bírta egy meghányini-vetni hizott két lábát, mint ennek előtte huszonöt évvel, hej akkor még az anyjukja is derekasan tudta ám aprózni a kopogót, gyorsan is tudott lippenni a győriesben, hanem hiában! attól az átkozott hizottságtól most már egyiket sem járhatja el, — no, meg az idő is eljárt! Valaha ő volt a leghiresebb tánczu leány, hanem azóta sok viz elfolyott ám a széles Dunán.

Most csak leányában gyönyörködik; — szinte kedve volna egyet pityeregni, mikor annak tánczát nézi — mintha csak magát látná! —

A multság késő éjjélig tartott, akkor azután ifjúdott szivvel tért haza mindenki, feledve a csapásokat, melyek a legutóbbi időkben érték vagy családját, vagy birtokát.

Megmondom még, hogy nem hiában sirt annyit esküvőjén a menyasszony, mert házas élte napjaiban annál több öröm környékezte szerető szívét, melyet az egybekelés után három nappal csak az szomorított meg, hogy özvegy Gúthor Demeterné, fia tette feletti bánatában meghalt. —

Kovács Elek.

Szentelt víz.

A kelő nap fénysugára
Reng a kékes ormokon,
Végső áldozat zajától
Ad visszhangot a Bakony.
A setétlő völgy öléből
Égre néz a bércz-tető,
Rajt tűzlángjától piroslik
A fejíeres oltárkő;
Ősz vitézek, ifju bajnok,
Sorban mind ott állanak,
Közben az agg táltosok is,
Várják hogy mint kél a nap.
Kardot rántva üdvözölték
Ősapáik Istenét,
S halk imára összetette
Vén szolgája két kezét.
Tűzbe hányják áldozatját,
Zúg feléje énekök,
Kérik, óvja a borútól
Vérrel szerzett édenök.
Ah! de hasztalan repült el
Ajkaikról hő ima;

Gyász felhőkbe burkolódzott
 Felkelvén, a nép ura.
 Vétkes e nemzet talán hogy
 Bünteted hatalmas ég?!
 Hisz alig pár század óta
 Birja szép hazáját még.

* * *

Jós erővel áll középre
 A legvénebb táltosuk,
 Mennybe lát ez, hova néki
 Régen készül már az ut.
 Zárva van már két tizedje
 Tőle minden földi kép:
 De a lélek mely erős volt,
 Most is lát még, most is ép.
 Másfél század történelme
 Vonult már előtte el,
 Jóslatához, — tán utószor —
 Dárdát nyujt az égre fel.
 Megforgatta, s üvöltését
 Kétszerezte a vihar,
 „Dicssugarunk! nem sokára
 Gyászos néma éj takar.“
 Szólt, és hangját elvivé a
 Rengetegbe a nagy szél:
 De nem a fájdalmat, mely a
 Lángoló keblekben kél.
 „A hadak nagy Istenének
 Ellene kelt a király,

A keresztnek Istenéhez
 Oda vágyik, oda áll,
 Zárt falak közt, most üdvözli
 Az elpártolt uj urát,
 Szentelt vízzel most locsolják
 Ifju Vojk arany haját;
 A természet templomában
 Több imát ő nem rebeg,
 A rajongó ifju lelke
 Örvények közt szédeleg.“

* * *

Csattanás, és az egekből
 Zúgva dől alá a víz,
 Oltárukról elhamvasztva
 Mindent a mély völgybe visz.
 Összerogyva a vén táltos
 Felkiált az ég felé;
 „Szentelt viz hatása volt ez
 Szálljon lelkem a felé.“
 Vad boszúval széjjel oszlott
 A vért áldozó csapat,
 S a hon nemtő elborulva
 Fájó könyüket hullat.
 Ekkor fürdött legelőször
 Honfi vérbe honfi kar,
 Ekkor lett boldogtalanná
 Új honában a Magyar.

Csapó Kálmán.

Bájvirága boldogabb tavasznak.....

Bájvirága boldogabb tavasznak
Merre vagy, de rég' nem láttalak?!
Hol tanyázol, virulóbb hazában,
Merre vágyim gyakran szálltanak?
— Mintha most is látnám ékes arczod',
Melyre a nap fénysugárt vetett....
Mintha színam illatodnak árját,
Melytől szívem lángja éledett....

Bájvirága virulóbb tavasznak,
Hol bocsátod kedves illatod?
Mondd meg: kis pataknak habja közt van
Boldogságtól környezett lakod?
— Óh midőn hozzád közel valék még,
Csak te öntél szümbe enyht, vigaszt....
Boldogságom éltető sugára
Adta néked boldogságodat....

Bájvirága kedvesebb tavasznak
Szép egedben boldogság virul?
És mosolygó arczu nap ragyog rád
A derült ég kékes tájiról?
— Nálam olyan ékesen virágzál,
Én magamtól messze üztelek....

S hajh! veled a boldogság reménység
Tőlem messze elrepültenek. —

Bájróga elmúlt szép tavaszna
Lásd mi gyorsan hervad életem!
Nem virul már boldogság előttem,
Pusztá kín e földön mindenem.
Búfelleg borult derült napomra,
Mely egemben fényvel megjelent...
És remélve, kínos fájdalommal
Fölcseréltem a boldog jelent.

Bájróga kellemesb tavaszna
Küldj felém még egyszer illatárt...
Ez ad nékem tiszta boldogságot,
S messze űzi tőlem a halált.!!
— — — Az elégtelenség virágát messze
Üztem pusztá táj magányihoz...
S a reménylett szép világ ölébe'
Boldogságom lankad.... hervadoz.

Cserna Győző.

Mark és Elma.

(Tommásó Grotti után olaszból szabadon.)

Csendes est vagyon. A hold ábrándosan mereng Milano szép városa fölött, s gyönyörködni látszik az emberi művészet remekein. Az utcák tömve vannak élénk néppel, mely az ily estéket vigan szokta eltölteni. De hagyjuk e tömeget, mely oly víg, s tekintsük inkább egy kis lány után, ki a tolongásból kibontakozva, egy mellékutcába térvén csinosan épült ház felé siet. Belépve a ház kapuján jobbról a kapu alatt márvány lépcső emelkedik. A kis leány ezen felmenve innét jobbra tér s egy ajtó kilincsre helyzi kis kezeit, az ajtó megnyilik s a lány egy szobában vagyon, melyet egy egyszerűn öltözött nő lakott.

— Jó estvét édes anyám! — szól a lányka s anyja kezét megcsókolja.

— Isten hozott kedves leányom! — szól az anya és egy mosoly vonult el arcán!

— Be szomorún talállak, mi bajod édes anyám? mi ny omja lelkedet?

— Ah! édes leányom, ha tudnád, ha tapasztaltad

volna mindazt mit én már tapasztaltam; s így e csendes órákban ha minden úgy eszedbe jutna, mint most nekem: ah! akkor bizonynyal a te kebled is elkomorúlna!

— Mondd el kedves anyám — szól a lány részvevő hangon — azon eseményeket, s hadd megosztanom szomorúságodat!

— Kedves lányom, gyenge volna még ártatlan fiatal szived a bú terhét emelni. S forró csókot nyomott homlokára.

— Nem édes anyám! nem! Mondd el csak, hisz te már oly sok szépet mondál el nekem; miért nem mondhatnád el ezt is!!

— Ha már anyira kívánod, úgy elmondom. Az egész eseményre jól emlékezem, hisz én voltam ott gyámolónő; hisz én ringattam úrnődet is, Beatrixot! Tehát vigyázz!!

Elma atyja, Crivello Simon testi lelki barátja vala Mark atyjának; ők egymást kölcsönösen gyakran meglátogatták; az egyik elment a másikhoz, és, mint történni szokott, gyermekeik is láták egymást, minek következménye lőn, hogy egymást meg is kedvelvén, Mark a leánykának szavát adta, hogy nőül fogja venni. — De a fiataliságnak az a tulajdona, hogy gyorsan s fontolatlan ítél s így az ügyet elhamarkodja: azért előbb biztosnak kellett lenniök, ha vajjon a szülők megvannak-e elégedve a szándékkal. Mi Crivello urat illeti, az szívesen beleegyezett volna, hogy házasodjanak; de Visconti Máté részéről, ki Mark atyja és azon időtájban a hatalmas urak egyike vala, és ki csak nagy rangú herczegnőket, koro-

názott fők leányait akarta fiának eljegyezni, nagy akadályok gördültek elé. — Vártak, vártak, már körülbelül egy évig, és mégsem egyezhettek meg egymással. — Mi pedig Elmát illeti, ő ha tapasztalatdús anyjára mindjárt kezdetben hallgatott volna, ha meghallgatta volna véleményét, hogy nem kellene olyannal beszédbe elegyednie, nem kellene olyannal társalognia, ki hogyha nőül venné, nagy hirt költene fel; azonban Elma nem hallgatott rája, mint azt közönségesen tenni szokták. —

— Röviden mondjad meg nekem; mi történt azután? — szólt közbe türelmetlenül Lauretta — célhoz jutottak-e?

— E közben egy heves harc keletkezett, és a Viscontiak Milanóból elüzetve, helyökbe a Torri párt lépett és kinyilvánult, hogy urnöm atyja, ki anyira baráti érzést szinlelt Máté irányában, egyike azon főknek, kik az összeesküvést vezették.

— Ah! mit mondasz! és ő mindezt boszúból tevő, minthogy a házasságot visszautasította, nemde?

— Ugy látszik ez volt az ok! Akkor Crivellonak igen szívéen feküdt, hogy megmutassa az új urak előtt, hogy menyire volt a Viscontiak ellensége, és hogy egyedül azért akará a házassági frigyét minél előbb egy másikkal megkötetni, ki gróf volt és már jóval előbb megkérte lánya kezét; mivel félt, miszerint Elmának mégis sikerülhetne bármely uton módon a házasságot Markkal megkötnie. Képzeld csak, hogy érezte magát a szegény leány, mert lehetetlen vala adott szavát visszavonnia; képzeld csak a fájdalmakat, a ház elleni fenyegetéseket

s a zavart állapotot! Mindig sirt szegény, nyugodt pillanata sem volt.

Igy mult el tán husz nap. Most jól vigyázz mi történt! Egy éjjel nagy zörgetésre fölébredek és mit hallok a mint az ajtónál kérdeztem: Ki az? — Atyád! felelt az éji látogató, ki a szent földről visszatérve tüstént látni akar. E látogató egy lovászinas vala. És valóban atyám, ki mint zarándok ment a szent sirhoz s kit én minden percben vártam, megérkezett. Gyorsan felöltözködöm, a mint lehete hamarjába egy alvóköntöst vettem magamra, futottam ajtómat felnyitni és ime az inas helyett egy idegen lép be hozzám szemére vont csuklyával kezében lámpát tartva. Én nyakába borultam ő letevő a lámpát, a csuklyát fölemelé . . . Oly borzadályt édes fiam! mint ekkor, még nem éreztem soha: találd el ki volt ő?

— Mark?

— Igen, ő maga volt Visconti Mark testestől lelkestől, midőn égő s majd kipattanó szemekkel kérde tőlem: — „Hol van Elma? — A szent Szüzre, az Isten szerelmére kérem! mit akar ön vele? mondám neki, és ő egyik karomat úgy megszorítá hogy néhány napig fekete foltok valának rajta láthatók, mi közben kérde: — hol van Elma? — Csak nem jön ön rosz szándékból ide? — mondám én, — kegyeletből legyen ön kimélettel a buslakodó iránt, — ki úgy is már majd félholt!

— Tán ott van? — szól ismét megfordulva a szobára mutatva, melyben valóban Elma volt. — Én ki nem tudtam mi tevő legyek e percben, igen'-nel feleltem s ő két három lépést tőn azon ajtó felé, és mintha meg-

bánta volna tettét, hirtelen megállva így szóla hozzám: „Menj be te, s mondd meg a szép Elmának, hogy van itt valaki, ki vele beszélni akar.

Mit tegyek? lehetetlen vala a szabadulásra még csak gondolnom is! — — ő engem összezúzhatott volna. Bementem tehát s az úrnőt már félig felkelve találtam, ki a mint meg látott engem, egészen bizalmatlan hangon kérdé: „Mit jelent azon világosság? van tán itt valaki? . . . s mivel én mindjárt nem feleltem, ő kiáltozni kezdé: Tedd be az ajtót, tedd be! De ezen zavarban egy halk hang szólala meg: „Elma, ne féljen, én vagyok, önnek Markja!“

Láttad-e már Jankát, midőn a betegség meglepi? ő itt van, ő beszél s nevet mint mi, s egyszerre eszmélet nélkül rogyik a földre s hideg lesz mint a halál? Tehát vele is így történt: halvány lőn, mint a fehérré mosott lenczövet, tagjai elzsibbadtak s annyíra magán kívül volt, hogy én valóban holtnak tartottam; fölkeltem ismét, háját két kezével tépte és sírni kezdett mint egy árva lélek.

Mark, mint jó nevelésű férfi nem mert egészen hozzá közeledni; míg én őt fel nem szólítám. Ekkor vevén a lámpát, melyet kezébe nyujták ketten mentünk be Elma szobájába, hol a szegény ismét eszméletlenül feküdt. Mark látva mindezt, kezembe nyujta egy üvegcsé nem tudom mily szagos vizet, s vele az elájult arcát, halántékát addig mosogattuk, míg végre szemeit felnyitva ismét magához nem tért. Midőn Mark meglátta hogy Elma új erőt nyert; itt vagyok — ugymond — hogy ígéretemet teljesítsem, hogy téged nőül vevén elvigyelek.

— Oh! Istenem! óh szent szüz! ismételte a lány, több szó nem jöhetvén ki ajakán!

— És ön! . . . (jól emlékszem minden szavára, mintha tegnap történt volna; oly benyomást tőn rám, hogy el nem feledhetem), én önt a legnagyobb udvarias-sággal felkérem, hogy hagyja el házát és kövesse sorsát, hasonlón ahhoz, kinek nincs egy parányi földje, hova fejét lehajtsa.“ S míg ezt mondá, oly keservesen mosolygott, mint az a bizonyos, kinek kedve lett volna sirásra fakadni.

— Ne beszéljen így — felele az úrnő — ne beszéljen így, mert szétszaggatja szívemet. Az Isten kegyelmére kérem fusson, fusson tüstént; mert ha valaki önt észrevenné, jaj lenne akkor önnek s nekem szegénynek!

— Futni?! — szólt Mark. — Azért tettem-e én oly nagy utat, azért tettem-e ki magamat az emberek között, kik fejemet szívesen megfizetnék arannyal, annyi veszélynek, hogy most mint egy gyáva gyermek, mint egy esztelen ember visszatérjek?

— De ha atyám önt it találná — folytatá az úrnő — jaj akkor!

— Tán nekem jaj? Hígye meg, hogy nem gondolkodnék többé atyja azon, hogy ön leánya, hanem inkább mocsoktalan kézzel törekednék e házat elhagyhatni! Elma egész valójában remegett. — Menjünk tehát mond Mark, vagynak még barátaim is, kik addig késérendik önt mig biztos helyre nem jutott; lenn készen áll egy ló ön számára is, s megérkezvén Bergamoban jegygyűrűt fogunk váltani. És ezen gyűrűváltást úgy fogja

ön tekinteni, mintha a legszentebb helyen a templomban történt volna!

Én felöltöttem az urnót, s midőn elakarna menni megragadtam ruháját, mire ő fülembe sugá: Lásza lássa, ön megnyit tesz! — Mark bizonynyal észrevette ezt, mert egyik kezét vállamra tevén így szólt: „Menj félre, Marianna, hagyd békével.“ Beszéde csak e kevés szóból állott, mindazonáltal oly arckifejezéssel, oly hangon, oly tekintettel ejtette ki, hogy egész a velőkig megrázkódtam, összecsaptam kezemet s bámulva álltam egy helyen, mint az érzéketlen szobor. —

Azonban végre is szóhoz jutván Elma, esedezve kéré az érzéketlent: Azt akarja ön hogy éjjel úgy-fussak saját házamból, mint egy feslett nő? mi tevő leszen jó anyám? Hisz fájdalom és szégyentől meg kell halnia! Kérem, engedjen ön nyugtot; inkább öljön meg saját kezével, hogy nyugodt legyek!

E beszéd által Mark lelkülete megingattatott, s végre homályos, alig érthető beszéddel lépett elő, melyben kinyilvánította, hogy csak nem kívánja miszerint hiába tette légyen ezen útat; mert úgymond, nem azért jöttem, hogy Elmát ismét visszahagyjam; hanem azért, hogy most nőmül vehessem. Vagy tán azt kívánja, hogy atyját is felkeressem?!“ Ezt tán azért mondá Elmának, hogy rettegést, borzadályt idézzen elő keblében; vagy azért, hogy saját szándokának minél előbb megnyerje. Asszonyom az ügynek állását komolyan vette s remegni kezdett. Zokogva borúlt Márk lábaihoz, így esedezett, hogy ne beszéljen ily vadúl, hogy üzze el magától az ilyen gondolatokat; hogy ne adja át őt anyi szenvedés-

nek, . . . és sok hasonlót számlált elő a siránkozó, s mennyi szenvedélylyel! . . . azonban Mark kebléről minden visszapattant! Mark szüntelen ki akart bontakozni a térdelő Elma görcsös kezei közül, sőt egyszer már tökéletesen ki is bontakozva, az ajtó felé néhány lépést tön; bizonynyal, hogy Elma atyját fölkeresse. Sejdíté ezt Elma; felugrott mintha örült volna, egyik karjánál megragadta Markot s kiáltozni kezdte: „Nem, nem mentek ti előbb innét, míg engem meg nem öltetek; én — atyámat védni fogom! . . .

Hasonló volt a hatás ahhoz, mely az által idéztetik elő, ha a tüzre egy kánna vizet öntünk; Visconti megállott s nem gyakorolt többé semmi ellenállást. „Rajta tehát — szóla oly hideg mosolylyal, melytől a szemlélő vére is meghült az erekben — rajta tehát és nyugodjatok meg; hisz látjátok, hogy itt vagyok, hogy nem tesztek egy lépést se tovább; ne féljete, hogy elfutok; rajta csak lármázzatok, költsétek fel az egész házat; kiáltsatok tüzet: de én — nem mozdulok!

Lehetetlen leirnom, hogy mit érzett akkor az úrnő, midőn ilyeket volt kénytelen hallani. Karjai mozdulatlan függtek, maga visszavonúlt; egyik percbe figyelni látszott úgy, mint midőn a mélyen a lvót felköltik, a másik perczben pedig, midőn meggyőződött, hogy minden csendes, keresztbe fonva karjait fölkiálta: „Ah! Mark bocsásson meg nekem, hisz ő végre mégis csak atyám?! Mért tartóztat ön ilyen beszédekkel? ha tudná, hogy mennyi fájdalmat okoz nekem! Isten a tanum, hogy mily szivesen adnám életemet az ön élte megmentéseért! azért az égre kérem: menjen, fusson innét! Ki tudja

hogy nem ébred-e föl valaki? ki tudja?! . . . Fusson az Istenért! ha szeretett valaha ön engem, fusson!

De Mark hideg maradt, feleletül kinyújtá kezét és mondá: „Menjünk tehát!“ De midőn látá, hogy Elma magát visszavonja, ismét szólt: „Nos? nem akartok jöni? Tudjátok meg tehát, hogy én innét nem távozom nélkületek! Nézzétek, mit teszek: és leült az asztalra; lábait egymásra s kezeit körösztbe helyezte, mint ki elhatározta magában, hogy nem mozdúl. „Reggelig fogok várni — folytatá beszédét — és úgy mégis csak fog valaki jöni; ki tudja, nem-e ön atyja? Tehát, ha nem akarjátok, hogy veszély érjen; tudjátok, hogy mi a teendő?! Menjetek az ablakhoz, s kiáltstok, hogy Mark szobátokban vajjon, hogy jöjjenek, csoportosan jöjjenek, és én — nem mozdulok!

Képzeld csak, mily félelem, mily borzadály volt ez reánk nézve! Én az egyiken, Elma a másik oldalon sírt, rimánkodott, és ő — mozdulatlan maradt.

Midőn úrnőm látta, hogy nincs szabadulás: Teljes szándéka-e önnek — ugymond — engem a veszélybe dönteni? rajta tehát, én menni akarok.“ S e szóra térdre borult egy kis Máriakép előtt, mely ágya fejénél függött, néhány percig imába merült, azután fölemelkedve így szólt hozzám: „Mondd meg anyámnak.“ . . . de a könyek elfojták szavát. Az ifju kezénél fogta s Elma szomorú arccal mert utána, mint egy álomtalan. De alig valóznak a küszöbön, a midőn lábdobogás volt hallható, mely a lépcsőkön kongva mindinkább közeledett, Mark egy percre megállott, s gyorsan visszavonva magát s homlokára ütven öklével kiáltá: „Későn van már!“ Egy

pillanat alatt felnyitá az ajtót s visszaszökvén, belülről závárral bezárta. Arca lángolt, szemei szíkráztak, s majd Elmára, majd pedig a törékeny ajtóra veté tekintetét. Boszú s aggály váltakoztak arculatán! de e habozás nem sokáig tartott. Felszakítván vadásztáskáját egy tört vont ki belőle, s oly fenyegetőleg emelé fel a villogó gyilkot, mintha boszút esküdnék üldözőinek! Hah! mily borzasztó volt azon pillanat, úgy képzelém mintha már véremlen fürödnék a tör; s Elma a szegény! olyan lön mint a viasz! Ismét a táskába nyúlt kezével; rémképek tüneleztek fel előttem s remegtem a gondolattól, hogy Mark mindegyiknek tört nyujtva, parancsolni fogja, miszerint azt szivünkbe mártsuk! . . . De hála az égnek mindez nem történt! Mark elvétve nyult akkor a tarsolyba, ott kereste a nyakláncot, mely nyakán függött, Leszakitá tehát egy erőszakos rántással a láncot, s kettéválasztva egyik felét saját, a másik felét Elma kezére tekerve a szorongó kebel mély hangján mondá: „Ez lesz en hűségünk jele; reménylem, hogy nemsokára mint hatalmas Visconti fogok visszatérni. Ne merje ön hűségét megtörni, míg e lánczrész, mely kezemen vagyon önnek el nem hozatik! Ez aranyláncdarab annak jele, hogy élek, hogy nem gondolok másra, mint hogy önt nőmmé tegyem.“ Tán többet is beszélt volna, ha az ajtót nem zörgetik mindig hangosabban; kinyitá tehát egy a kertbe szolgáló ablakot s minden habozás nélkül leugrott.

Én az ajtót mentem fölnyitni a künnlevelőknek, kik a fenyegető zörgetéssel felhagyni nem akartak; hét vagy nyolcz fegyveres lépett be azon, s mindent átvizs-

gálni kezdének; de hallván a kert körül növekedő lár-
mát, ott hagyák a szobát felzavartan s gyorsan lesiettek.

Az éj hátralevő részében nem történt semmi. A
lárma, összecsődülés után ismét néma csend lőn.

Reggel telve volt már Milano az esemény hírével,
Crivello házánál két szolgát találtak halva. Sőt azt is
beszélgették, hogy Mark már biztos helyre ére, midőn
észrevette, hogy nincs meg a sisakja; és hogy ekkor
visszatérve lovát egyre, ki a sisakot fölvevé, ráugratta,
és oly ütést adott a találó halártékára, hogy az holtan
rogyott a földre. Ekkor leugorva lováról, s sisakát meré-
szen fölragadva ismét felpattant a nyeregbe; mely vak-
merőség az üldözők miatt már nagy veszélyben forgó
életét megmenté!

Itt félbeszakasztá Márianna a történetet és mondá
leányának: „a hátralevőt majd máskor fogom elmon-
dani; mert a mint tudhatod, hosszú ideje már, hogy itt
vagy, s asszonyod aggódhatnak is hollétedről, menj te-
hát, kedves leányom!

— Nem, édes anyám! — felelt Laretta — nincs
úrnőmnek most reám szüksége, már ágyba fektettem s
reggelig engedelmet adott. Folytasd kérlek, beszéld el:
hogyan történt végig?

— Te mégis nyugtalan kis leány vagy, mindent fe-
jed szerint akarsz tenni, különösen ha valamit fölteszesz
magadban! . . .

— Hagyd azt, édes anyám, s beszélj szépet; légy
oly jó!! . —

— Csak aztán végy jó példát is, belőle tanuld meg
hogyan a gyermekek

— Igen . . . , igen ! kezd el, édes anyám ! —

— Most tehát szegény Elma szenvedései következnek, — folytatá Marianna a beszédet. — Majd meglátod, mit kelle nekie s vele nekem is szenvednem ; vigyázz tehát ! Crivello jól belátta, hogy Mark csak azért jött, hogy leányát elragadja ; s miután úgy gondolta, hogy Elma Markkal minden tétben, egyetérte méregre gerjedett s felindúlt annyira, mennyire felindulni őt még sohasem láttam. Késsel jött Elma ellen s kivánta tőle, hogy Markról mondjon le, miután az úgy sem fogja nőül vehetni. Ezután anyit beszélt Markról s családjáról, hogy a lélekzete is elállt. Kijelenté továbbá, hogy kettő közül egyet választson : vagy azonnal Balzo gróffal házasságra lépni, vagy egy torony mély fenekén elrothadni, hol egész életében sem fogja látni a nap világát. — De hogy megmondjam az igazat maga Crivello sem cselekedett helyesen ; mert, ha tudta és látta, miszerint a házasság nem fog megköttethetni : akkor nem kellett volna megengednie, hogy leánya Markkal társalogjon. Ő maga szedte rá a Viscontiakat is oly módon, melyet honomban kiszámított gaztettnek ismernek.

— És így ? — szólt közbe Lauretta, hogy az eseményeket föléleszse.

— És így Elma semmit nem akart hallani a hüség megtöréséről, melyet Visconti Marknak tett le, mire atyja megtartván szavát, a lányt toronyba záratta. Eddig szól e szerencsétlenek története : a lány fejes, az atya vad volt ; és én — mitevő legyek ? Más hibájaért engem is bele vontak a bajba ! Szerencsétlen állapot, idegeneknél, különösen pedig nagy uraknál szolgálni ;

halljad csak! Egy szép napon, a nélkül, hogy valami történt volna, engem megragadtak és elzártak egy börtön alakú szobába. Szünteleni rettegetésben tartani igyekezőn; különféle birtalmakkal illették, mivel tőlem akarák urnőm titkait megtudni. — Egy ideig állhatatos maradtam, de lassanként rá hagytam magamat birni és mindent elmondtam, mit csak tudtam azon első óráktól kezdve, mikor Elma Markot meglátta, egész az utolsó összejövetig Crivello házában, a nélkül, hogy valamit elhagytam volna: akár a hűséget, melyet a két ifjú megújított, akár a lánc jelentését, melynek mindegyik felét tartá meg, szóval: mindent megmondtam.

Ezután több szabadságot nyertem . . . keresztényi-
ebben bántok velem; de mig a fogságbóli szabadulást megnyertem, igen sok szép hét telt el. Még hat hónapig voltam elzárva; végre mégis tudomásomra juttatá urunk, hogy Elmát Balzo grófnőül vevé és hogy ő engem kíván, mire megengedé, hogy bár mikor akarok, visszatérhetek hozzá.

Azt gondolod, kérettem magam?! Én tehát Limon-
tába vitetvén, urnőmet, ki nem mint új házas, hanem mint egy koporsóból felkelt tetszhalott, nézett ki, fel találtam; ki engem nagy örömmel fogadott és végre Markról beszélt, ki a láncdarab nála maradt részét nemrég elküldé. Elma megmutatá nekem, összehasonlítván azzal, mely Elmánál maradt azonosnak találtam. Urnőm elbeszélte a módot is, melylyel az eszébe juttatott. —

Mialatt Elma a toronyba volt zárva, nem tarták őt mindig rejtek helyen, hanem megengedék úgy néha, hogy az erkélyre menve friss léget szihasson. A torony egy udvarra szolgált, hova soha senki a várnagy családján ki-

vül be nem juthatott. Kivéve egyszer, midőn Elma már körülbelül négy hónapig zázva volt, bocsátatott be egy bűvész, ki először igen sokféle bűvészi mutatványt vitt véghez, végre öt narancsot dobott fel egymásután, melyeket elkapván, ismét feldobott néhányat, s míg ezek fönn a levegőben repültek, addig ő lenn bizonyos a Móroktól tanult táncot táncolt fuvolya kíséretében. Ez így játszván Elma még mindig lenézett s midőn föltekintett, látá, hogy ölében egy narancs vagyon e fölirattal: — Mark — Elmának. — Felnyitá tehát a narancsot és benne kis levelkét talált a nyaklánccal össze tekerve. Na lám mily csalárdság! — kiálta közbe Laretta — Mark, ki Elmának anyira ígérte hogy el fogja venni, most mégis maga szegé meg azt . . . a bűvész tudom csak Mark volt?

— Várj leányom, ne légy oly indulatos, majd meghallod mi történt! Urnőm elolvasta nekem a levelet, és oly jól olvasta, mintha kívül tudta volna. Most tehát — mint hallottam, így szólt Mark levele — atyja önt kegyeiben ismét részeltetni akarja ha akaratát teljesíti; és mivel magam is igen szorongattatom rokonaim által, hogy egy Véronai Signore leányát vegyem nőül, ki megígéré hogy segíteni fog az elvesztett főuraságot családom számára visszaszerezni s másban is segéd kezét nyújtani; azért ezen lánccz elküldése által fölmentem önt ígérete alól; s kérem, hogy válaszsza férjeül Balzo grófot, ki a Viscontiak iránt hanem más, legalább ellenség nem.“

— Tehát nem volt igazam? — szólt ismét Laretta.

— Ugyan hát nem akarod, hogy bevégezzem e történet elbeszélését, mért kérdezősködöl annyit? . . .

— De csak mond el édes anyám, csöndes fogok maradni! . . ,

— Egy év lefolyta után Elma a Colicoi síkságra vadászni ment, de nem sokára elválva vadászatt ársaságtól egy fegyveres embert láta maga felé közeledni leeresztett sisakkal. Azon fegyveres midőn közel lett volna, feltartóztatá Elmát és mondá : „Balzo grófnéhoz jöttem ama nyakláncot elkérni, melyet Mark Elmának adott? Elma azonnal felismeré a hangot, s majd leesett a lóról, azomban volt még annyi ereje, hogy a lánczot elővegye s a lovagnak a levéllel együtt átnyújtsa.

— Nemde, Mark volt azon lovag?

— Igen ő volt. — Az iratot elolvasva megtekinteté a láncdarabot és fogait csikorgatva, felkiáltott : „A levél hamis, a láncot úgy lopták el tőlem, mindketten el valánk árulva! Isten veled Elma, tán soha nem látjuk egymást, de ha azon szenvedély, mely keblemben főrr, még egy ideig élni hagy, úgy sokat fogtok rólam hallani.“ Ekkor megfordítá a lovat, s megsarkantyúzván vilámként tünt elsűrűségben. —

— Szegény ifju! — sóhajtja Lauretta — sorsa egészen megindított, szegény ifju!

— Idővel — folytatá Mariamra — megtudtak, hogy a lánc valóban rablott volt és Mark nyakáról rablották azt el, midőn megbetegedvén közel volt a halálhoz, és hogy ekkor küldetett e lánc Crivellohoz. És pedig — csak gondold el; — azon szolgálta hozta el a nyakláncot, ki akkor éjjel ajtómnál oly erősen zörgetett és Viscontit minden utjában követé! Ezen szolgálta mindezt kincsvágyból tette. Crivellonak, ki szolgálataért nagy ösz-

szeg pénzt ajánlá neki, azonban ez miután az összeg kezében volt, új urát is elárulta, s megszökött! Mark azonban nyomába volt a gaznak még a határokon kívül is, s végre Francia országban megtalálva, saját kezével ölte meg.

— Ugy kell neki! mondá Laretta — miért volt oly ravasz?!

— És nemcsak a szolgál, hanem Elma atyja is drágán megfizette ezen árulást, mert Mark ötöt több év múlva Adda folyamnál uton találva, lándzsájával át-döfte.

— Most már értem — monda a lány — hogy mért rázkódik meg egész testében úrnöm, s hogy mért lesz olyan sápadt mint a fal, mikor ezen Markról csak említés is tetetik. De mondd meg édes anyám, mi történt azon udvari bűvészzel, ki a narancsokat dobálta?

— Nem látod át, hogy az ravaszúl kiszámított csel volt Crivello részéről, hogy az egésznök némi szinezete levén, a leányt annál inkább a hálóba kerít-hesse?

— Óh! mennyi cselszövény! mennyi csalárdság nem jö létre egy szegény leány boldogsága megbuktatására?! Isten áldja meg, édes anyám, én most haza megyek úrnömhöz, mert tán aggódik is már szegény Beatrix!! . . .

— Csak menj, édes leányom Beatrixot én jól ismerem: ő is oly igen aggályos természetű mint anyja Elma, kinek tagjai már a sírban porlanak.

M á d e r F e r e n c.

Az utolsó tündér.

Bérez koszorus szép Erdély országba
A tündérek, a regék honába,
Hol minden kő omladék egy emlék —
Romjaiban vagyon Baczka vára. . .

A magasban fenn a bérez tetőjén
Mint valami bús síremlék áll ott.
Romjai közt most a szellő jár csak,
Pedig egykor szebb napokat látott. . .

Vén ereklye . . . romba dőlt fal, bástya . . .
Meglátszik az idő foga rajta.
Néma romok . . . néma falak . . . ámde
A regében beszél a nép ajka.

* * *

Régen, régen, messze századokban,
Ősi kornak boldog idejében ;
Mikor tán a szellő is enyhébb volt
Starkább volt a szivárvány az égen.

Mikor még az emberek a földön
Egy boldogabb, szebb életet éltek ;
Leszállottak, lejöttek a földre
S velök laktak együtt a tündérek.

Baczká vár is tündérlak volt ekkor
 Benne bájos tündérek lakának,
 Gondtalanul örömöknek élve,
 Báj ölén az örök ifjuságnak. . .

S ha meguntak játszadozni fényes
 Verőfényen arany napsugárral :
 Leszálltak a fényes palotából
 Szellő szárnyán szellő suttogással.

Le a völgybe a falú népéhez,
 Virághihoz a téres mezőnek . . .
 A hova csak kiseded lábuk lépett
 A mezőn uj virágok kelének. . .

Majd leültek a gyep bársonyára
 S virágokból koszorukat fűztek,
 A koszorut feltették fejére
 A faluban a legszebbik szűznek. . .

A lányt aztán királynévá tették
 S egész nap át vele játszodának . . .
 Mig végre ha megjöve az alkony,
 Fény lakukba újra visszaszálltak.

És így ment ez napról napra mindig,
 Az emberek és a szép tündérek,
 Mintha csak testvérek lettek volna,
 Békességben barátságban éltek. . .

Ez az élet, e babonás élet
 Azonban csak kis időig tartta :

Míg az ember kebelébe bé nem
Oltatott a keresztény hit magva.

Mert midőn a kisdéd falu népe
Az igaz hit kebelébe tére,
A babona tündér királynéi
Nem hathatának többé a népre.

Az emberek oda lenn a völgybe
Istenüknek díszes imaházat
És reája fel égfelé nyúló
Magas karcsu tornyot alkotának.

S megszólalt a harang nem sokára
Majd imára intve a hívőket;
Hivogatva be az ur lakába,
Majd siratva az elköltözőket.

És minthogy az emberek egész a
Palotaig emelék a tornyot,
A kis harang egész napon által
A tündérek füleibe kongott.

Messze zengő hangja a harangnak
Felzavarja csendét fénylakuknak . . .
A tündérek hallva éles hangját
Komor, sötét képpel össze sugnak :

„Ez tehát a jótétnek jutalma
Háladíjul a néptől azt nyerjük?
Hogy se napunk, se éjünk ne légyen —
Nyugton békén soha se lehessünk ?

Mit habozunk szép tündér testvérek?
 Büv erőnkkel — rontsuk le a tornyot . . .
 Nehány perc és csak romok hevernek
 Ott hol előbb az ur laka állott. . .

*
 *
 *

Szomjasok a palota lakói
 És nem lelik sehol sem a forrást,
 Melynek üde harmat csepjeiből,
 Hő szomjukat eloltani szokták, . .

Nincs egy csep viz egész palotába
 A kis forrás ki szökelt medréből,
 Le küldnek hát egy tündért a várból,
 Vizet hozni a völgy csermelyöbél. . .

És a tündér véve kis korsóját
 Leszáll a hűs patakhoz meritni,
 Lebuktatja edényét a habba
 De a vizet hasztalan meriti. . .

Mind hiába . . . nem merül a korsó . . .
 A kik ott a mezőn dolgoznak
 Könyörög az embereknek, ám de
 Hasztalanul . . . reá sem hallgatnak.

Testvérihez a szép palotába
 Üres kézzel tér vissza a tündér . . .
 Össze néznek ezek a mint látják . . .
 Isten büntet lerombolt lakáér'.

„Szomjan veszünk hát el, kik teremtve
 Vagyunk örök bájos ifjuságra ?

Szép testvérek távozzunk e földről
 Szálljunk szálljunk boldogabb hazánkba !“

S elröpülnek, elszállnak a földről
 Szivárványos rózsapiros fölhön . . .
 Szébb hazába, boldogabb hazába . . .
 És az óta nincs tündér a földön. . .

Pusztá maradt utánuk a tájék
 Pusztá maradt a szép Baczka vára . . .
 Az idő vasfoga romba dönté,
 Most már a vég enyészet vár rája. . .

Körül lengi az enyészet szárnya
 A romok közt a bús szellő jár csak . . .
 Olyan fájó és bús sóhajtása —
 Szép tündérit siratja a tájnak. . .

Jánosi Gusztáv.

A keresett kaland.

„Ismét egy napot vesztettem s még most sincs kaland“ kiáltá egy lovag, a mint a nyugvó nap utolsó sugaraival N. városkába ért, melyet éji szálásául tüzött ki; s néhány verset intézvén balsorsához, megsarkantyuzá lovát, s a meszire látszó korcsma felé vágatva.

Becsey Gyula, neve a lovagnak, húsz éves fiatal ember, kinek nagyobb hibája nem volt, mint hogy öt-ezer forintnyi jövedelemmel szabadon rendelkezhetett. Honunk nagyobb városainak egyikében születve és nevelve, kora ifjuságától fogva soha sem fordult el tőle a szerencse; minden kívánata teljesült, még mielőtt azt nyilvánította volna. Soha sem kellett magát valamiért fárasztania, és a nagy világ minden öröme és gyönyöre örvényébe vonta. De ő abban el nem süllyedt. Gyula azon regényes jellemelek közé tartozott, kiket egy belső élet oltalmaz a külvilág tévelygéseitől. Ő korán kezdett olvasni, s választás nélkül. Innét van, hogy életét regények szerint képezte s benne a regényesség iránt hajlam fejlődött, mely a nagy város zajában koránt sem nyer oly tápot, minő után husz éves sziv epedett. Jó ég! mily üresnek tűnt fel előtte minden, mint kellett mindenütt a rendkívüli és csodálatosnak illatos virágdíszét nélkülöznie, melylyel képzelődése a világot és embere-

ket felruházni szokta. A kaland utáni legyőzhetlen vágy addig kinozta míg elhatározta magát, annak engedni. Ügyeit (melyekről ugy is nagyobb részt becsületes gyám-noka gondoskodott) felületesen rendezvén, elővóná paripáját óljából, és egy szép reggel kivágtatott a kapun, kalandot keresni.

Nem csekély egyéniségnek vélte magát Gyula, midőn Ariosto „Roland“jábani lovaghoz hasonlóan tova nyargalt. Merre halad, dél vagy észak felé? az reá nézve közönyös volt, míg a sors szeszélye, dél felé vonta őt. Hosszú, homokos sikságon, hegyen völgyön vitte keresztül utja, látott városokat, falvakat, mezőket és erdőket, de kaland csak nem akart mutatkozni. Mindenütt találkozott fuvarosokkal, rendőrökkel, durva sorompósok és csaló korcsmárosokkal, kolduló legényekkel s piszkos piaci aszonyokkal; tapasztalá mi az éhség, szomj, rosz bor és fogadói ágy, de csak is ennyiből állt minden. Ez utazás változatossága azonban különféle élvezetet nyújtott neki s habár még most is égett a vágytól csak kisebbszerű kalandba is bonyolódni, s habár estenként elsohajtá diem perdidijét általában még sem volt elégedetlen, sőt jobban érezte magát mint valaha.

N. városka a Kárpátok alján gyönyörű vidéken fekszik, az erdős hegyszorosokban mintegy kaput képezve, egy messze elterülő virányos siktérre, melyen keresztül széles folyam hömpölygeti vitzömegét. A városka mindennel bir mi egy művelt nemzet dísze. Van lelkésze, mestere, jegyzője s korcsmája, mely utolsó azonban a csapszék szerényebb elnevezésével is megelégszik; Birtokosa az egész vidéken András apósnév alatt ismer-

retes, nem csak korcsmáros hanem kereskedő, s azonfelül tekintélyes ember volt a községben. Ő ellátta polgártársait kávé s cukorral, vassal és tengelykenőccsel, dohány és olajjal; azonkívül mint tanácsos, s az által hogy hirlapot olvasott, nagy kitüntetésben részesült, melynek nagyobbítása tiszteletre méltó hasacsckája által idéztetett elő. Midőn Gyula a helységbe vágatott András apósunk épen az ajtóban állt, mély gondolkodással szemlélvén a kanász által óljokba hajtott hízott sertéseket, melyeket Gyula nevetve különös előrsöknek tekintett. Sürgölődve segíté le a korcsmáros utasunkat lováról s bevezeté a szobába (különben táncterem) hol a szénabaglya magasságú menyezetes ágy csábítólag hívá a fáradtat boldog elsülyedésre, s mielőtt magára hagyta volna legnagyobb elégedettségre kikérdezgeté fiatal emberünket személyes viszonyai felől.

Gyula belépett a terembe s nagy áhitattal mélyedvén a Genovefa s ilyféle műértöket tökélyesen kielégítő festmények szemlélődésébe, épen meggyujtá harmadik szivarát midőn belépett András após, ki azalatt a konyhában szórta menyköveit, jelentvén, hogy a vacsora azonnal fel fog hordatni. Már egészen beestélyedett és a halványkék égen fénylettek a csillagok, midőn rögtön lódobogás lőn hallhatóvá mely a korcsma felé közeledék. András após felveté fejét. „Könyörülj rajtam Istenem! mormogá magában, ismét a báró úr.“ különös kedvetlenséggel hátratulván mesterségét eláruló csaláját. Gyula épen kérdezni akarta, ki legyen; midőn a lovak megállt az ajtó előtt, bekiáltván:

„Honn vagy András?“

„Legalázatosb szolgája, báró úr“ felelé a korcsmáros nagy bókkal, mi alatt a küszöbre lépe.

„Vannak e vas eszközeid? Néhány erős csavarra és vas kapocsra lenne szükségem.“

„Azokkal szolgálhatok báró úr.“

„Hozd elő a legerősbeket.“

„Mit akar velök csinálni báró úr?“

„Mi közöd hozzá? Menj, hozd elő s néhány erős lánczot vagy kötelet is — de az ördögbe indítsd meg már paraszt csontaidat.“

András após a lehetőleg legyorsabban futott rak-tárába mialatt a lovag úgy, mint lova türelmetlenül látszott várakozni. Gyula most szemügyre vehette az ablakon keresztül az idegent. Mintegy ötven éves, közep-szerű, zömök termetű volt az, s felette egyszerű vadász öltönyt viselt.

Arczvonásainak szilárdsága s szigora, melyek kemény, parancsláshoz szokott jellemet látszának elárulni, fekete szürke bozontos szakállá által még kellemetlenebbül hatottak a vizsgálóra. Meglátszott, hogy nagy sietséggel jött, mert fel sem nyergelt lovának szájában csak kötél volt, testét pedig izzadt hab fődte. Egy percnyi várakozás mulva ennyit is elviselhetlennek tartván, ismét kiáltott András után. Az épen most jelent meg lihegve a küszöbön. A lovag gyorsan kiragadva kezéből a csavarokat, kapcsokat és köteleket mint szélvész tova rohant.

Egészen meglepetve mondá Gyula a korcsmárosnak : „Hisz ezen úr elfeledte a fizetést.“

„Mit sem tesz“ felelé a korcsmáros fejét rázva, „Érköny báró úr gazdagabb mint egész községünk s még néhány együttvéve!

„Hol lakik ezen báró úr?

„Három negyed órányira innét Érköi várában.“

„Valóban! Istenemre kiáltá Gyula nevetve, igen különös egy báró ez, ki nyereg nélküli lovon elnyargal kötelet és használt szeget venni. De mit akar tulajdonkép vele?“

A korcsmáros vállát vonogatván titkolódzó halk mondá: „Erről jobb hallgatni — az étel fel van hordva, ha úgy tetszik.“

Határtalan kíváncsiság fogta el a fiatal utast, melyet minden áron kielégíteni kelle. Azon ürügy alatt hogy nem szokott egyedül enni, vendégül hívá az apóst, mely kitüntetés sok mentegetődés után csak akkor fogadta el, midőn Gyula két palaczkot a legjobb lepecsételt borából parancsolt. A kövér öreg hatalmasan megfelelt vendégi szerepének, s fiatal vendége előzékenysége hizelegvén neki, minden pohárnál nyiltszívűebb lett, s nem sokára azon ponton volt, melyre Gyula hozni akarta.

„Tehát ön tudni ohajtana a bárórolí körülményeket?“ vigyorgott András. „Mi az anyagi részt illeti Érköura dús gazdag férfi, ki elkülönzi magát várában, mint a hódujódában, s ki mindenkinek golyót röpit el füle mellett, kí kertjének magas falain keresztül nézni merészkedik. De erkölce igen ros lábön áll, mert oly eseményt beszélhetnék el önnek, hogy minden hajszála ég felé meredezne.“

„Rajta tehát! korcsmárosok legnemesb gyöngye!“

András após közelb vontá székét asztal szomszédjához s még halkabb, még titkolódzóbb hangon folytató

beszédét : „Most három éve épen midőn beszenteltetett az új iskolaház, érkezett hozzám három úr. Természetesen a legjobb borral szolgáltam nekik. A legidősb közöttük kérdeze, nem ismerném e Érkő birtokosát? „A báró urat?“ felelém. „Igen a hajdani ezredes Érkövy bárót?“ „Ismerem.“ „Nejét is?“ „Nejét?“ „Igen, táncsak az is Érkövön van?“ „Egy nő a várban?“ „Tehát soha sem látta kend?“ „Először hallok róla beszélni.“ Erre egészen megdöbbenve egy másra néze a három úr s tovább kérdezősködék a báró felől; én csak azt mondhatám nekik, hogy az embereket kerülve, egyedül lakik inasával Erkévön. Sokáig suttogának egymással és én világosan érthetém egyik szavát: „Eltitkolta halálát hogy vagytonát megtarthassa. Azután ismét a többiek hosszú táncskozás után mondák: „Ez az egyetlen eszköz.“ Erre megfizetvén a meg nem ivott bort, eltávoztak.“

„Nem látta őket soha többé?“ kérdé Gyula kíváncsisága legnagyobb fokán:“

„Nem, felelé a korcsmáros‘ de a törvény-szolga elmondá nekem az egész eseményt. A három úr városunk bírájával, és csendőrökkel utazott tovább Érkő felé. A báró maga nyitott nekik kaput kérdezvén őket kíváncságuk felől. Az egyik papirokat nyújtott neki és bemutatta magát mint ügyvéd. A báró bevezeté valamennyit a vár szobáiba, hol egy fiatal hölgyet találtak, kit az idősb azonnal hugának mondott.“

„És senki sem halott soha felőle?“

„Soha, mert ő nem mene ki és idegen embernek megtagadtatott a belépés.“

És a három idegen úr?“

„Még azon nap estéjén utazott el!

„Azon idő óta szinte láthatlan maradt a fiatal hölgy?

„Oly láthatlan, hogy csak a bírós szolgája kérkedhetek avval hogy őt látták;“

„És mi véleményyel van felöle ezen utóbbi?“

„Hogy a legszebb hölgy kit egész éltében látott.“

„Akkor, kiáltá Gyula az asztalra ütve, hogy a poharak csak úgy tánczoltak bele, akkor nekem is látnom kell, ha tizezer ördög őrzi is a várat.“

András após fehér lett mint a kréta. „Az Isten őrizze önt ily merész tettél, ki a veszélyt keresi, bele vész.“

„Azt holnap meglátandom. Érköbe menendek; már azért is, hogy megtudjam, vajjon a törvényszolganak jó izlése van e?“

„Ne tegye azt, az Isten szerelmeért baj lesz belöle. csak tudná mit beszélnek Kalmár úr haláláról.“

„Tehát mit beszélnek?“

„Kalmár úr fiatal ember volt, gazdag szülök egyetlen gyermeke. Ő is hallott az Érkövön fogva tartott hölgyről s minthogy bérbe vette az itteni vadászatot, minden nap az angol kert közelében kalandozott, melyben hir szerint a hölgy többször sétál. A báró úr személyre vette s találkozáván vele egy napon czélzó mosollyal mondá neki: „Kedves Kalmár úr, a birtokombani vadászat nagyon kellemetlen reám nézve, s könnyen bajt is hozhatna. „A fiatal ember azonban nem ügyelvén a rejtett fenyegetésre, folytatta kutatásait s mint mondják, leveleket is irt a hölgynek. Egy napon azonban hullát

huztak ki halászok a folyóból s az Kalmár uré volt.“

„Vizbe fult?“ kiáltá Gyula megborzadva,

„Vizbe fult, ha ön úgy akarja, ámbár ő volt az egész vidéken a legjobb úszó.“

„Tehát nem történt vizsgálat? Nem esett valakire gyanú?”

„Nem, mert az éj és viz néma, megelégedtek a szerencsétlen ünnepélyes eltemetésével. De azon idő óta tudja mindenki, hogy Érkövy úr birtokábani vadászat veszélyt hoz.“

A czélzás melylyel András e szavakat mintegy intés gyanánt mondá, mély hatást okozott Gyulára. Mint villámok czikáztak agyában a gondolatok; Érkövy kit eleinte különcznek vélt, rettenetes gonosztevővé nőtt elméjében és össze függésbe hozván a halottakat, ide ötével, sietségével s különös vásárlásával, nem tartoztathatta magát, felkiáltani: „Mit, az ördögöt akarhatott a kötelek és vaseszközökkel?“

András após kiüritvén utolsó poharát ünnepélyesen rázá fejét s mondá: „Minél kevesbet beszél az ember ily dolgokról, annál jobb; különben is kinek mi köze ahhoz mi a bárónál történik? Azonban most megnézem, szobája rendben van-e?“

Negyedóra mulva Gyula eltemetve fekvék szörnyeteg menyezetes ágyában s mint kísértetes alakok tánczoltak előtte a kövér korcsmásos közleményei. Tehát valahára mégis valami rendkívülinek akadt nyomára; végre belépett egy nagyszerű kaland előcsarnokába. Lázás törekvése ismét felébredt; már regény hősnek kép-

zelve magát, mindenféle cselszövényekbe bonyolítva, százszor elváltoztatva megtámadottnak de minden akadály hős legyőzőjének és elérkezett végre tizenkettedik regény kötetének végére. Ily csodálatos álmok, melyek őt még ébrenlétekor is körülfogák, jelentek meg álmában is, annyira fokozván képzelődését, hogy a kaland végre hajtása iránti szilárd határozattal kelt ki ágyából.

A szerencsés kivitel első feltételeül mindenekelőtt mély titokban tartandóknak vélte terveit, szükségesnek látta különösen arra figyelni, nehogy András apósban gyanut gerjeszsen, kijelenté tehát neki, hogy néhány napra a városban fog maradni a vidék megtekintése végett s látszó egykedvűséggel az Érkő felé vezető út után kérdezősködött. Azután elhagyta a korcsmát azon ígérettel hogy este vissza fog térni. Nem sokára Érkő falai előtt állott Gyula. Magasak voltak ezek s rajtok sehol sem volt nyílás látható, s tetejük üvegdarabokkal a bemászás lehetetlenítése végett megrakva. Figyelve haladt a falak mellett, míg a vár tetejét megláthatta. Habozva vajjon tovább menjen e megpillantott egy kis vas ajtót, mely kulcs nélkül félig nyitva volt. Meglepetve állott meg. Valakinek közel, kellett lennie. Hallgatódzott, de mély csend uralgott. Bátrabban lépe közelebb s benézvén a kertbe feltárta az ajtót, de a nélkül hogy valakit észrevehetett volna. Csak ló nyomok voltak láthatók, de ezeknek még tegnapiaknak kellett lenniök miután az éji harmat lepte el. Gyors elhatározással lépe Gyula a kertbe s egy sötét fason keresztül haladván, a kertbeli mulatóházhoz ért. Az ablakon keresztül zongorát, elszórt könyveket és egy megkezdett himzést lehet

látni. Valószínűleg ide jött többször a hölgy, — itt várhatá be tehát legbiztosban. A ház ajtajának keresése végett megkerülte azt, midőn hirtelen mintegy megbüvölve állott meg, minthogy előtte a földet összetiporva a bokrok ágait leszakítva, a füvet összegázolva lelte — heves tusának kellett itt történie. Az erősb nyomok férfiúi a gyengébbek nőúi voltak. A fiatal ember egyszersmind egy összegyöngyölgetett zsebkendőt és női kesztyűt talált melynek összehasított ujjain vérfoltak látszottak. Borzasztó eseménynek kellett történnie és Érkövy közvetlen ez esemény után a városba vágatott s elfeledte az ajtót bezárni. De mit akart a kötéllel? mit a kapsokkal? Gyula ez alatt tova haladott, csakhamar a kertet a vártól elválasztó rácsozathoz ért; sokáig szemlélte a várat, de a meglepéstöli félelem csakhamar visszatérésre bírta.

Kutatásai a két következő napon is eredmény nélküliek maradtak, de e körülmény még jobban fokozta szenvedélyességét. Az éjeket tervkészítéssel töltötte, melyet azonban nappal mindig mint ki nem vihetőt elvetett. A harmadik napon Gyula ismét a kertbe nyomulván rácsozatig érkezett, midőn a mulató házig vezető fasorban hangok hallatszának. Ijedve rejtven el magát, dobogó szívvvel nézte a bárót, ki fehérbe öltözött hölgyet vezetett, ki termete kelleme és lépése ruganyossága után ítélve bizonyosan fiatal volt, arczát nagy szalmakalap árnyalta be. Gyula nem érté szavait de azok oly gyengéden oly kellemdúsan hangzottak, hogy a báró kemény vonásai is derülni látszottak. Mindketten boldog csevegésben a fiatal ember előtt halad-

tak el. Gyula előhajlott hogy megérthesse szavaikat, midőn ugyan azon pillanatban a hölgy visszafordítá fejét mig ő mintegy megemeredt a radaszépségtől. A báró észrevevé társnője mozdulatát. „Mi bajot Juliám?“ kérdé gyengéden. „Semmi, felelé zörejét véltem hallani; s ezzel tova haladván, nem sokára eltűntek Gyula szeme elől, ki mozdulatlanul állt sokáig tünőd-vén valjon nem valami csalkép üzött e vele játékot ily bámulatra ragadó szépségben, mi felől minden-esetre tudomást kívánt szerezni.

Indiáni vigyázattal hatott a sűrűségeen keresztül a mulató házig, melyből Julia és börtönőre szavai hangzottak ki. Az ablakig kúszván, azon keresztül meglátta a fiatal hölgyet, ki gyakorlott kézzel futott végig a zongora billentyűin. Az első benyomás, melyet reá tett, most közelebbi szemlélés által még jobban fokoztatott. Julia arcza, feje hoszu arany fürtökkel volt körül árnyékolva, nagy kék szemei, egyenes görög orra s finom vágatu ajkai a legtökélyesb egyenméretet mutatták; arczsine halvány s fehér volt mint a carrarai márvány. Vonásaiban oly valami különös s szeszélyes fekvék, mi e kitünő szépség bájainak még magasb sajátságoséget és érdekességet kölcsönzött.

Gyula egészen el volt mélyedve a nézésben, midőn egyszerre zörej ébreszté fel, a báró tudniillik felnyitá az ajtót s kérdezé a hölgytől, hogy tovább folytatja e vele a sétát? Mire a hölgy nem-mel felelt.

„Akkor ismét eljövök érted“ mondá.

„Mit? — te, elakarsz hagyni? kiálta Julia Érkövy felé futván.

„Csak néhány percze, Péterrel parancsaimat kell tudatnom.“

„De azonnal visszatérj, hisz tudod hogy csak addig vagyok boldog és nyugodt mig te közelemben vagy.“

„Azonnal visszatérek,“ felelé a báró gyengédeden.

A fiatal hölgy oda nyujtá arcát, melyre ajkait nyomván sebesen elhagyta a házat, melyet bezárt.

Julia hátra maradván hallgatózott a távolban elhangzó léptek után.

Rögtön erős s különös változás történt rajta; szelid szemei most félelmes fényben kezdének ragyogni, imént mosolygó ajkait fenyegetőleg nyomta össze, termete főlegyenesegett s egész lényén az erő s elhatározás felismerhető kifejezése ömlött el. Oda futott az ajtóhoz, megrázá, azután az ablakhoz, s miután siker nélkül keresett kijárást, kezeivel elfödván arcát keserűn s kétségbeesetten sirt. Gyula látván hogy a régohajtott percz elkövetkezett, halkan kopogtata az ablakon. Julia felrezzent, s megpillantván őt, ijedten felkiáltott. A fiatal ember intette hogy csendesen maradjon. Eleinte habozni látszott, de lassanként visszanyervén nyugalmát az ablakhoz ment.

„Ki ön s mit akar itt?“ kérdé tőle fejét az ablak vasára támasztva.

„Barátja vagyok s tele forró vágygyal önnek szolgálhatni“ felelé Gyula élénken.

„S mivel akar ön nekem szolgálni?“

„Nem tartatik kegyed itt erőszakkal?“

„Igen, óh igen, én fogva vagyok.“

„S ön szabad óhajt lenni?“

„Szabad lenni?“ ismétlé Julia s e szavakkal vonásai felderültek; de ki tehet engem szabaddá?

„Én“ felelé Gyula önérzettel.

Fénylő szemekkel s összekulcsolt kezekkel nézte Gyulát a hölgy. „Lehetséges volna kiáltá, én ismét mehetnék mindenüvé szabadon és akadály nélkül, többé nem fenyegetnének már oly durván s nem zárnának el? Oh uram, bár ki legyen ön, szabaditson meg, szabaditson meg!“

E szavakat oly fájdalom és reményteljesen oly könnyörré ébresztön rebegé hogy a fiatal ember lelke mélyeig meg volt hatva, s tüzzel ismétlé hogy szilárdan el van tökéelve élte veszélyeztetésével is megmenteni ha őt a mennyire lehet segitendi. A bájos hölgy felelete kinzója hallható közeledése miatt félben szakadt, s csak annyi ideje maradt, hogy megmondja a szegény szerelmesnek hogy „ma estve levelet találанд a nagy fasor egyik padján. A kulcs csikorgott az ajtóban s Gyula eltűnt a sűrűben. A következő pillanatban látá a bárót és Juliát a vár felé távozni.

Estve pontosan megjelent a fiatal kalandor, megtalálván a levelet a kitűzött helyen. Nagy sietséggel irottának látszott, mivel mondatai zavartak s érthetlenség voltak; a szegény hölgy beszélt összeesküvésről, melynek áldozata, kegyetlen kinokról melyeket szenvednie kell s rettentő fenyegetésekről, melyekkel naponként ijesztetik. Estve folyamadott mentője védelméért s kérte feleletét ugyanazon helyre letenni.

Könnyü elgondolni, hogy ez nem sokáig várákoz-tatta a hölgyet. Gyula összeszedvén minden ékes szólá-

sát, oly levelet szerkesztett, mely különféle szó virágokkal telve egy regénynek sem hozott volna szégyent. Julia erre kimerítőleg felelt előterjesztvén szerencsétlenségét s érzelmeit, s ekkor kezdődött a rendes levelezés az ármány áldozata és annak jövődjé megmentője között. Julia levelei mindig hőbbek mindig bizalomteljesbék lőnek. Gyula magasztalta szépségét mely őt lebilincselte, Julia nagy lelküségéről beszélt, mely őt úgy meghatotta.

A kaland ujsága, a különös majdnem részegítő levelezés még erősbén összefonák a bűvös szalagot melylyel a hölgy bájai fogva tarták fiatal emberünket. Egy levelelében kijelentette Juliának hogy gyáva kinzója kezei közöl ki akarja őt ragadni, meszebb tájra elvinni, hol szerelme édent készítend számára. Julia látszólag szinte azon véleményen volt, minthogy minden levelelében ismétlé hogy őt akár a világ végeig követendi. A fiatal kalandornak tehát csak az maradt hátra, hogy alkalmas eszközöket válasszon a menekülésre. Érkő fekvése két menekülési utat engedett; vizen és szárazon. Ő az első választá nagyobb biztosság és gyorsaság végett. Egy bérlett csolnak tehát éjjel legnagyobb titokban a kert közelébe vitetett, s ott a sűrű bozótban elrejtetett. Még csak a menekvés napja és órája volt meghatározandó, midőn váratlanul iratkát kapott mely e szavakat tartalmazá: „Ma estve a mulató házban.“ Sejté hogy előreláthatlan szerencsés körülmény lépett be, mely Juliának alig engedett időt őt erről tudósítani. Megtevéen tehát gyorsan minden előkészületet, estve megjelent a mulatóháznál. Az ajtó nyitva állt. Vigyázva lépett be s megpillantotta Juliát ki az ajtóval átelleni kereveten ült. Léptei

zörejére felemelé fejét, szeme fénylett, vonásai eltorzul-
tak. Merev tekintettel megnézvén a fiatal embert tetőtől
talpig kérde tőle: „Mit akar ön itt?”

„Tehát nem várt kegyed?” viszonzá, csodálkozva e
fogadáson.

„Ki ön?” kérde Julia.

„Barátja” felelé fiatal emberünk, kezét ajkához
emelvén „kegyed barátja ki önt megakarja szabadítani,
Berzey Gyula.” A megismerés sugára derité föl Julia ar-
cát. „Gyula” viszonzá, igen — igen emlékszem reá hogy
megigéré hogy engem megszabadit.“ „S ő itt van ígérétét
teljesítendő.”

Ö, ? igaz ? akkor el innét ! el ! s felemelkedve ma-
gára veté kendőjét s megerősité kalapját.

„Bocsásson meg” mondá Gyula kinek bámulása
folyton nőtt „de kegyed irata nem tudósított — honn
van Érkövi ur?”

Julia megrázkodva megfogá Gyula karját. Hallgas-
son ön” suttogá az ajtóra tekintve, meghallhatná
— ő jö — !

„Jelenlétemben mitől sem féljen” viszonzá Gyula
megakarván őt nyugtatni, noha ő is nyugtalan s fé-
lénk lett.

„Oh ön még nem ismeri!” folytatá a fiatal hölgy.
„Ő képes volna önt is meggyilkolni, mint a másikat.”

„Kalmár urat ? Rettenetes !” kiáltá „Azt — szülei-
met — barátjaimat — mindnyájokat.”

„S lehetséges volna ez ? szent Isten !

„Ő visszahozna börtönömbbe s itt meghalni engedne,
meghalni, magányosan, sötétben a falhoz lánczolva. —

Ah most nyilvánul minden előttem! kiáltá Gyula megborzadva, miután eszébe jutottak a korcsmárosnál vásárolt kötelek, kapsok „s a szörnyeteg nem indult meg ennyi szépségen, ennyi bájon?”

„Jő, jő!” kiáltá Julia s tekintete lázason függött az ajtón.

„Tehát el innét” kiáltá Gyula átkarolva őt.

S mindketten e pillanatban hallhaták az ajtót záró kulcs zörejét.

Leirhatlan félelemben oda úgrott Gyula az ajtót nyitni akarván, de ez minden erőmegfeszítéssel dacolt. Fogva voltak.

„Ő volt” rebegé Julia.

„Látta kegyed?” kérdé mohón Gyula.

„Nem, az ajtó hogyan —?”

„Tán a szél zárta be.”

„De hát mit cselekedjünk?”

„Az ablakok!”

„Gyorsan!”

Azonban a vas rostélyzat is dacolt, és legyőzhetlen ellenállást képezett. Háromszor kísérté Gyula kiemelni sarkából, de hiába! Gyula tehát Juliához fordulva tanácsot kért tőle. A sötétség Julia nyugtalanságát is növelte. Hallgatva ült a szoba legsötétebb szegletében, lázas ingerültséggel szét szakította selyem felöltönyét érthetlen szavakat mormogván. A mint Gyula megszólítá őt rettenetes kiáltással ugrott fel hogy a fiatal ember önkénytelenül vissza rettent.

Borzasztó változás történt szép szelid arczában. Homlokán és arczain nagy vörös foltok látszottak s me

rev szemei kimondhatlan vad kifejezésben égtek. Bámúlással s félelemmel szemlélé Gyula felkiáltván „Istenem! mi baja Julia?”

„Óh én ismerlek most“ mormogá a fiatal hölgy tört hangokkal. Te ki akarsz adni — el innét!”

„Térjen magához Julia!”

„Ne jőj közel!” kiáltá égő szemekkel el — különben megboszulom magamat mindazért mit már szenvednem kelle tőled!”

„Julia“ kiáltá Gyula megborzadva. — De azon pillanatban rettenetes eszme villant fel agyában s rettenetes ingerültségben folytatá: „Szent Isten! a szerencsétlen örült!”

A fiatal hölgy érthetlen felkiáltással felelt, fürtjeibe kapott kezével, melyben aranytű fénylett s majd ugyanazon percben érzékenyen érzé magát; kezén, nyakán és arczán megsebesítve. Ő megakará fogni karját de az örült kiszabadítá magát és a tű ujjalag sebesítette. Szégyen és fájdalomtól dühödten minden áron akará magát Julia támadásai ellen biztosítani de az oly erőt és gyorsaságot fejtett ki, mi szándokát igen megnehezíté. A sötétséget felhasználva minden erő megfeszítésének ellentállt s összekarmolá őt körmei és tüjével. Lihegve s vérrel telve kétszeres dühvel folytatá a tusát. végre sikerült neki Julia kezét megkapni, kendőjével megkötni s őt a kerevethoz erősíteni.

Alig vitte azt véghez, felnyilt az ajtó s a küszöbön megjelent Érkövy lámpát tartván kezében.

Gyula, egészen kimerülve és félig ájultan azt hívé hogy elérkezett utolsó órája. A szoba egyik szegletébe menekülve készen tartá magát, éltét a lehetőleg legdrágábban adni el.

A báró először a fiatal ember azután a megkötött, fáradtan elterült hölgyre fordítá lámpáját.

„S a szörnyeteg nem indult meg ennyi szépségen ennyi bájon?“ kiáltá keserű gunynyal,

Gyula megismervén előbb mondott szavait mély megszégyenüléssel süté le szemeit.

„És ez az éden, folytatá Érkövy melyet szerelme készíteni akart számára?“

„Jaj nekem, leveleim más kezekbe kerültek“ mondá Gyula.

„S én a szerint intézkedtem“ viszonzá a báró.

„Engem törbe ejteni!“ kiáltá a megszégyenített elfojtott haraggal.

„Önnek tanitást adhatni, fiatal ember“ mondá Érkövy komolyan és szigorún. „Jogom lett volna kegyetlenbül bánni önnel; mivel mint rabló jött ide. Igen, élete is kezemben volt, de gondolám, hogy előszörre intés is elég. Most tudja ön mért tartatik nőm e várban fogva, mivel örültsége minden estve dühhé változik át. A szerep, melyet ön e kalandban játszott eléggé biztosit hallgatásáról. S most uram szükségtelen jelenléte itt.“

E szavakkal felnyitá a báró az ajtót. Gyula nem várt másodszori felszólítást. Egy ugrással künn termett, néhány másodperc mulva elhagyta a kertet, s minden sebei daczára meg azon éjjel tova vágatott azon az uton, mely őt hazájába vitte.

Az érkői kaland egészen kigyógyítá őt a regényesség iránti hajlamából, s néhány hó mulva egy fiatal özvegy férje lett, ki sokkal szebbnek tetszett neki mint a titokteljes várhölgy.

Németből

Sztupka Antal.

Dezsővár.

1601.

Erdélyhon szép kebelében,
Képzeletnek édenében,
Ős ereklye képen álla
Hős Dezsőnek sziklavára.
Benn szelidség bájhonába
Béke s boldogság tanyáza . . .
S mint setét éj hajnal fénye,
Szebb jövő édes reménye,
Nyilott hős Dezső arája —
A szerénység ibolyája.
. . . Szép, miként a hajnal pirja,
Mint a fésző rózsza szirma . . .
Mint a napnak fénysugára . . .
Holdnak szende ragyogása,
S férfi nem nő a csatában
Véres harc vad morájában.

*

Setét felleg borúlt Erdély
Fényes csillagára. . . ,
Halál éje borult a hon
Annyi hű fiára.

Hol szereret napja lángolt
 Honfiak szívébe. .
 Visszavonás átka rejlik
 Pártos kebelébe.

Hol a csergő patak zúgott
 Csendes mormolással . . .
 Vér patakzik, kiontott vér
 Testvérek vasával.

A haldokló rokon vére
 Ég felé kiálta
 S elsetétült Erdély egén
 A nap fénysugára.

Búg az ágyu, vadúl bömböl
 A völgyek ölébe. . .
 Vég enyészet, elhalás jő
 Erdély kebelére. ..

Romba omlik ősi éke
 Porba roskad vára. . .
 Szórd le villámid nagy Isten
 Az ellen hadára.

*

Áll kevélyen a hegyormon
 Dezső büszke vára. . .
 Utoljára ragyog reá
 A nap fénysugára.

Ágyuteke süvölt, bömböl . .
 Dől a fal . . a bástyák.

S azok a jó hősök még ma
Az eget meglátják.

Honszeretet lángja gyulad
A hős kebelébe . . .
S azért borúl sötét felhő
Bánatos szívére.

Harczol, harczol . . . hű vitézi
Hullanak megette. . .
Ki foly vére, hősi vére
Küzdők közepette. . .

Végső sóhajt csal ajkára
Honszerelme lángja. . .
„Áldva legyen, mentve legyen
Magyarok hazája. . . .“

Fölszáll lelke sóhajával
A dicsők egébe. . . .
A dicsőség napja ragyog
Küzdő seregére.

Küzdő sereg . . . rajta rajta,
Föl a várfalára!
Küzdjetek a szent hazáért
Élet és halálra!

Szép örömnék, dicsőségnek
Napja lesz ez néktek
Úrnötöket, a hadistent
Rajta kövessétek. . . .

Ott az ormon küzd vitézül
 Hős Dezső arája. . . .
 Kinos halál, dicső halál
 Várakozik rája. . . .

Megrendül a bástya orma
 Éj borúl a várba. . .
 S tündököl a setét éjben
 Tüzugolyók sugára.

Az erdők vad recsegését
 Rémes szelek hozzák. . .
 „Vég enyészet, végenyészet“
 Szellemeik susogják.

Benn a várba' dicső halál
 Nap leáldozása. . .
 Künn örömtől égő arcok :
 Napnak ragyogása. .

Dőlt romokra lép az ellen
 Benyomul a várba. .
 Lenge zászlót, hadi zászlót
 Tüznak föl falára.

Dőlt romok közt áll kesergve
 Harczok istennője. . .
 Vajh' eloltná keble búját
 A sir rémes éje.

A magasló rom felé int
 A völgy bús magánya. . .

Oda óhajt, oda vágyik
Ott nyugalom várja. . .

Megcsókolja tört fegyverét
Áldást mond honára :
És leugrik a mélységbe
— A halál karjába. . .

— — Ég a napnak bucsucsókja
Lenn a völgy ölébe' . .
S rá piroslik a vitéz hölgy
Megtört kebelére.

Cserna Győző.

TARTALOM.

	<i>Lap.</i>
Előszó	5
Szabad vidék	7
Kendefi Ilona	9
A részvét jutalmai (Beszély)	14
Rege az égről	44
Tört remények	49
Alhambra rózsája (Monda)	60
Veszprémi emlék	67
Béldi Zzuzsánna	68
A két gyöngy (Történelmi beszély)	75
Mohácsnál	98
Epigrammok	100
A ki másnak vermet ás, maga esik bele (Beszély)	101
Szentelt víz	149
Bájvirága boldogabb tavasznak	152
Mark és Elma (Beszély)	154
Az utolsó tündér	170
A keresett kaland (Beszély)	175
Dezsővár	193
<hr/>	
Harmatos a mezők kinyílt virága	1
Isten hozzád	5

251405

„Harmatos a mezők kinyílt virága...”

Dallamát szerző Janny Gyula.

Igen lassan.

p

Ének.

Har - ma - tos a
El - hul - lot - tak

Zongora.

me - zők ki - nyílt vi - rá - ga, Az ég sir - ta kö - nye - it le
el - sír - tam a - zo - kat rég, Egy - szer tud - nék él - tem - ben tán

re - á - ja; Én is sír - nék hej! de sír - nom nem le - het,
 sír - ni még: Ha az a lány meg - sze - ret - ne en - ge - met,

Mert kö - nye - im én ne - kem már nin - cse - nek - nek.
 Ak - kor uj - ra sír - nék ö - röm - kö - nye - ket - ket.

p *retin.* *p* *retin.* *p* *pp* *ritard* *ppp* *1-a.* *2-a.*

p *pp* *ritard* *ppp* *1-a.* *2-a.*

Frissen. mf

Fél - re tő - lem sö - tét bá - nat, Húzd meg czi - gány a nó - tá - mat...

mf

Úgy is rit - kán mu - lat - ha - tok, Ma csi - ná - lok egy jó na - pot,

p

2-da. *f* *p*

pot. Bort kores - má - ros a ja - vá - - ból, Mely - től a szív ki-gyúl,
 Há - rom a táncz húzd rá czi - gány; Hadd fo - rog-jon ez a

2-da. *f* *f* *p*

ff *p*

lán - gol, I - de ró - zsám a ka - rom - ba, Hogy is van csak
 kis lány, Ha az éjt így tölt - he - tem el, A - kár soh' se

8-va.

pp 1-a. 2-a.

az a az a nó - ta ta.
 le - gyen le-gyen reg - gel gel.

pp *f* 7 8-va.

Igen lassan.

„Isten hozzád.“

Dallamát szerzé Janny Gyula.

Ének.

p

Bús ger - li - cze sír az
 Pe - dig tu - dom, hogy hasz -

Zongora.

p 7 *p*

á - gon, Is - ten hoz - zád gyöngy - vi - rá - gom! Int az ó - ra
 ta - lan, El - her - va - dok bá - na - tom - ban! Más sze - ren - csés

mf *p*

hí a vég - zet: Is - ten hoz - zád, Is - ten ve - led! ve - led! Csak az
 bir - ja szí - ved: Is - ten hoz - zád, Is - ten ve - led! ve - led! Gon - dol -

p 1-a. 2-a. *p*

Is - ten tud - ja té - ged Hogy én mi - ként sze - re - té - lek ;
 tam már el - fe - led - lek... Majd mind - ad - dig fe - lejt - get - lek,

f

pp *sempre ritard*

Fáj a szí - vem, fáj a szí - vem, fáj a szí - vem most is
 Míg a szí - vem, míg a szí - vem, míg a szí - vem meg nem

pp *sempre ritard.*

pp *ppp*

ér - ted : Is - ten hoz - zád, Is - ten ve - led, Is - ten hoz - zád
 re - ped : Is - ten hoz - zád, Is - ten ve - led, Is - ten hoz - zád

Is - ten ve - led.
 Is - ten ve - led.

p *pp*

R03

Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár
Székesfehérvár

3 010002 072490

R14